

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
AUTORITETI I KOMUNIKIMEVE ELEKTRONIKE DHE POSTARE

ANALIZE
E
TREGUT
TE LINJAVE ME QIRA

- 1) Tregu me pakice i minimumit te linjave me qira (i cili perfshin lloje te specifikuara të linjave me qira deri ne dhe perfshire 2Mbit/s);
- 2) Tregu me shumice i segmenteve terminuese te linjave me qira;
- 3) Tregu me shumice i linjave kryesore (trunk) te linjave me qira;

PERFUNDIMTARE

SHKURT 2014

(MIRATUAR ME VKD NR.2414 DATE 04.02.2014)

INDEKSI I PERMBAJTJES

I. PERMBLEDHJE	4
II. HYRJE	9
II.1. PANORAME E SEKTORIT TE TELEFONISE FIKSE, INTERNETIT SI DHE LINJAVE ME QIRA	9
II.2 PERCAKTIMI I SIPERMARRESVE ME FUQI TE NDJESHME NE TREG	13
<i>I. Objektivat e Ligjit dhe kuadri rregullator</i>	<i>13</i>
<i>II. Procesi i Konsultimit</i>	<i>14</i>
<i>III. Bashkepunimi me Autoritetin e Konkurences</i>	<i>14</i>
<i>IV. Struktura e Dokumentit</i>	<i>15</i>
<i>V. Perkufizimi i tregut perkates</i>	<i>15</i>
<i>VI. Fuqia e Ndjeshme ne Treg dhe masat rregulluese</i>	<i>17</i>
II.3 PERFUNDIMET KRYESORE TE ANALIZES 2011 PER LINJAT ME QIRA	19
III. LINJAT ME QIRA: SEGMENTIMI I TREGJEVE	22
III.1. NEXT-GENERATION NETWORK - NGN	27
III.2. ETHERNET	32
III.3. KUFIJTE MIDIS SEGMENTEVE TRANK DHE SEGMENTEVE TERMINUESE	34
IV. TREGU ME PAKICE I LINJAVE ME QIRA	36
IV.1 PERDITESIM MBI PERFUNDIMET KRYESORE TE ANALIZE 2011 PER TREGUN ME PAKICE TE LINJAVE ME QIRA	38
IV.2 APLIKIMI I TESTIT TE TRE KRITEREVE NE TREGUN ME PAKICE TE LINJAVE ME QIRA	40
IV.3 PERFUNDIME MBI TREGUN ME PAKICE TE LINJAVE ME QIRA	42
V. ANALIZE E TREGJEVE ME SHUMICE: SEGMENTET TRUNK	43
V.1 APLIKIMI I TESTIT TE TRE KRITEREVE NE TREGUN ME SHUMICE TE LINJAVE ME QIRA: TRANK SEGMENTET	44
V.2 PERFUNDIM MBI TREGUN ME SHUMICE TE TRANK SEGMENTEVE	46
VI. TREGU ME SHUMICE: SEGMENTET TERMINUESE	47
VI.1. PERKUFIZIMI I TREGUT PERKATES ME SHUMICE TE LINJAVE ME QIRA: SEGMENTET TERMINUESE	47
VI.2 ANALIZA PER FNT: TREGU ME SHUMICE I SEGMENTEVE TERMINUESE	51
<i>I. Pjeset e tregut</i>	<i>52</i>
<i>II. Pengesat per hyrje dhe konkurrenca e mundshme ne tregun me shumice te linjave me qira: segmentet terminuese</i>	<i>54</i>
<i>III. Fuqia kundervepruese e bleresve</i>	<i>55</i>
<i>IV. Tarifimi i linjave me qira me shumice</i>	<i>55</i>
<i>V. Perfundim per FNT</i>	<i>56</i>
VII. MASAT RREGULLUESE NE TREGJET E LINJAVE QIRA	57
ANEKS 1. KOMENTET NE KESHILLIM PUBLIK DHE QENDRIMI I AKEP	62

INDEKSI I TABELAVE DHE FIGURAVE

FIGURA II.1 ECURIA E NUMRIT TË PAJTIMTARËVE TË TELEFONISË FIKSE 2000-2013/1	9
TABELA II.1 ECURIA E NUMRIT TË PAJTIMTARËVE TË INTERNETIT 2011-2013/1.....	10
TABELA II.2: FIBRAT OPTIKE NDERURBANE TE OPERATOREVE NE SHQIPERI.....	11
SKEMA III.1. RRJET FIKS TRADICIONAL INKUMBENT DHE SEGMENTE TE LINJAVE ME QIRA	23
SKEMA III.2: RJET FIKS INKUMBENT DHE ALTERNATIV	26
SKEMA III.3: MODEL I THJESHTZUAR NGN CORE DHE NGN AKSES (ILUSTRUES)	29
SKEMA III.4: KRAHASIMI NDERMJET RRJETEVE TRADICIONALE DHE NGN	30
SKEMA III.5. LINJE ME QIRA ME SHUMICE NE RRJET FIKS TRADICIONAL.....	32
SKEMA III.6. LINJE ME QIRA ME ETHERNET NE RRJET FIKS TRADICIONAL.....	33
SKEMA III.7. LINJE ME QIRA NE RRJET NGN.....	33
TABELA IV.1 PJESET E TREGUT TE LINJAVE ME QIRA NE PAKICE 2012	39
TABELA IV.2.LINJA ME QIRA NE TREGUN E PAKICES 2010-2012 (ALBTELECOM DHE OA)	39
TABELA V.1. NUMRI I LINJAVE ME QIRA ME SHUMICE PER ALBTELECOM DHE OA (2010 DHE 2011).....	52
TABELA VII.1: TARIFAT MAKSIMALE PER LINJAT ME QIRA ME SHUMICE NE RRJETE TRADICIONAL MBI TDM (SDH/PDH)	60

I. PERMBLEDHJE

Ligji nr.9918, date 19.05.2008 "Per Komunikimet Elektronike ne Republiken e Shqiperise", i ndryshuar, ketu e me pas Ligji 9918, i ndryshuar, ne nenin 1 te tij, percakton se:

Qëllimi i ligjit është që nëpërmjet parimit të asnjësisë teknologjike të promovojë konkurrencën dhe infrastrukturë efikente në komunikimet elektronike dhe të garantojë shërbimet e duhura dhe të përshtatshme në territorin e Republikës së Shqipërisë.

Ky dokument, permban analizen e tregjeve me pakice dhe me shumice te linjave me qira, tregje te cilat analizohen per here te dyte pas analize 2011, si pjese perberese te listes se tregjeve te Rregullores se Analizes se tregut, ne reference me Rekomandimin e KE, te 2003.

Konkretisht tregjet e analizuar jane:

- 1) Tregu me pakice i minimumit te linjave me qira (i cili perfshin lloje te specifikuar te linjave me qira deri ne dhe perfshire 2Mbit/sek)
- 2) Tregu me shumice i segmenteve terminuese te linjave me qira.
- 3) Tregu me shumice i linjave kryesore (trunk) te linjave me qira.

AKEP ne Analizen e ketyre tregjeve ne 2011, vleresoi se sipërmarresi Albtelecom sh.a permbushte kriteret per FNT ne te tre tregjet perkates te analizuara, dhe vendosi masat rregulluese te meposhteme, ne reference me Ligjin 9918):

- Detyrimi i Mosdiskriminimit (neni 39)
- Detyrimi i transparencës (Neni 40)
- Detyrimi për ndarjen e llogarive (Neni 41)
- Detyrimi për akses dhe përdorimi i përbashkët i faciliteteve të rrjetit (Neni 42)
- Detyrimi per ofrimin e linjave me qira (neni 44)
- Detyrimi për kontroll të tarifave dhe sistemin e mbajtjes së llogarive (Neni 45)

Ne baze te percaktimeve te Ligjit 9918, i ndryshuar si dhe praktikes se AKEP me analizat e tregjeve, periudha e konsultimit publik u mbajt prej 60 ditesh nga data 01.08.2013 deri me 29.09.2013, dhe procesi i konsultimit u krye per statusin e FNT dhe per detyrimet e propozuara per FNT. Ne perfundim te periudhes se konsultimit nga palet e interesuara kane derguar komente ne lidhje me kete dokument operatoret Albanian Mobile Communication, Vodafone Albania, Albtelecom Sh.a, Plus Communication.

Komentet mbi dokumentin si dhe qendrimet e mbajtura rreth ketyre komenteve nga AKEP jane te reflektuara ne Aneks 2 te ketij dokumenti.

Ne baze te parashikimeve ligjore dhe te Rregullores, analiza permban:

- perkufizimin e tregjeve perkatese si dhe pershkrimin e produkteve perkatese;
- shqyrtimin e secilit treg perkates, aplikimin e testit te tre kriterëve per tregjet e gjykuara si te nevojshme per t'u aplikuar ky test;

- analize e konkurrenaces ne tregjet qe plotesojne kriteret per t'u analizuar per FNT si vleresimin perkates nese ka operatore me fuqi te ndjeshme ne treg, duke perdorur kriteret e percaktuara ne nenin 33 te Ligjit si dhe udhezimin e KE;

Pavaresisht vleresimeve dhe arsyetimit te perdorur ne analizen pararendese, duke u bazuar:

- ne zhvillimet e ndodhura ne vendet e BE-se, ku tregu me pakice te linjave me qira (grupi minimum), dhe tregu me shumice i segmenteve kryesore te linjave me qira jane hequr nga lista e tregjeve perkatese te Rekomandimit te vitit 2007 te KE-se;
- faktit qe edhe ato vende qe e kane konsideruar kete treg me pare te justifikueshem per nderhyrje ex-ante, e kane hequr kete treg nga rregullimi ex-ante,
- ne vete zhvillimet e tregut me pakice(grupi minimum) dhe tregut me shumice te segmenteve trunk te linjave me qira ne Shqiperi;
- amendimin e Rregullores se Analizes se Tregut, duke perputhur listen e tregjeve perkatese te rregullores me rekomandimin me te fundit te KE per tregjet perkatese te vitit 2007,

AKEP per keto dy tregje tregu me pakice te linjave me qira (grupi minimum), dhe tregu me shumice i segmenteve kryesore te linjave me qira ka kryer analizen e testit te tre kriterëve te referuar ne rekomandimet e KE dhe Rregulloren e Analizes se tregut.

Pas aplikimit te testit te tre kriterëve per dy tregjet e cituara me lart, rezulton se keto tregje nuk permbushin kriteret e testit, dhe ne baze te Rekomandimeve te KE, dhe Rregullores se Analizes se Tregut, keto tregje nuk kane nevoje per rregullimin ex-ante, d.m.th nuk eshte e nevojshme te analizohet per FTN. Nder arsyet kryesore te arritura ne kete perfundim ishin:

- renia e pjeseve te tregut te Albtelecom ne nivel me pakice;
- rritja e investimeve ne rrjete backbone dhe fibra optike nga operatorët ne treg dhe ekzistenca e alternativave ne treg per kapacitete ne nivel trunk.
- Ndryshimet teknologjike kane mundesuar ofrimin e kapaciteteve me qira me teknologji te reja dhe me kosto me te lira.

Bazuar ne ndryshimet e ndodhura ne treg si dhe ndryshimet ne rrjetin Albtelecom per migrimin nga rrjeti tradicional fiks ne rrjet NGN, si dhe perdorimi ne rritje i linjave me qira duke perdorur teknologjine Ethernet, dokumenti i Analizes permban nje pershkrim te NGN dhe Ethernet, dhe kufijte ndares te segmenteve terminuese dhe trunk ne rrjete tradicionale dhe trunk.

Lidhjet me kapacitete te larta midis qyteteve kryesore jane pjese e segmenteve trunk, dhe cdo lidhje tjeter perfshihet ne segmentet terminuese.

AKEP gjykon qe te percaktoje si kufi te segmenteve kryesore (trunk) dhe segmenteve terminuese te linjave me qira ne rrjetin Albtelecom, nyjet agreguese ne qytetet kryesore ku bashkohen fibrat optike MSAN-ve te Albtelecom ne qytetin perkates.

- Tregu me shumice te segmenteve terminuese:

Ne lidhje me dimensionin e produkteve/sherbimeve qe perfshihen ne tregun me shumice te segmenteve terminuese te linjave me qira, AKEP ka arritur ne perfundimin se ne kete treg bejne pjese te gjitha kapacitetet e ofruara me qira apo te dedikuara:

- midis dy pikave fikse, dhe qe kane te pakten nje pike ne pike fundore rrjeti (NTU);
- kane kapacitete simetrik, te perhershem, te dedikuar apo te ndare (kapacitet i garantuar kur kerkohet);
- te cfaredo teknologjie (perfshire Ethernet dhe kapacitet e dhena ne NGN);
- te cfaredo lloj kapaciteti;

PPC (LLPC) jane pjese e tregut perkates me shumice te segmenteve terminuese te linjave me qira. Perkufizimi i mesiperm eshte ne linje me perkufizimin e ketij tregu nga KE ne rekomandimin 2007.

Dimensioni gjeografik i sherbimeve me shumice, segmenteve terminuese te linjave me qira eshte kombetar, d.m.th territori i Republikes se Shqiperise.

Konkluzione mbi analizen per FNT ne tregun me shumice te segmenteve terminuese

Duke marre ne konsiderate faktoret kryesore te percaktuar nga neni 33 i ligjit 9918 (i ndryshuar), si dhe gjykimin e arsyeshem se lista e kriterëve nuk eshte liste kumulative apo perjashtuese e kriterëve/karakteristikave te tjera per dominance apo FNT, atehere ne lidhje me vleresimin e ketij tregu, nje pjese e kriterëve te cituara ne nenin 33, konsiderohen te lidhura ngushtesisht me dimensionin e rrjetit ofrues te ketyre produkteve te analizuara, per rrjedhoje , AKEP ka bere vleresimin e faktoreve te meposhtem si:

- Vleresimin dhe percaktimin e pjeseve te tregut ne linjat me qira me shumice (total);
- Vleresimin e faktorit te barrierave ne hyrje me natyre strukture, ekonomike, teknologjike, ligjore etj;
- Vleresimin e fuqise kundervepruese e bleresve dhe pesha e faktorit negociues;
- Vleresimin e zhvillimeve te ndodhura ne dy vitet e fundit ne aspektin e ofrimit te teknologjive te reja si 3G, etj;
- Vleresimin e zhvillimit te infrastruktures si dhe investimet e reja ne rrjetin “backbone” nga me shume se nje operator;

AKEP arrin ne perfundimin sipermarresi Albtelecom permbush kriteret per FNT ne tregun me shumice te segmenteve te linjave me qira me shumice, pavaresisht teknologjise te perdorur per ofrimin e kapaciteteve me qira apo te dedikuar.

Masat rregullatore ne tregjet e linjave me qira

Duke iu referuar gjetjeve te kesaj analize per:

1. Tregun me pakice te minimumit te linjave me qira (i cili perfshin lloje te specifikuara te linjave me qira deri ne dhe perfshire 2Mbit/s);
2. Tregun me shumice te linjave kryesore (trunk) te linjave me qira;
3. Tregun me shumice te segmenteve terminuese te linjave me qira,

rezulton qe tregjet (1) dhe (2) te cituara me siper, nuk plotesonin testin e tre kriterëve per t'u analizuar per FNT, ndersa per tregun (3) nga analiza rezulton se Albtelecom ploteson kriteret per FNT ne kete treg.

Per tregjet e mesiperme (1) dhe (2) AKEP vendos:

- Heqjen e detyrimeve aktuale per FNT te Albtelecom te percaktuara me VKD nr.1564 date 13.04.2011, ne lidhje me tregun me pakicë te Linjave me Qira (grupi minimal) dhe tregun me shumicë të segmenteve kryesore (trunk) të Linjave me Qira
- Heqja e detyrimeve te behet efektiv 6 muaj pas marrjes se vendimit final nga AKEP, sipas ketij dokumenti te analizes finale.

Masat rregulluese per segmentet terminuese te linjave me qira

AKEP, ne lidhje me masat rregulluese per kete treg, gjykon ruajtjen dhe vazhdimin e aplikimit te masave rregullatore aktuale te percaktuara sipas analize 2011.

- Detyrimi i Mosdiskriminimit (neni 39)
- Detyrimi i transparencës (Neni 40)
- Detyrimi për ndarjen e llogarive (Neni 41)
- Detyrimi për akses dhe përdorimi i përbashkët i faciliteteve të rrjetit (Neni 42)
- Detyrimi për kontroll të tarifave dhe sistemin e mbajtjes së llogarive (Neni 45)

Ne kapitullin e masave rregulluese AKEP ka dhene detaje per detyrimet e mesiperme, te cilat midis te tjerave perfshijne:

- o Publikimin e ofertes reference te aksesit ne rrjetin Albtelecom per segmentet terminuese te linjat me qira me shumice, per te gjitha produktet e perfshira ne kete treg perkates, perfshire PPC, dhe linjat me qira mbi Ethernet. Oferta reference duhet te permbaje te gjithë termat dhe kushtet e aksesit ne rrjet, perfshire:
 - Detyrimin per publikimin e Treguesve Kryesore te Performances (Key Performance Indicators -KPI);
 - Detyrimin per te bere te disponueshem inputet e nevojshme me shumice per produktet/ sherbimet e reja apo te permiresuara me pakice;
 - Detyrimi per te ofruar marrveshje te Nivelit te Sherbimit (service level agreement-SLA)
 - Karakteristikat/standartet teknike te nderfaqeve ne pikat e lidhjeve (fundore dhe me operatorin).
- o Albtelecom do te duhet te jape akses per linja me qira me shumice ne rrjetin e vet, linja te cilat perfshijne:
 - Linja me qira me shumice (end-to-end);
 - Qarqe te pjesshme me qira (Leased line partial Circuits);

- Linja me qira me shumice mbi Ethernet ne rrjet tradicional dhe/ose NGN;
- Akses ne linja me qira per lidhje te nyjes se agregimit te linjave lidhese te MSAN-ve me MSAN, si sherbim ndihmes per operatorin qe kerkon akses ne MSAN per LLU.

Detyrimet per linja me qira tradicionale perfshire Ethernet ne rrjet tradicional do te jene te perkoheshme deri ne perfundim te fazes tranzitore te bashkekzistences se rrjetit tradicional fiks dhe NGN dhe sipas mundesive teknike te Albtelecom.

Per sherbimet e aksesit ne Ethernet ne rrjetin NGN, Albtelecom duhet te perditesoje oferten reference te aksesit ne cdo rast te ofrimit te sherbimeve me pakice te kapaciteteve te dedikuara apo me qira, per te mundesuar ofrimin e inputeve ekuivalente per operatoret e tjere me shumice, ne menyre qe keta operatore te kene mundesi ofrimin e sherbimeve qe ofron Albtelecom me pakice.

Per rregullimin e tarifave te segmenteve terminuese te linjave me qira, Albtelecom do te kete detyrimin te vazhdoje aplikimin e tarifave maksimale te percaktuara me Analizen e tregut 2011 dhe Vendimin 1364, date 13.04.2011, por duke u kufizuar vetem ne segmentet terminuese me shumice dhe jo per linjat me qira me pakice dhe segmentet trunk te tyre.

Tarifat maksimale te percaktuara nga AKEP i referohen produkteve/sherbimeve te kapaciteteve me qira ose te dedikuara ne rrjet tradicioanl mbi TDM (SDH/PDH) te Albtelecom, te percaktuara me modelin BULRAIC ne 2010.

Tarifat per linjat me qira ne rrjet tradicional fiks me teknologjine Ethernet duhet te propozohen nga Albtelecom ne oferten reference te aksesit qe do te publikoje dhe depozitoje ne AKEP ne vijim te vendimit per FNT sipas kesaj Analize.

Tarifat per sherbimet e aksesit ne Ethernet ne rrjetin NGN, duhet te propozohen nga Albtelecom ne perditesimin e ofertes reference te aksesit qe do te publikoje dhe depozitoje ne AKEP ne cdo rast te ofrimit te sherbimeve me pakice te kapaciteteve te dedikuara Ethernet ne NGN.

Tarifat e propozuara nga Albtelecom per kapacitetet me qira Ethernet ne rrjet tradicional dhe Ethernet ne NGN duhet:

- Te mos jene me te larta se tarifat e vendosura per linjat me qira tradicionale;
- Te jene te pakten 20% me te lira se tarifat sherbimeve respektive me pakice.

Zbatimi i detyrimit të ndarjes së llogarive dhe mbajtjes së llogarive (nenet 42 dhe 45) nga Albtelecom, do të kryhet në bazë të përcaktimeve të Rregullores “Rregulla dhe Udhëzime për Ndarjen e Llogarive dhe Llogaritjen e Kostos për Sipërmarrësit me Fuqi të Ndjeshme në Treg (FNT) në Shqipëri”, miratuar me Vendim të KD të AKEP Nr. 2406, datë 26.12.2013.

II. HYRJE

II.1. Panorame e sektorit të telefonisë fikse, Internetit si dhe linjave me qira

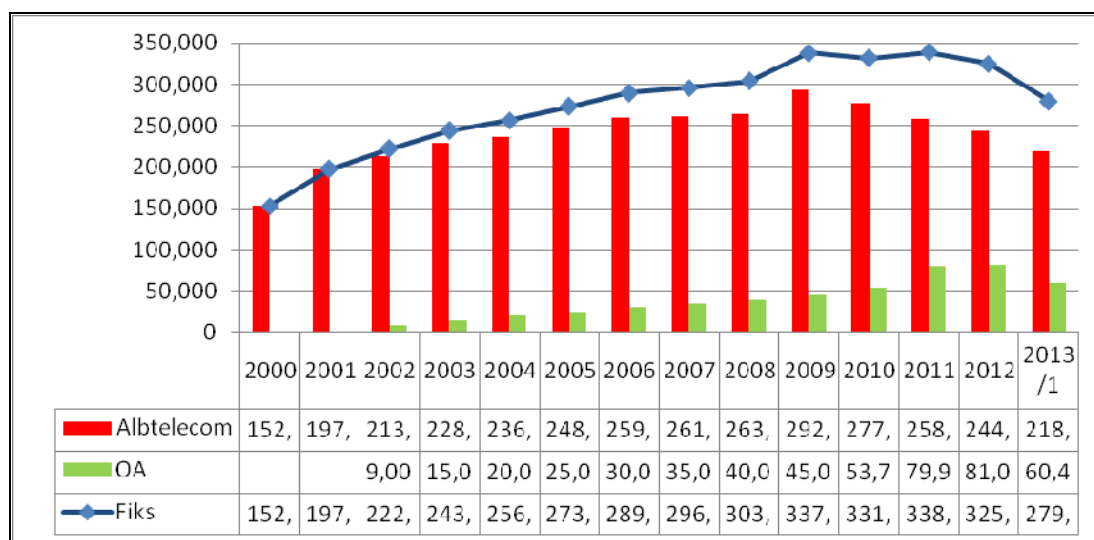
Ne menyre te permbledhur jane paraqitur disa tregues per rrjetet e telefonise fikse, sherbimit te internetit si dy nga sherbimet qe kane lidhje me linjat me qira, cfare nenkupton nje nevoje per infrastrukture per vendodhjet fikse si dhe per transmetim te dhenash, pasi per mbulimin me rrjet dhe kapacitete transmetuese te territorit, nje nder mundesite eshte ofrimi i linjave me qira.

Numri i pajtimtarëve të telefonisë fikse në fund të 6 mujorit te pare te vitit 2013, arriti ne rreth 280 mije, krahasuar me rreth 311 mije qe ishte ne fund te vitit 2012. Kjo përbën një renie me rreth 10 %. Kryesisht kjo renie ka ardhur per shkak te reduktimit te numrit te pajtimtareve te Albtelecom me rreth 11mije krahasuar me te dhenat e fund vitit 2012 si dhe ndryshimit te madh te sjelle ne te dhenat e operatorit alternativ Abcom, pasi referon te dhena me nje renie rreth 20 mije pajtimtare (sipas percaktimit te bere vetem si pajtimtare aktive). Sqarojme qe ne te dhenat e fund vitit 2012 Abcom ka raportuar 33 mije pajtimtare, ndersa ne fund te 6 mujorit te i-re 2013, referon vetem 13 mije pajtimtare.

Duke vleresuar te dhenat e derguara nga operatoret e telefonise fikse, pavaresisht tendences ne ulje e numrit te pajtimtareve te telefonise fikse qe duket se po ndjek ate te vendeve te BE, ne Shqiperi rezulton qe norma e penetrimit te telefonise fikse ne Shqiperi eshte rreth 10 %, kundrejt penetrimit prej 11% qe ishte ne fund te vitit 2012 dhe ne nje nivel qe është shumë i ulët krahasuar me vendet e BE (me një mesatare prej 40%) dhe vendet e rajonit.

Figura e meposhteme paraqet ecurine e numrit te pajtimtareve te telefonise fikse dhe Albtelecom dhe operatorëve alternative.

FIGURA II.1 ECURIA E NUMRIT TË PAJTIMTARËVE TË TELEFONISË FIKSE 2000-2013/1

Vihet re qe ne te dhenat e raportuara ne fund te 6 mujorit te I-re 2013, numri total i pajtimtareve te operatoreve alternative ka pesuar ndryshime te ndjeshme krahasuar me te dhenat e fund vitit 2012. Sqaruam me siper se ndryshimi kryesore ka ardhur si pasoje e raportimve te bera nga Abcom, i cili ne matjet e bera ne rrjetin e tij ka konsideruar vetem pajtimtaret (perdorues pagues) dhe jo numrin e plote te pajtimtareve te lidhur ne rrjetin e tij, per te cilin deklaroi se eshte i njejte me te dhenat e fund vitit 2012.

Ofrimi i linjave me qira mund te kryhet nga cdo operator rrjeti i cili zoteron kapacitete transmetuese njekohesisht investon ne linja per te lidhur perdorues fundore me rrjetin e transmetimit. Operatoret rrjeteve fikse zoterojne kapacitete transmetimi dhe njekohesisht linja fundore, dhe kane te mundur ofrimin e linjave me qira. Nderkohe operatoret e rrjeteve celulare, nuk kane linja fundore por mund te bejne lidhjen fizike sipas kerkesave te perdoruesve.

Ofrimi i linjave me qira per cdo operator varet nga mbulimi territorial me rrjet.

Interneti

Numri pajtimtareve me akses broadband fikse dhe celular (3G me karta USB/modem) ne fund te 6 mujorit te I-re te 2013, eshte mbi 204 mije, kundrejt rreth 215 mije qe ishte ne fund te vitit 2012, gje e cila perben nje renie prej rreth 5% .

Numri i pajtimtareve me akses broadband me rrjete fikse eshte pothuajse ne te njejtat parametra te vleresuara ne fund te vitit 2012. Vihet re nje rritje e operatorit alternativ Abcom prej rreth 17% dhe ne rritje e vogel nga Albtelecom ne vlere me pak se 2%.

Nder operatorët alternativë fikse ABCom vazhdon të jete operatori me numrin më të madh të lidhjeve broadband me rreth 42 mije ne fund te 6 mujorit te I-re 2013, me nje rritje prej rreth 17 % krahasuar me fund vitin 2012.

Nje rritje ne nivelin 7%, ka pasur edhe Abissnet, por ne totalin e tyre operatoret alternative rezultojne te kene nje renie prej rreth 22 %, krahasuar me te dhenat e fund vitit 2012.

Numri i pajtimtareve me akses broadband celular (3G me karta USB/modem per perdorim me kompjuter) ne fund te 6 mujorit te I-re 2013 eshte rreth 42 mije, kundrejt 55 mije ne fund te 2012, qe perben nje renie me 31%. Renie te theksuar ne kete trgues ka operatori Vodafone me nje vlere rreth 44%.

TABELA II.1 ECURIA E NUMRIT TË PAJTIMTARËVE TË INTERNETIT 2011-2013/1

	Albtelecom	Abcom	ASC	Nisatel	Primo	AMC Fiks	OA te tjere	Total
2013/1	218,975	13,120	9,896	6,913	1,661	6,339	22,579	279,438
2012	230,397	33,000	7,649	5,500	2,584	6,119	26,412	311,661
2011	258,943	27,167	10,129	4,950	3,300	7,565	26,790	338,844
Ndryshimi 2013(1)/2012	-5%	-60%	29%	26%	-36%	4%	-6%	-10%

Ofruesit e linjave me qira

Ne regjistrin e pergjithshem te ofruesve te rrjeteve dhe/ose sherbimeve ne tregun e komunikimeve elektronike (2013), rezultojne 22 sipermarres te cilet kane aplikuar per ofrim te sherbimit te linjave me qira, por jo te gjithë jane operatore aktive ne ofrimin e ketij sherbimi. Referuar te dhenave te derguara ne AKEP, rezultojne te jene aktive, 15 operatore te cilet japin ose marrin linja me qira ne treg. Por operatorët kryesore qe ofrojne linja me qira per te tjeret, jane:

Albtelecom, IT-TIRANA, Primo, TEL-KOM, AMC, Vodafone, Abcom, Communication Progress sh.p.k, ATU. Marrëdhëniet ndërmjet këtyre operatorëve si dhe të tjerë, janë në dy nivelet e tregjeve, të cilat janë të përfshira në nivelin që marrin linja me qira tek operatorët e cituar më sipër dhe ofrojne për pajtimtarët e tyre pra janë ofrues në nivel më pakice.

Duke qenë se linjat me qira, mund të ofrohen në dy nivelet e tregut, në nivelin e shumicës si dhe në nivelin e pakicës, atëherë një linjë me qira (segmente terminuese) në nivelin e shumicës mund të shërbejë për mundësuar kapacitete shtesë për telefoninë fikse; për transmetim të dhenash (jo-internet); por edhe të specifikuar për internet; dhe pastaj mund të dedikohen për nivelin e pakicës për sherbimet e telefonisë fikse, celulare, si linjë me qira; apo për internet etj.

Në aspektin se kush mund të ofrojë linja me qira, potencialisht linjat me qira mund të ofrohen nga çdo operator rrjeti i cili zoteron kapacitete transmetuese i cili njekohesisht investon në linja për të lidhur përdorues fundorë me rrjetin e transmetimit. Operatorët e rrjeteve fikse zoterojnë kapacitete transmetimi dhe njekohesisht linja fundore, dhe kanë të mundur ofrimin e linjave me qira bazuar në rrjetin lokal dhe backbone të tyre. Nderkohe operatorët e rrjeteve celulare, nuk kanë linja fundore por mund të bëjnë lidhjen fizike sipas kërkesave të përdoruesve.

Operatori incumbent Albtelecom, si operatori kryesor në mundësimin e interkoneksionit me rrjete të tjera alternative, ka në dispozicion të interkoneksionit kombëtar një sasi prej 38 linjash interkoneksioni kombëtar, me anë të të cilave realizon funksionimin e sherbimit të interkonektimit ndërmjet këtyre rrjeteve.

Informacion mbi rrjetet backbone me FO

Tabela e mëposhtme paraqet informacion mbi sipermarresit që kanë instaluar fiber optike (FO) në qytetet dhe akset kryesore rrugore nderurbane në Shqipëri, sipas të dhenave të sjella nga operatorët për ndërtimin e Atlasit.

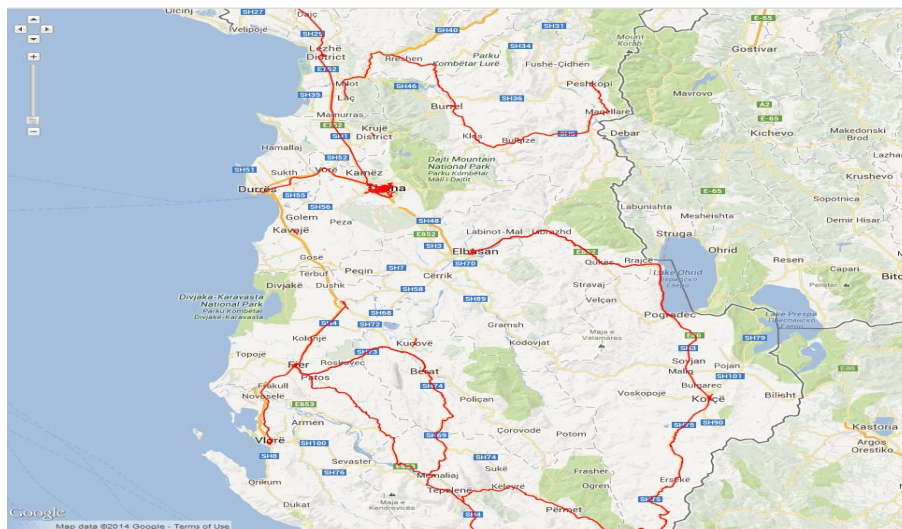
TABELA II.2: FIBRAT OPTIKE NDERURBANE TE OPERATOREVE NE SHQIPERI

Operatori	Gjatesia e FO te instaluar (km)	Prezenca
Albtelecom	1409	Ne qytetet kryesor dhe akset rrugore kryesore.
ATU	752	Akset rrugore Tirane-Vlore, Rrogozhine- Korce, Tirane –Kukes,

		Tirane -Shkoder-Han i Hotit
Abcom	240	Qytetet: Tirane, Durres, Shkoder, Lushnje, Vlore
Primo	230	Qytetet: Tirane, Durres, Shkoder. Aksi Tirane-Rinas
Abissnet	152	Qytetet: Tirane, Durres, Shkoder, Golem (Kavaje)
Itel	147	Qyteti: Tirane
Nisatel	129	Qyteti: Vlore
ITirana	92	Qyteti: Tirane
Tring	69	Qyteti: Tirane
Keminet	12	Qyteti: Tirane

Sic mund te vihet re ne qytetet kryesore ka disa operatore qe jane prezent me infrastrukture fiber optike dhe ne akset rrugore qe lidhin qytetet kryesore jane present Albtelecom dhe ATU. Keto kapacitete sherbejne per operatoret perkatese per ofrim sherbimesh te komunikimeve elektronike, ne nivele me pakice por edhe ne nivel me shumice. Fibra optike sherben per transport trafiku ne kapacitete shume te medha dhe ne baze te ndarjes se segmenteve trunk dhe terminuese, fibrat optike qe lidhin qytetet kryesore dhe brenda tyre perbejne mundesi ofrimi kapacitetesh ne nivel trunk. Pervet fibres optike, operatoret kryesore ne rrjetet e tyre kryesore perdorin edhe lidhje me radiofrekuenca. Harta e lidhjeve me radiofrekuenca eshte me e dendur dhe numri i operatoreve qe kane lidhje me radiofrekuenca eshte me i madh.

Rrjeti nderurban me FO i Albtelecom

II.2 Percaktimi i sipermarresve me Fuqi te Ndjeshme ne Treg

I. Objektivat e Ligjit dhe kuadri rregullator

Ligji nr.9918, date 19.05.2008, i ndryshuar "Per Komunikimet Elektronike ne Republiken e Shqiperise" (ne vijim Ligji 9918), ne nenin 1 te tij, percakton se:

Qëllimi i ligjit është që nëpërmjet parimit të asnjësisë teknologjike të promovojë konkurrencën dhe infrastrukturë eficiente në komunikimet elektronike dhe të garantojë shërbimet e duhura dhe të përshtatshme në territorin e Republikës së Shqipërisë.

Objektivat Rregullatore shprehen qartësisht ne Nenin 7 i Ligjit 9918 (i ndryshuar), ku ndër të tjera percaktohet se:

AKEP-i nxit konkurrencën eficiente për sigurimin e rrjeteve dhe të shërbimeve të komunikimeve elektronike, facilitetet shoqëruese dhe shërbimet e tjera:

a) për t'u krijuar mundësinë çdo kategorie përdoruesish të shërbimeve të komunikimeve elektronike, përfshirë edhe përdoruesit me aftësi të kufizuara, të kenë përfitime maksimale nga aksesit në shërbimet e komunikimeve elektronike, në kuptimin e zgjedhjes së çmimit dhe cilësisë.

b) për të mbrojtur interesat e përdoruesve të shërbimeve të komunikimeve elektronike, për të mbrojtur të dhënat personale dhe privatësinë e përdoruesve;

c) për të mbrojtur interesat e sigurisë publike;

ç) për të siguruar konkurrencën e lirë dhe efektive në sektorin e komunikimeve elektronike;

d) për të siguruar integritetin dhe sigurinë e rrjeteve të komunikimeve elektronike publike;

dh) për të nxitur investimet eficiente në infrastrukturën e komunikimeve elektronike dhe zhvillimet e reja teknologjike për një cilësi të lartë të produkteve të tyre;

e) për të nxitur përdorimin e frytshëm të frekuencave dhe serive numerike si burime të fundme;

ë) për të siguruar mosdiskriminimin dhe barazinë në trajtimin e ofruesve të rrjeteve dhe shërbimeve të komunikimeve elektronike.

Kapitulli VI, Rregullimi i Konkurrencës, përmban përcaktimet për rregullimin e konkurrencës në tregun e komunikimeve elektronike, dhe përfshin ndërmjet të tjerave detyrimin e AKEP për kryerjen e analizës së tregut për vlerësimin e konkurrencës efektive dhe përcaktimin e sipermarresve me fuqi të ndjeshme në treg. Kreu VI, përmban gjithashtu kriteret e përdorura nga AKEP për vlerësimin e fuqisë së ndjeshme në treg, detyrimet/masat rregulluese në rast të gjetjes së FNT.

Rekomandimet dhe udhëzimet e KE-së të marra si më poshtë:

- Udhëzuesi e komisionit për analizën e tregut dhe vlerësimin e FNT (2002/C 165/03) sipas kuadrit rregullator për komunikimet elektronike, rrjetet dhe shërbimet të komunikimit elektronik (në vijim referuar si Udhëzimi i KE)

- Rekomandimi i Komisionit, datë 11 shkurt 2003 , për produktet dhe shërbimet përkatëse të tregut brenda sektorit të komunikimeve elektronike të rregullara *ex ante* në përputhje me Direktivën 2002/21/EC të Parlamentit Europian dhe të Këshillit në një kuadër të përgjithshëm rregullator për rrjetet dhe shërbimet e komunikimit elektronik (2003/311/EC, OJ L 114, 8.5.2003, p. 45)
- Rekomandimi i Komisionit, datë 17 dhjetor 2007 për produktet dhe shërbimet përkatëse brenda sektorit të komunikimeve elektronike të rregulluara *ex ante* në përputhje me Direktivën 2002/21/EC të Parlamentit Europian dhe të Këshillit në një kuadër të përgjithshëm rregullator për rrjetet dhe shërbimet e komunikimit elektronik (2007/879/EC, OJ L 344, 28.12.2007, p. 65)

II.Procesi i Konsultimit

Ligji Nr.9918 dt. 19.05.2008, i ndryshuar, “Per komunikimet elektronike ne RSH”, parashikon ne Nenin 35 te tij, proceduren e keshillimit me palet e interesit per analizen e tregut duke vendosur si afat, periudhen kohore prej 60 ditesh. Njekohesisht neni 36 percakton se AKEP vendos, ndryshon, mban ose heq detyrime per FNT pas keshillimit me palet e interesuara.

Ne baze te percaktimeve te Ligjit 9918, i ndryshuar si dhe praktikes qe AKEP ka ndjekur me analizat e tregjeve, periudha e keshillimit publik u mbajt prej 60 ditesh nga data 01.08.2013 deri me 29.09.2013, dhe procesi i konsultimit u krye per statusin e FNT dhe per detyrimet e propozuara per FNT.

Ne perfundim te periudhes se keshillimit nga palet e interesuara kane derguar komente ne lidhje me kete dokument operatoret Albanian Mobile Communication, Vodafone Albania, Albtelecom Sh.a, Plus Communication.

Komentet mbi dokumentin si dhe qendrimet e mbajtura rreth ketyre komenteve nga AKEP jane te reflektuara ne dokumentin e analizes ne seksionin e fundit, “ANEKS 2”.

III. Bashkepunimi me Autoritetin e Konkurences

Sipas Nenit 38 të Ligjit Nr.9918 dt. 19.05.2008 (i ndryshuar) “Per komunikimet elektronike ne RSH”, AKEP-i bashkëpunon me Autoritetin e Konkurrencës, duke respektuar edhe Memorandumin e Mirëkuptimit (Nr. Prot. 1566/1, datë 29.08.2007) ndermjet Autoritetit të Konkurrencës dhe Entit Rregullator të Telekomunikacioneve dhe në veçanti “Neni 6”, ku flitet per përcaktimin e tregut, përcaktimin e dominancës / përcaktimi i FNT.

Autoriteti i Konkurences eshte perfshire vazhdimisht me komentet e tij ne analiza tregjesh te konsultuara si per telefonine fikse dhe celulare, duke dhene sugjerime dhe rekomandime perkatese ne keto procese, duke gjetur tek AKEP predispozicion e bashkerendimit te veprimeve qe favorizojne konkurrencen nepermjet nderhyrjeve ex-ante ne tregjet e konstatuara si te nevojshme per nderhyrje te tilla.

AKEP i ka kerkuar AK te shprehe opinionin e vet ne lidhje me dokumentin “Analize e Tregut te Linjave me Qira: Tregjet me pakice dhe shumice: Keshillim Publik” (ne vijim referuar Analiza 2013-Keshillim Publik)”.

IV. Struktura e Dokumentit

Ky dokument permban analizen e tregjeve me pakice dhe me shumice te linjave me qira, dhe konkretisht:

- 1) Tregun me pakice te minimumit te linjave me qira (i cili perfshin lloje te specifikuara te linjave me qira deri ne dhe perfshire 2Mb/sek)
- 2) Tregun me shumice te segmenteve terminuese te linjave me qira.
- 3) Tregun me shumice te linjave kryesore (trunk) te linjave me qira.

Ne baze te parashikimeve te Rregullores, analiza permban:

- perkufizimin e tregjeve perkatese;
- shqyrtimin e secilit treg perkates per te analizuar konkurrencen ne keto tregje dhe nese ka operatore me fuqi te ndjeshme ne treg, duke perdorur kriteret e percaktuara ne nenin 33 te Ligjit si dhe udhezimin e KE;
- analizimin e problemeve ne tregjet ne te cilat nuk ka konkurrence efektive apo ku ka operatore me fuqi te ndjeshme ne treg;
- detyrimet per operatoret me fuqi te ndjeshme ne treg;

V. Perkufizimi i tregut perkates

Ne kuader te analizave te kryera nga nje rregullator per qellime te analizes se konkurrences efektive dhe percaktimit te sipermarresit/sipermarresve me FNT, analiza e nje tregu perkates fillon me shqyrtimin e produkteve dhe sherbimeve qe konsiderohen te jene pjese e te njejtut treg.

Si reference per perkufizimin e tregut perkates eshte perdorur perkufizimi i marre nga Ligji per Mbrojtjen e Konkurences:

Treg perkates- jane produktet qe vleresohen si te zevendesueshme nga konsumatoret ose klientet e tyre, per sa u perket karakteristikave, çmimit dhe funksionit te tyre dhe qe ofrohen ose kerkohen nga ndermarrjet ne nje zone gjeografike me kushte te njejta konkurrence, zone kjo e cila veçohet nga zonat e tjera kufizuese.

Ky perkufizim eshte i ngjashem me perkufizimin e dhene ne Udhezimin e KE, pika 44¹. Per kete arsye si dhe duke qene se udhezimi i KE, eshte pjese e dokumentave te KE te referuara ne Rregullore, AKEP ne kete Analize do te perdore te njejten metodologji per percaktimin e

¹ According to settled case-law, the relevant product/service market comprises all those products or services that are sufficiently interchangeable or substitutable, not only in terms of their objective characteristics, by virtue of which they are particularly suitable for satisfying the constant needs of consumers, their prices or their intended use, but also in terms of the conditions of competition and/or the structure of supply and demand on the market in question (32). Products or services which are only to a small, or relative degree interchangeable with each other do not form part of the same market (33). NRAs should thus commence the exercise of defining the relevant product or service market by grouping together products or services that are used by consumers for the same purposes (end use).

produkteve/sherbimeve qe jane pjese e te njejtut treg perkates, sic eshte shtjelluar dhe ne paragrafet ne vijim.

Perkufizimi i tregut per nje sherbim merr parasysh efektin e zevendesueshmerise se produktit (ne anen e kerkeses dhe ofertes), si edhe dimensionin gjeografik. Nje instrument ndihmes qe perdoret per identifikimin e tregjeve eshte parimi i monopolistit hipotetik.

Parimi i monopolistit hipotetik

Nje produkt konsiderohet te perbeje nje treg me vete nese “monopolisti” (hipotetik) qe ofron produktin mund te rrise çmimin e ketij produkti per nje periudhe kohe jo tranzitore dhe te mos kete renie ne shitje deri ne nivelin qe kjo te jete jo- fitimpruese. Pra, rritja e çmimit duhet te jete fitimpruese dhe e qendrueshme-monopolisti te kete aftesine te mbaje çmimin mbi nivelin konkurrues.

Testi i monopolistit hipotetik kryhet per te analizuar produktet/sherbimet te cilat mund te bejne pjese ne te njejtut treg duke marre ne konsiderate efektin e zevendesueshmerise se produkteve ne anen e kerkeses dhe/ose ofertes. Nese monopolisti perballet me kufizime nga ana e kerkeses- konsumatorët do te zhvendosen drejt konsumit te nje produkti tjeter, qe do ishte zevendesues dhe, nga ana e ofruesve- ofrues te tjere do te futeshin ne kete treg per te ofruar produktin me çmim dhe perfitim te larte, atehere produktet e tjera qe jane zevendesues te ngushte te produktit te analizuar duhet te perfshihen ne kete treg.

Zevendesimi ne anen e kerkeses

Nese nje subjekt, qe eshte monopol ne ofrimin e nje produkti/sherbimi, do te rriste çmimin e ketij produkti, çfare mundesish kane konsumatorët te zevendesojne perdorimin e ketij produkti me nje tjeter ?

Produkti/sherbimi qe analizohet krahasohet me produkte te tjere, nese ato mund te zevendesohen nga ana e konsumatorit. Nese konsumatorët mund te zevendesojne produktin e ofruar nga monopolisti hipotetik me nje produkt apo produkte te tjera, keto te fundit duhet te perfshihen ne perkufizimin e tregut perkates.

Zevendesimi ne anen e ofertes

Nese monopolisti hipotetik do te rriste çmimin e produktit/sherbimit per nje periudhe kohe jo tranzitore, a do te kishte presion nga ofrues te tjere te mundshem te ketij sherbimi? Operatore te tjere, te cilet nuk e ofrojne sherbimin ne fjale, mund te zhvendosin burimet e tyre ne drejtim te ofrimit te ketij sherbimi.

Ne zevendesimin ne anen e ofertes duhet te merren parasysh vetem operatoret, te cilet mund te zhvendosin burimet e tyre drejt ofrimit te sherbimit te marre ne konsiderate, per nje kohe te shkurter dhe pa kosto te larta te pakthyeshme. Pra, operatore te rinj qe nuk jane ne treg nuk mund te merren parasysh, pasi reagimi i tyre ndaj nje rritjeje te çmimit te produktit nuk do te ishte i shpejte (ne periudhe afatshkurter) por do te kerkonte kohe per investime kapitale qe kerkojne nje periudhe afatgjate. Ofruesit e mundshem jane operatore qe ofrojne sherbime te tjera dhe lehtesisht per nje periudhe kohe te shkurter mund te prodhojne edhe produktin, çmimi i te cilit eshte rritur.

Efekti i operatoreve te rinj ne treg, qe duhet te kryejne investime kapitale, merret ne konsiderate vetem ne analizen e fuqise se ndjeshme ne treg, pra te konkurrences se mundshme qe keta operatore mund te ushtrojne.

Nje faktor tjetër që merret në konsideratë në perkufizimin e tregut perkates është nëse egzistojnë kufizime të përbashkëta në tarifim (common pricing constraints) midis klientëve, shërbimeve apo zonave të ndryshme. Kjo do të thotë që operatori të mos jetë i pavarur në tarifimin e shërbimeve të ndryshme: s'ka mundësi të rrisë çmimin e një shërbimi pa reduktuar çmimin e një shërbimi tjetër, i cili në vetevetë nuk është zëvendësues për shërbimin tjetër.

VI. Fuqia e Ndjeshme në Treg dhe masat rregulluese

Pekufizimi i FNT është dhënë në nenin 33 të ligjit:

Një sipërmarrës vlerësohet me fuqi të ndjeshme në treg nëse, i vetëm, apo së bashku me të tjerë, zotëron një pozitë të tillë ekonomike, që i mundëson një zgjerim të ndjeshëm, pavarësisht nga konkurrentët, klientët apo përdoruesit fundorë.

Ky perkufizim është pothuajse i njëjti me perkufizimin e Direktives Kuader të KE 2002, neni 14² (EC 2002 Framework Directive).

Neni 33 i Ligjit përcakton gjithashtu kriteret kryesore që duhet merren në konsideratë për analizen për FNT, duke bërë një ndarje për rastet kur në treg dyshohet për një sipërmarrës me FNT, që do të thotë dominancë individuale, dhe për rastet kur dyshohet për me shumë se një sipërmarrës me FNT apo dominancë e bashkuar. Perkufizimi i dominancës së bashkuar i dhënë në nenin 33 është si vijon:

Dy ose më shumë sipërmarrës vlerësohen se kanë një pozitë zotëruese nëse edhe në mungesë të lidhjeve strukturore apo të lidhjeve të tjera, veprojnë në treg në një strukturë dhe mënyrë të tillë, e cila të çon në një sjellje të bashkërenduar, në mënyrë të pavarur nga konkurrentët, klientët ose përdoruesit.

Për përcaktimin e FNT, dominancë individuale apo e bashkuar, siç theksohet dhe në pikat 79 dhe 98 të Udhezimit të KE, kriteret e përdorur duhen marrë të gjithë në konsideratë dhe në kombinim me njëri tjetrin dhe jo në mënyrë të vecantë për secilin kriter me vetë, pasi evidencat e kriterëve të vecantë mund të mos jetojnë përcaktuese të FNT.

Analiza për FNT është një analizë e cila merr në konsideratë zhvillimet e kaluara dhe njëkohësisht tendencën për të ardhmen (forward looking), pasi mungesa e konkurrencës në të kaluarën nuk do të thotë që një treg nuk ka tendencë për të qenë në konkurrencë në të ardhmen. Në këtë mënyrë Analiza krahas shqyrtimit të kriterëve për vlerësimin e konkurrencës efektive në treg në të kaluarën, bën vlerësimin se si pritet të evoluojë tregu në të ardhmen. Analiza kryhet për të shqyrtuar nëse një treg perkates vlerësohet të jetë në konkurrencë efektive në një periudhë të paktën 2 vjeçare, dhe mungesa e konkurrencës efektive është barazvlefshme me egzistencën e fuqisë së ndjeshme në treg, prej një ose me shumë sipërmarrësish.

² 'an undertaking shall be deemed to have significant market power if, either individually or jointly with others, it enjoys a position equivalent to dominance, that is to say a position of economic strength affording it the power to behave to an appreciable extent independently of competitors customers and ultimately consumers'

Egzistenca e FNT do të thotë që në treg ka probleme të cilat identifikohen dhe në bazë të problemeve të evidentuara, propozohet marrja masive rregulluese apo detyrime për të zbatuar nga sipërmarresi/sipërmarresit me FNT. AKEP në bazë të nenit 34, ka detyrimin që në rast të gjetjes së FNT në një treg perkates të vendosë një disa apo të gjitha detyrimet e cilesuara në nent 39 - 45 dhe neni 56 të Ligjit 9918 (i ndryshuar). Vendosja e detyrimeve/masive rregulluese për FNT duhet të marrë në konsideratë objektivat rregullatore të përcaktuar në Ligj.

Nëse nga analiza arrihet në përfundimin se tregu perkates është në konkurrencë efektive, pra nuk ka FNT, atëherë AKEP nuk vendos detyrime dhe në rast se ndaj sipërmarresve janë vendosur detyrime (për shkak të statusit të mëparshëm me FNT) atëherë AKEP i heq keto detyrime duke përcaktuar dhe një afat kohor jo më të gjatë se 6 muaj për berjen efektive të tyre.

II.3 Perfundimet kryesore te analizes 2011 per Linjat me Qira

Ne Analize 2011 u evidentuan tre tregje perkates te linjave me qira:

- 1) Tregu me pakice i minimumit te linjave me qira (i cili perfshin lloje te specifikuara te linjave me qira deri ne dhe perfshire 2Mbit/sek)
- 2) Tregu me shumice i segmenteve terminuese te linjave me qira.
- 3) Tregu me shumice i linjave kryesore (trunk) te linjave me qira.

Ne perkufizimin e tregut perkates me pakice te linjave me qira (grupi minimum), AKEP arriti ne perfundimet e meposhtme:

- Linjat me qira me kapacitete te ndryshme, deri dhe perfshire 2Mbit/s, jane pjese e te njejtit treg perkates me pakice, ndersa linjat me qira me kapacitet te larte (mbi 2 Mbit/s), nuk jane pjese e tregut perkates me pakice.
- Linjat me qira nderkombetare (pjesa e ofruar nga operatori vendas) jane pjese e te njejtit treg perkates me pakice te linjave me qira kombetare.
- Sherbimet e menaxhuara nuk ishin pjese e tregjeve te linjave me qira, por kapacitetet e dedikuara jane te domdosdoshme per ofrimin e ketyre sherbimeve dhe jane pjese e tregjeve perkatese. Pra pjese e tregjeve perkates te linjave me qira jane vetem kapacitetet e dedikuara te ofruara ne nivele me pakice apo me shumice.
- Linjat me qira me shumice:
 - Segmentet terminuese te Linjave me qira, jane pjese te linjave me qira qe lidhin centralin lokal me ambjentet apo ndertesat e klientit fundor;
 - Segmentet Trank jane pjese te linjave me qira qe ndodhen mes dy nyjave kryesore te rrjetit te ndertuara: si lidhja midis centraleve te ndryshme.
 - Kufiri ndares midis segmenteve terminuese dhe trunk eshte centrali qe lidhet direkt me perdoruesin fundor te linjes me qira;
- Linjat me qira me shumice (end-to-end) dhe PPC (*Partial Private Circuits-PPC*) apo LLPC (*leased line part circuit-LLPC*) jane pjese e te njejtit treg perkates, dhe pjese e tregjeve me shumice te segmenteve terminuese dhe trunk segmenteve te linjave me qira.

Nder problemet e evidentuara, ne ofrimin e linjave me qira nga Albtelecom ishin:

- Tarifat e linjave me qira te Albtelecom kishin disporcione te konsiderueshme ne strukturen e tyre:
 - tarifa shume me te larta per kompanite e telekomunikacioneve se kompanite qe i blejne linjat me qira nderkombetare per perdorim fundor, e cila eshte kunder praktikes se tarifave me te uleta me shumice ne krahasim me tarifat me pakice;
 - Tarifat e linjave me qira kombetare 2 Mbit/s ishin disa here me te uleta se tarifet e vendeve te rajonit dhe BE (situatet e kundert me periudhen para vitit 2005 ku keto tarifa ishin disa here me te larta se tarifa mestare e vendeve te BE);
 - Diferencat ne tarifet e linjave me qira 64 kbit/s me 2 Mbit/s, te cilat ishin shume me te uleta se ne vendet e BE : (40-100) % krahasuar me (250-460) % ne vendet e BE;
- mungesa e ofrimit te linjave me qira me kapacite te larta 34 Mbit/s, 155 Mbit/s
 - Shqiperia ishte i vetmi vend ne rajon qe nuk ofronte linja 34 Mbit/s nga operatori fiks inkumbent.

- mungesa e marreveshjeve te nivelit te sherbimit per afatet dhe cilesine e ofrimit linjave me qira (me shumice dhe me pakice);
- mos-ofrimi i linjave te pjesshme me qira me shumice operatoreve te tjere;

AKEP ne 2011, vleresoi se sipërmarresi Albtelecom sh.a permbushte kriteret per FNT ne te tre tregjet perkates te analizuara, dhe vendosi masat rregulluese te meposhteme, ne refernce me Ligjin 9918):

- Detyrimi i Mosdiskriminimit (neni 39)
- Detyrimi i transparencës (Neni 40)
- Detyrimi për ndarjen e llogarive (Neni 41)
- Detyrimi për akses dhe përdorimi i përbashkët i faciliteteve të rrjetit (Neni 42)
- Detyrimi per ofrimin e linjave me qira (neni 44)
- Detyrimi për kontroll të tarifave dhe sistemin e mbajtjes së llogarive (Neni 45)

Detyrimet e mesiperme midis te tjerave u percaktuan te perfshijne:

- Publikimin e ofertes reference te aksesit ne rrjetin Albtelecom per linjat me qira me shumice,
- Marrveshje te Nivelit te Sherbimit (service level agreement-SLA) ne perputhje me rekomandimin 2005/57/EC, duke lejuar per nje afat me te gjate se afatet e ketij rekomandimi (qe paraqesin afatet me te shkurtera (vendi i trete me i mire) ne vendet e BE dhe jo mesatare.
- Detyrimin per publikimin e Treguesve Kryesore te Performances (Key Performance Indicators -KPI) per ofrimin me shumice dhe me pakice te linjave me qira.
- Detyrimin per te bere te disponueshem inputet e nevojshme me shumice per produktet/sherbimet e reja apo te permiresuara me pakice;
- Albtelecom do te duhet te jape akses per linja me qira me shumice ne rrjetin e vet, linja te cilat duhet te perfshijne:
 - Linja me qira me shumice (end-to-end): linja te njejta si linjat e ofruara klienteve fundore, me ndryshimin se bleresi eshte nje kompani telekomunikacioni apo sipërmarres i rrjeteve dhe/ose sherbimeve te komunikimeve elektronike (rregjistruar ne AKEP);
 - Qarqe te pjesshme me qira (Leased Line Partial Circuits-LLPC): qarqe transmetimi qe lidhin nje klient fundor te operatorit tjeter me piken e interkoneksionit te Albtelecom me operatorin tjeter si dhe qarqet e transmetimit te ofruar nga Albtelecom operatoreve te tjere per tu perdorur ne interkoneksionin e ndermjetem apo ne anen e klientit.
 - Kapaciteti i linjave te dhena nga Albtelecom do te jete ne varesi te kerkeses se bleresit, duke perfshire dhe qarqet 34 mbit/s dhe 155 mbit/s. Rastet e pamundesise teknike te ofrimit nga Albtelecom, do te duhet te justifikohen me shpjegime te plota, bazuar ne rregullat dhe proceduar e kuadrit ligjor dhe rregullator (Rregullorja e Akses dhe Interkoneksion);

Ne lidhje me standartet e grupit minimal (apo grupit minimum) te linjave me qira AKEP vendosi qe Albtelecom ne ofrimin e linjave me qira me pakice, deri ne dhe perfshire 2 Mbit/s, te aplikonte standartet e rekomanduara nga Vendimi i Komisionit European: COMMISSION DECISION of 24 July 2003 *“on the minimum set of leased lines with harmonised*

characteristics and associated standards referred to in Article 18 of the Universal Service Directive” (2003/548/EC).

Per rregullimin e tarifave te linjave me qira me shumice dhe me pakice, AKEP nder te tjera vendosi:

- Percaktimin e tarifave maksimale për tarifatat me shumicë të Albtelecom për linjat (qarqet) dixhitale me qira kombëtare dhe ndërkombëtare, të ofruara sipërmarrësve të komunikimeve elektronike, duke imponuar reduktime te ndjeshme ne tarifatat e linjave me qira nderkombeare;
- tarifatat me shumice te linjave me qira kombetare 2 Mbit/s të jenë sipas vlerave te modelit BULRAIC, ku tarifa e pajtimit mujor ka dy pjesë: pjesë fikse dhe pjesë varibël në varësi të gjatësisë së linjës.
- Percaktimin e tarifave te qarqeve me shumicë me kapacitet 34 mbit/s dhe 155 Mbit/s në nivel rreth 20% më të ulët se niveli mesatar i tarifave në vende e BE për tarifatat përkatëse me pakicë.
- Tarifatat me pakicë te linjave me qira nderkombetare te reduktohen duke i cuar ne nivelin mesatar të vendeve të BE për të gjitha kapacitete;
- Tarifatat me shumicë të jenë 20% me te uleta se niveli i tarifave perkatese me pakice;
- Të lërë jashtë rregullimit tarifatat e qarqet analoge;

III. LINJAT ME QIRA: SEGMENTIMI I TREGJEVE

Ne analizen pararendese, AKEP eshte referuar ne percaktimin e ligjit 9918 si dhe ne reference me udhezimin e KE-se per tregjet perkates te vitit 2003, sipas te cilit ishin percaktuar tre tregje per linjat me qira, nje ne nivel me pakice dhe dy tregje ne nivel me shumice:

- 1) *Tregu me pakice i minimumit te linjave me qira (i cili perfshin lloje te specifikuara te linjave me qira deri ne dhe perfshire 2Mbit/sek)*
- 2) *Tregu me shumice i segmenteve terminuese te linjave me qira.*
- 3) *Tregu me shumice i linjave kryesore (trunk) te linjave me qira.*

Tregjet perkates te mesiperm te analizuar ne 2011, jane sipas perkufizimeve te Komisionit European, ne rekomandimin e vitit 2003 (2003/311/EC), i cili ka percaktuar tregjet perkates te linjave me qira ne dy nivele, me shumice dhe pakice, pasi kapacitetet e dedikuara apo linjat me qira mund te kerkohen nga perdorues fundore per lidhur vendodhje te ndryshme te biznesit ose mund te kerkohen nga sipermarres qe ofrojne sherbime tek perdoruesit fundore. Pra ne varesi te bleresit te linjave me qira ato mund te ndahen ne dy grupe kryesore:

- Linja me qira ne nivel me pakice qe ofrohen per perdoruesit fundore, te cilat jane kryesisht bizneset dhe institucione te ndryshme, pra jo ofrues te rrjeteve/sherbimeve te komunikimeve elektronike;
- Linja me qira ne nivel me shumice qe ofrohen per ofrues te rrjeteve/sherbimeve te komunikimeve elektronike, te cilet mund t'i perdorin linjat e blera per ofrim te linjave me qira me pakice ose per qellime te ofrimit te rrjeteve/sherbimeve te tjera te komunikimeve elektronike, perfshire lidhjen e pjeseve te ndryshme te rrjetit te nje operatori.

Ligji nr.9918 (i ndryshuar) , Neni 3, pika 14, perkufizon linjat me qira si me poshte :

“Linje me qira” eshte nje sherbim qe perfshin ofrimin e kapaciteteve transmetuese ndermjet pikave te ndryshme te te njejtut rrjetit ose te rrjeteve te ndryshme, pa perfshire funksionet komutuese te kontrolluara prej perdoruesit te vet.

Linjat me qira perbejne lidhje fikse, permanente qe ofrojne kapacitet simetrik midis dy (ose me shume) vendodhjeve fikse. Linjat me qira kane lidhje dhe me sherbimet e tjera te ofruara nga vendodhje fikse. P.sh linjat e dedikuara mund te perdoren per ofrimin e Internetit dhe mund te zevendesojne aksesin ne qarkun lokal. Kapacitetet trunk mund te sherbejne per zevendesimin e tranzitimit te thirrjeve, per operatoret qe ofrojne thirrje telefonike, ose per te lidhur pjese te rrjetit ne vendndodhje te ndryshme.

Ne nivel me pakice linja me qira perfshin kapacitete te dedikuara midis pikave fundore te nje apo dy rrjeteve te komunikimeve elektronike. Neni 3, Pika 31 e ligjit 9918 (i ndryshuar), percakton si pike fundore:

“Pika fundore e rrjetit” eshte pika fizike, ne te cilen nje pajtimtar ka akses ne rrjetin e komunikimeve publike. Ne rastin e rrjeteve, qe perfshijnë komutimin ose rrugëzimin pika

fundore e rrjetit identifikohet si një adresë specifike e rrjetit, e cila mund të lidhet me numrin ose emrin e një pajtimtari.

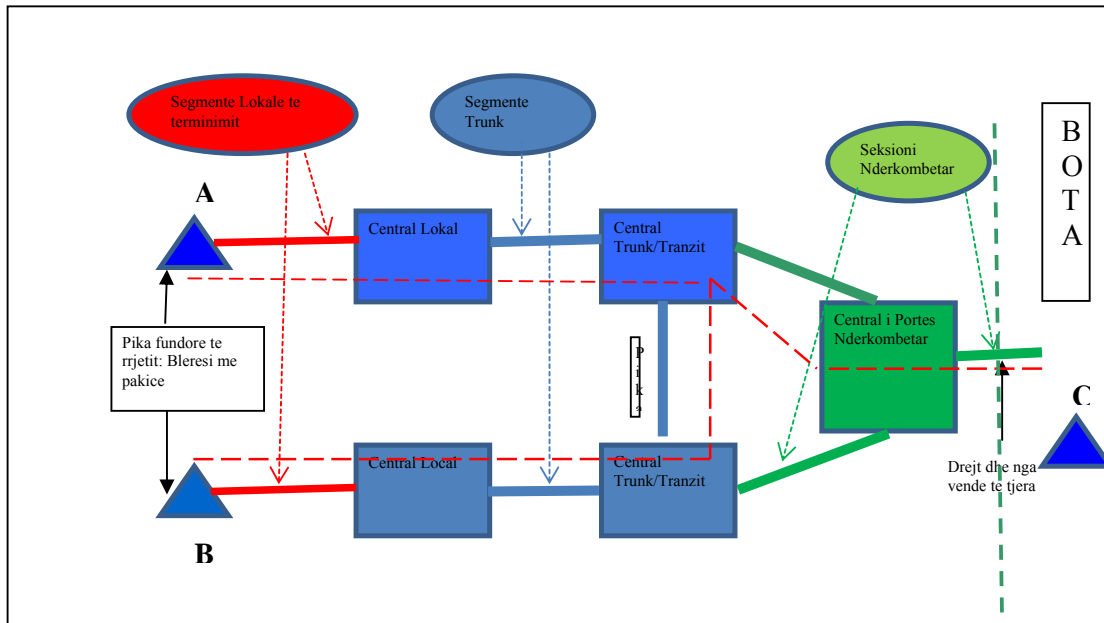
Tipikisht dhe tradicionalisht linjat me qira janë ofruar dhe ofrohen përdoruesve fundorë nga operatori inkumbent i rrjetit fiks. Megjithatë ofrimi i linjave me qira përdoruesve fundorë është i mundur edhe nga përdorimi i infrastruktures së dy apo me shumë rrjeteve. Në rastin e ofrimit të një linje me qira me pakicë nga një rrjet, të dy pikat fundore ndodhen në të njëjtin rrjet. Në rastet kur përdoren dy rrjete atëherë pikat fundore mund të jenë në dy rrjete të ndryshme, ose edhe në të të njëjtin rrjet.

Elementet kryesore në ofrimin e linjave me qira janë gjerësia e brezit, distanca dhe vendodhja e pikave që do lidhen. Gjerësia e brezit të linjes me qira përbën kapacitetin e linjes dhe matet në Kbit/s apo Mbit/s, si 64 kbit/s, 2 Mbit/s etj, dhe i referohet sasisë së të dhënave që mund të dergohen nepermjet linjes së dedikuar. Distanca dhe vendodhja e pikave që lidhen përbejnë element të lidhur me lokalitete që do lidhen. Sic u përmend edhe më sipër, mund të ndodhë që dy lokalitete që lidhen mund të ndodhen në zonë gjeografike që mbulohen me rrjet nga operatore të ndryshëm, dhe në këtë rast ofrimi i linjes së dedikuar bëhet i mundur nga lidhja e rrjeteve të operatorëve të ndryshëm. Elementet e gjerësisë së brezit dhe largësisë/gjatesisë së linjave me qira, reflektohen në tarifat e linjave me qira.

Infrastruktura e një rrjeti fiks tradicional (PSTN/TDM) mund të ndahet në dy pjesë: rrjeti i aksesit (lokal) që lidh centralet lokale me pikat fundore të rrjetit në vendndodhjen e pajtimtarit dhe rrjeti bazë (core) i cili përbehet nga centralet tranzit dhe centralet lokale dhe lidhjet midis tyre (kabllot trunk).

Në Skemën III.1, paraqitet në mënyrë të përgjithshme një rrjet fiks tradicional dhe ndarja e elementeve të tij për qellime të ofrimit të linjave me qira, duke prezantuar skematikisht trunk segmentet, segmentet terminuese lokale si dhe seksionin nderkombëtar.

SKEMA III.1. RRJET FIKS TRADICIONAL INKUMBENT DHE SEGMENTE TË LINJAVE ME QIRA

Nje bleres me pakice kerkon nje linje te dedikuar me qira e cila te lidhe dy lokalitete p.sh dy zyra ne vendodhje te ndryshme gjeografike. Secila prej ketyre zyrave eshte e lidhur me nje central lokal (mund te jete edhe i njeiti central) te operatorit inkumbent (mund te jete dhe operator Alternativ), dhe perbejne pike fundore ne kete rrjet. Operatori ofron lidhjen e dy pikave me kapacitet te dedikuar, sipas kerkeses se bleresit, dhe linja me qira megjithese kalon nepermjet centraleve lokale (dhe te tjere) nuk perfshijne komutimin, por vetem transmetimin e sinjaleve.

Linja me qira, e cila eshte treguar me vije te kuqe, mund ti kete te dy fundet ne territorin e Shqiperise (pika A dhe B), dhe ne kete rast eshte linje me qira kombetare, por mund te ndodhe qe njera pike te ndodhet jashte Shqiperise, pika C, dhe ne kete rast linja e ofruar eshte linje me qira nderkombetare. Per te ofruar linjen nderkombetare, lidhjen midis pikave A dhe C, operatori vendas duhet te lidhet me operatore te huaj qe bejne te mundur ofrimin e infrastruktures nga pika e lidhjes me operatorin vendas deri ne piken tjeter fundore C.

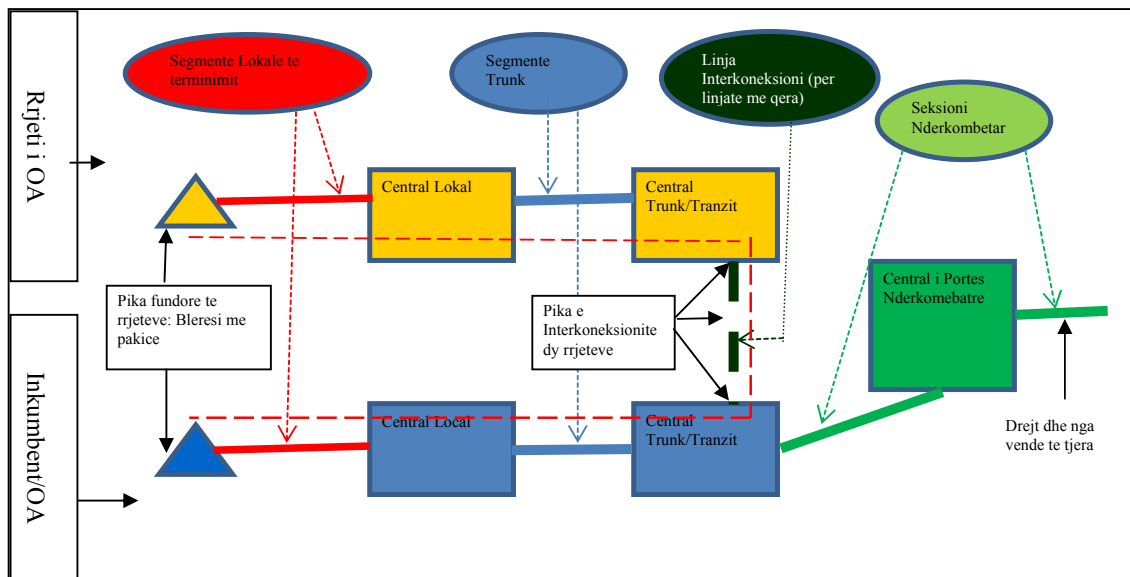
Per ofrimin e linjes me qira, ne nivel me pakice dhe me shumice, infrastruktura e operatorit mund te ndahet ne disa segmente: segmentet e terminimit te linjave me qira dhe segmente tranke te tyre.

Ofrimi i linjave me qira ne nivelin me pakice perfshin ofrimin e kapaciteve transmetuese midis dy pikave fundore te rrjeteve te komunikimeve publike. Keto pika fundore mund te ndodhen ose jo ne te njejtin rrjet. Ne raste te tilla eshte e nevojshme qe operatoret e rrjeteve te bashkerendojne ofrimin e nje linje me qira duke dhene pales tjeter (operator) kapacitete nga rrjeti i tyre. Keto kapacitete mund te jene linja qe bashkojne piken fundore te rrjetit me nje central lokal, pjese nga kapacitete qe lidhin centrale te ndryshme (ne hieraki te njejte ose jo) apo nje kombinim i tyre.

Ne Skeme III.2, paraqiten dy rrjete: operatori inkumbent dhe nje operator alternativ rrjeti fiks. Rrjeti i operatorit alternativ mund te jete si ne figure por edhe me i madh duke pasur edhe seksion nderkombetar apo dhe me i vogel duke mos pasur nje rrjet lokal apo seksione trunk. Te dy rrjetet mund te interkonektohen ne pika te ndryshme te tyre, per qellime te transferimit

te thirrjeve apo te te dhenave tek njeri tjetri, si dhe per te bere te mundur ofrimin e linjave me qira perdoruesve fundore.

SKEMA III.2: RJET FIKS INKUMBENT DHE ALTERNATIV

Sic mund te vihet re, bleresi me pakice i linjes me qira kerkon nje linje me qira qe te lidhe dy pikat fundore te cilat ndodhen ne rrjete te ndryshme (per shkak se p.sh ndodhen ne zona te ndryshme mbulimi). Per te realizuar kete lidhje te dedikuar midis ketyre dy pikave fundore (vija e nderprere me ngjyre te kuqe) eshte e nevojshme qe te perdoret infrastruktura e te dy rrjeteve. Nese supozojme se bleresi me pakice i kerkon sherbimin OA, atehere OA duhet te bleje nga operatori tjetër (inkumbent ne kete rast) pjesen tjetër te linjes qe kalon nga pika e interkonektimit midis rrjeteve deri ne piken tjetër fundore te bleresit. Sherbimi qe do te bleje mund te ndahet ne dy pjese ne rrjetin e operatorit inkumbent: segmenti trunk (vija me ngjyre blu) dhe segmenti terminimit lokal (vija me ngjyre te kuqe). Keto pjese te rrjetit inkumbent, qe jane kapacitete brenda rrjetit inkumbent, i shiten nje operatori tjetër me qellim qe ky i fundit te kete mundesine ti ofroje sherbimin e linjes me qira bleresit fundor. Operatori apo ofruesi alternativ ne kete rast mund edhe te bleje me shumice te gjithe linjen me qira nga inkumbenti dhe ta shese me pakice tek nje perdorues fundor.

Ne kete rast, kerkesa e operatoreve per kapacitete te dedikuara ne rrjetin e nje operatori tjetër eshte kerkese e derivuar nga kerkesa e bleresve fundore per linja me qira. Por kerkesa e nje operatori per kapacitete ne rrjetin e nje operatori tjetër mund te jete me qellim ofrimit e sherbimeve te tjera, te ndryshme nga linjat me qira.

Ne skemat e mesiperme duhet te kemi parasysh gjithashtu:

- skemat jane ilustrative: skema e rrjeteve mund te jete e ndryshme nga sa eshte paraqitur si dhe ne rolin e operatorit inkumbent mund te jete dhe nje operator alternativ (i ndryshem nga operatori inkumbent);
- vijat bashkuese midis centraleve per segmentet trunk qe perdoren per linjat me qira nuk pershijne komutim (switching) dhe centralet konsiderohen ne kete rast si nyje lidhese ne transmetim dhe jo per komutim;

- segmentet e kerkuar nga OA mund te jene: vetem segment lokal, vetem trunk segment ose nje kombinim i tyre;
- ofrimi i segmenteve/kapaciteve te dedikuara nga nje operator nje operatori tjetër është shërbim me shumice, pasi nuk janë për përdorim fundor nga blerësi.

Bazuar në skemat e mësipërme për rrjetet tradicionale fikse, dhe tregjet perkates te analizuara, AKEP në 2011 arriti në përfundimin se :

- **“Linja me qira me pakice”**, përfshin të gjithë elementet e një apo me shumë rrjeteve për të siguruar kapacitete transmetuese ndërmjet dy pikave të ndryshme, pa përfshirë funksionet komutuese të kontrolluara prej përdoruesit të tyre. Ofruesi i linjes me qira me pakice është operatori që ka lidhje direkte me blerësin e saj;
- **“Terminime Lokale të Linjave me qira”**, janë pjesë të linjave me qira që lidhin centralin lokal me ambientet apo ndërtuesat e klientit.
- **“Trunk Segmente ose Trunk Seksione”**, janë pjesë të linjave me qira që ndodhen mes dy nyjave kryesore të rrjetit të ndërtuar: lidhja midis centraleve lokale dhe tranzite.
- **“Kufiri ndares midis segmenteve terminuese dhe trunk”**, është centrali që lidhet direkt me përdoruesin e linjes me qira.

Tregjet e analizuara dhe ndarja e segmenteve në 2011 u bazua në rekomandimin 2003 të KE dhe rrjetin tradicional fikse të Albtelecom apo operatoreve të tjere fikse. Nderkohe KE me rekomandimin e vitit 2007 për tregjet perkates ka hequr nga lista e tregjeve perkates tregun me pakice dhe tregun me shumice të segmenteve trunk (kryesore), dhe kjo është reflektuar nga AKEP në Rregulloren e Analizës së Tregut, të amenduar në 31.07.2013. Gjithashtu KE ka hequr detyrimet për linjat me qira me pakice edhe nga direktiva e shërbimit universal, nëpërmjet amendimit në 2009 të Direktivës 2002/22/EC të Shërbimit Universal. Ndryshime të tjera që kanë ndodhur dhe që vlen të trajtohen janë edhe ndryshimet në rrjetin Albtelecom për migrimin nga rrjeti tradicional fikse në rrjet NGN, si dhe përdorimi në rritje i linjave me qira duke përdorur teknologjinë Ethernet. Reduktimi i tregjeve perkates për rregullim ex-ante trajtohet në Kapitujt perkates të analizës së linjave me qira me pakice dhe shërbimet me shumice të segmenteve kryesore të linjave me qira. Me poshtë Analiza bën një përshkrim të NGN dhe teknologjisë Ethernet, dhe kufijte ndares të segmenteve terminuese dhe trunk në rrjete tradicionale dhe NGN.

III.1.Next-Generation Network - NGN

Investimet e kryera në infrastrukturen e Albtelecom, kalimi nga rrjetet tradicionale fikse në rrjetin i gjeneratës tjetër (Next Generation Network- NGN), ka efektet e saj në të gjitha shërbimet që ofrohen, platformat e të cilave mbështeten në rrjetin NGN.

Rrjeti NGN nënkupton një teknologji dhe një strukturë tjetër në të gjithë elementët e një rrjeti, duke përfshirë edhe rrjetin kryesor (core) dhe të aksesit.

Sipas ITU-T³ rrjetet NGN perkufizohen si me poshte:

Nje rrjet i gjenerates tjeter (Next-Generation Network - NGN) eshte nje rrjet i bazuar ne paketa qe eshte ne gjendje te ofroje sherbime te telekomunikacioneve dhe eshte ne gjendje te perdore teknologji te shumta broadband, transporti me cilesi sherbimi dhe ku funksionet e lidhura me sherbimet jane te pavaruara nga teknologjite perkatese te transportit te tyre. Ai i mundeson perdoruesve akses te lirshem ne rrjete dhe ne ofruesit konkurrues te sherbimeve dhe ne sherbime sipas zgjedhjes se tyre. Ai mbeshket levizshmeri te pergjithshme e cila lejon ofrim te qendrueshem dhe kudo te sherbimeve per perdoruesit.

Disa nga aspektet kryesore te rrjetit NGN:

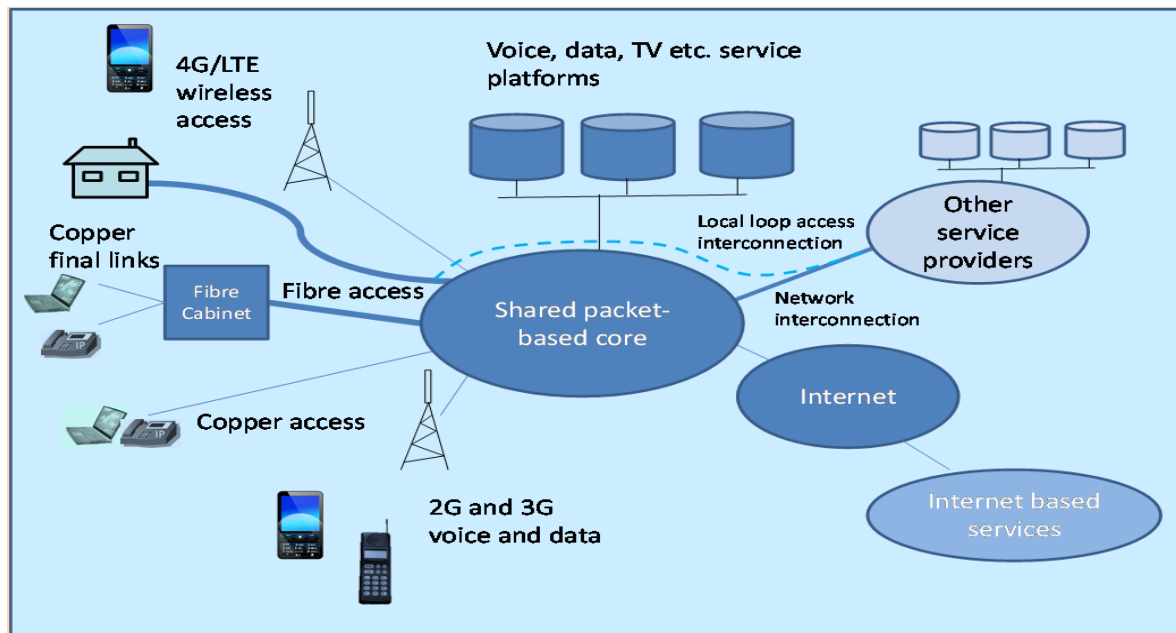
- Transferimi bazuar ne paketa;
- Ndarja e funksioneve te kontrollit midis aftesive bartese, thirrje/sesion dhe aplikacion/sherbim;
- Ndarja ofrimit te sherbimit nga transporti dhe ofrimi i nderfaqeve te hapura;
- Mundesimi i nje game te gjere sherbimesh, aplikacionesh dhe mekanizmash bazuar ne blloqet perberes te sherbimeve (perfshire sherbime ne kohe reale/streaming/ne kohe jo-relae dhe multi-media);
- Nderfunksionimi e rrjete tradicionale nepermjet nderfaqeve te hapura;
- Pavaresia e funksioneve te lidhura me sherbimin nga teknologjia e transportit te tij;
- Mundesine e perdorimit te teknologjive te shumta ne segmentin fundor (last mile);

Ne rrjetin kryesor (core), NGN nenkupton konsolidimin e disa rrjeteve te transportit (te dedikuara apo te mbivendosura), te ndertuara per sherbime te ndryshme, ne nje rrjet kryesor transporti (i bazuar ne IP dhe Ethernet). Ne NGN ka nje ndarje me te dallueshme midis pjeses se transportit (konektivitetit) dhe sherbimeve qe realizohen mbi kete transport. Nese nje ofrues deshiron te mundesoje nje sherbim te ri, ai mund ta beje kete duke e percaktuar ate direkt ne shtresen e sherbimit (service layer) pa marre ne konsiderate shtresen e transportit (transport layer), pra sherbimet jane te pavaruara nga detajet e transportit te tij.

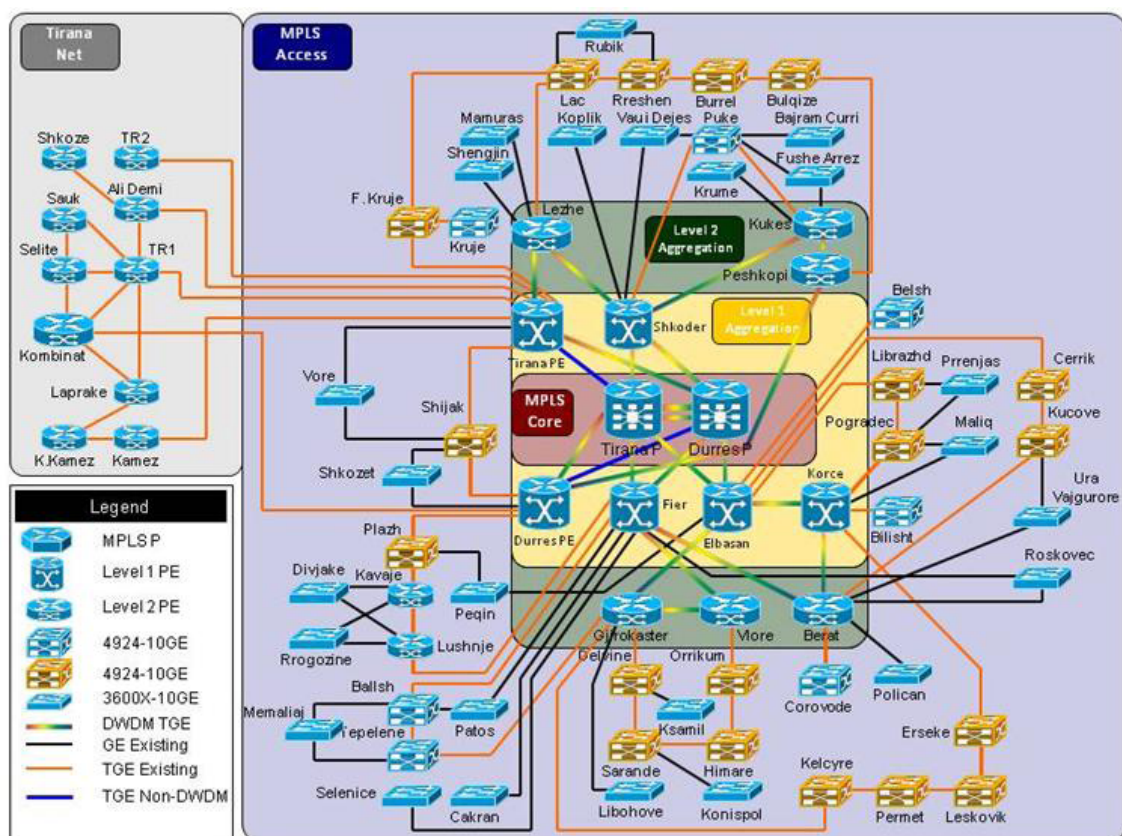
³ ITU, www.itu.int/en/ITU-T/gsi/ngn/Pages/definition.aspx:

A Next Generation Networks (NGN) is a packet-based network able to provide Telecommunication Services to users and is able to make use of multiple broadband, Quality of Service (QoS) enabled transport technologies, in which service-related functions are independent of the underlying transport-related technologies. It enables unfettered access for users to networks and to competing service providers and services of their choice. It supports generalised mobility which will allow consistent and ubiquitous provision of services to users.

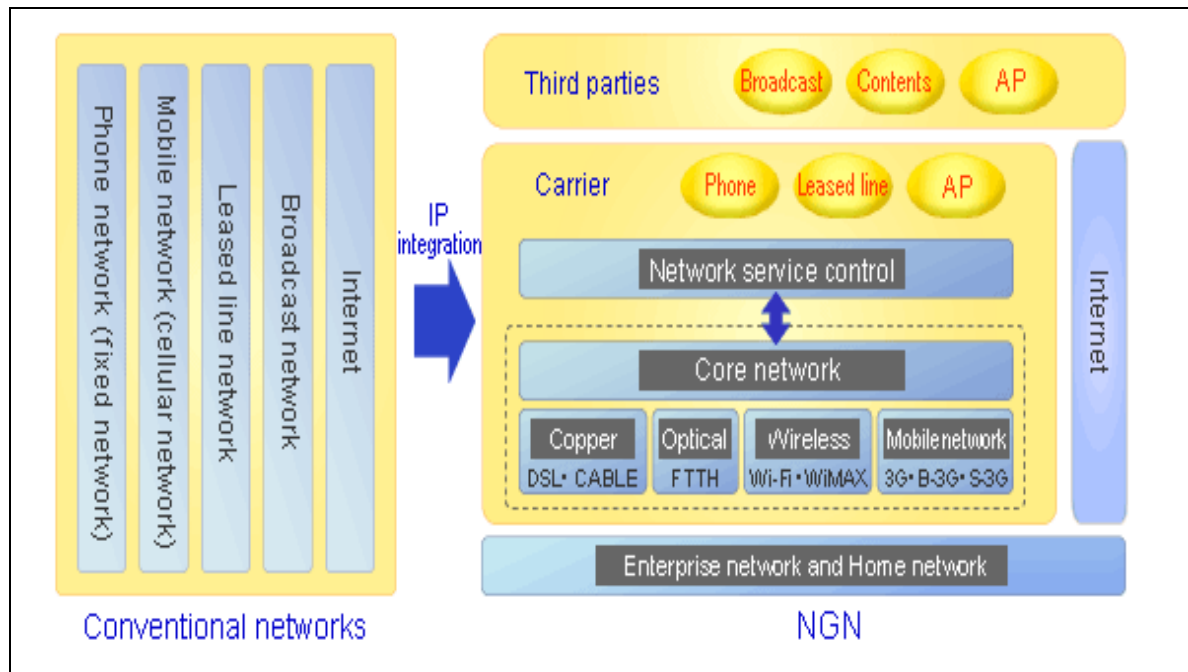
SKEMA III.3: MODEL I THJESHTEZUAR NGN CORE DHE NGN AKSES (ILUSTRUES)

Topologjia e Rrjetit MPLS te Albtelecom

SKEMA III.4: KRAHASIMI NDERMJET RRJETEVE TRADICIONALE DHE NGN

Sic mund te vihet re nga skemat, migrimi ne NGN con ne migrimin e elementit te transportit te sherbimeve te ndryshme tradicionale (zanor dhe data) ne nje rrjet te vetem transporti. Pra rrjetet e dallueshme qe bartin keto sherbime pergjate rrjetit zevendesohen me nje rrjet te vetem.

Migrimi ne NGN con ne ndryshime ne Rrjetin Core dhe ne Rrjetin e aksesit. Shpesh rrjeti core ne NGN referohet thjesht NGN, ndersa rrjeti i Aksesit (NGA). Me poshte jepet nje pershkrim i shkurter i rrjetit NGN (core dhe akses) te Albtelecom.

Rrjeti Core (NGN)

Ndërtimi i rrjetit të ri IP/MPLS (IP Multiprotocol Label Switching) duke instaluar dhe vendosur në shfrytëzim nyja të reja, bazuar në teknologjinë IP/MPLS në të gjitha qendrat e vendit tonë.

Përdorimi i teknologjisë së re DWDM (Dense Multiprotocol Label Switching) ofron kapacitete të mëdha për linjat e transmetimit, sidomos midis qendrave brenda vendit dhe me vendet e tjera.

Në të gjithë pikat kryesore të rrjetit, përdorimi i sistemeve të reja DWDM mbi rrjetin me fibër optike siguron shpejtësi transmetimi të niveleve të ndryshme si psh. : STM16, 10 Gbit/s, ose 40 Mbit/s. Rrjeti aktual është projektuar të sigurojë një kapacitet transmetimi deri 40 A (lampdas)/ 10G.

Rrjeti i transportit bazohet në një rrjet fibrash optike të shtrira në të gjitha qendrat e Shqipërisë, me një gjatësi totale prej rreth 2400 km. Gjithashtu, ky rrjet siguron shkëmbimin e informacioneve në drejtime të ndryshme për efekt sigurie dhe mbrojtjeje, duke përdorur unazat mbrojtëse të krijuara nga rrjeti me fibër optike.

Albtelecom ka në përdorim sisteme mikrovalore me kapacitete që arrijnë deri në 1.6 Gb/s. Një teknologji e tillë vazhdon të zhvillohet dhe synimi është implementimi në të gjitha drejtimet ku trafiku e kërkon një gjë të tillë dhe aty ku shtrirja e fibrës optike nuk është e mundur.

Rrjeti i Aksesit (NGA)

Investimet e kryera në rrjetin e aksesit, që nënkupton akses të abonentit me rrjetin e Albtelecom, duke bërë zgjerimin e gamës së shërbimeve që ofrohen për përdoruesin si dhe në të njëjtën kohë duke rritur shpërndarjen dhe mbulimin më të mirë të zonave.

Ndërsa rrjeti core NGN është i bazuar në IP dhe nuk ka ndryshime të mëdha midis llojeve të ndryshme, në rrjetin e Aksesit NGA ka alternativa të ndryshme si FTTH (Fiber To The Home), FTTH (Fiber To The Building), FTTN/C (Fiber To The Node/Cabinet) etj. Albtelecom ka realizuar FTTN duke instaluar dhe vendosur në shfrytëzim deri më 1.07.2013, 726 Njësia Aksesi Shumë-Shërbimesh MSAN (Multi Service Access Node), të cilat bëjnë të mundur ofrimin e shërbimeve të trafikut zanor dhe akses broadband me shpejtesi të ndryshme si dhe shërbime të tjera.

Ndërsa të tjera investimet në NGN, mundësojnë përdorimin e shërbimeve me brez të gjerë. Në aspektin e kapacitetit, investimi i kryer ka bërë të mundur që rrjeti i aksesit nga një kapacitet prej rreth 400,000 linjash, tashmë ka arritur shifrat e 650,000 linjash, çka do të thotë se rrjeti është i gatshëm të suportojë menjëherë një shifër të tillë përdoruesish.

Parimi themelor në çdo rrjet NGN është ndarja e transportit dhe shërbimi të aksesit, shërbime në rrjetet tradicionale (të tilla si zeri mbi PSTN, linja me qira dhe të dhënat e transmetuara) janë shndërruar në shërbimet në një IP të orientuar, dhe kjo mundësohet duke realizuar konvertimin e tyre në nivel IP.

Linjat me qira në rrjetet tradicionale

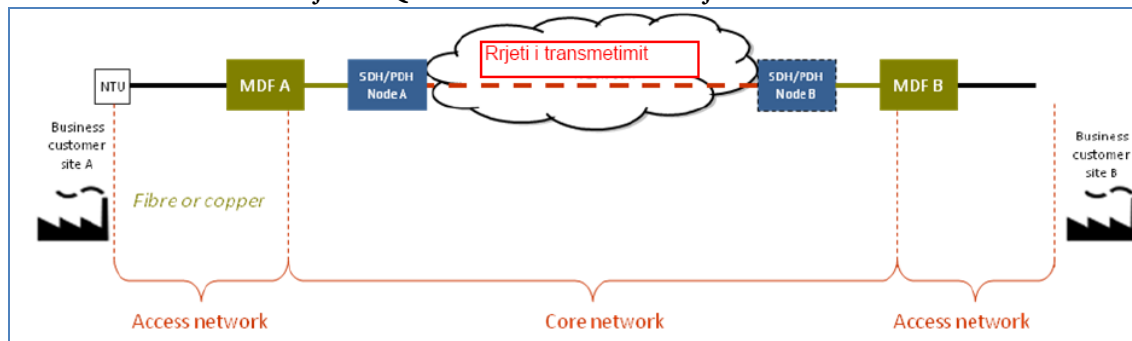
Shërbimet/produktet e linjave tradicionale me qira tipikisht ofrohen në shtresat e transmetimit Digital Hierarchy (“SDH”) dhe Plesiochronous Digital Hierarchy (“PDH”). Linjat me qira tradicionale me shumicë mund të ofrohen:

- Linjë me qira me shumicë e ofruar nga incumbent midis dy pikave fundore në rrjetin e tij (end-to-end);
- Qarqe private të pjesshme (*Partial Private Circuits-PPC*) apo qarqet e pjesshme të linjave me qira (*Leased Line Part Circuit-LLPC*);
- Linja me qira të ofruara me rrjet tradicional mbi Ethernet;

Linja me qira me shumicë (e plotë) e ofruar nga incumbent midis dy pikave fundore në rrjetin e tij (end-to-end) për operatore të tjera është e njëjte me një linjë me qira të ofruar me pakicë nga incumbent një përdoruesi fundor, me ndryshimin që në rastin me shumicë blerësi është një operator dhe ky i fundit ofron shërbimin përdoruesit fundor. Operatori tjetër është si rishites i linjës me qira të incumbent. Kjo linjë mund të ofrohet me linjë bakri ose fibra optike dhe me

kapacitete te ndryshme duke filluar nga 64 Kb/s. Skema e meposhtme paraqet elementet e rrjetit fiks tradicional te perdorur: 2 NTU, 2 MDF, 2 Nyje SDH/PDH dhe segmentet lidhese midis tyre.

SKEMA III.5. LINJE ME QIRA ME SHUMICE NE RRJET FIKS TRADICIONAL

Burimi: ComReg

Qarqe private te pjesshme (*Partial Private Circuits-PPC*) apo qarqet e pjesshme te linjave me qira (*Leased Line Part Circuit-LLPC*) jane te ngjashme me linjat me qira me shumice te plota por me ndryshimin se ato kane nje pike fundore ne rrjet dhe nje pike lidhje midis operatorit inkumbent dhe operatorit tjetër.

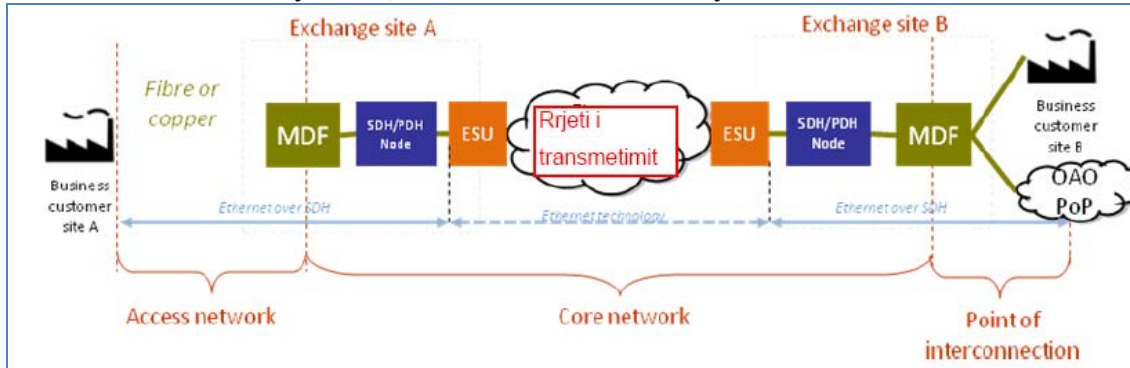
Linjat me qira te mesiperme ofrohen duke perdorur teknologjine SDH/PDH dhe ne lidhjet me piken fundore perdorin baker ose fiber optike.

III.2.Ethernet

Ethernet ben pjese ne teknologjite e rrjeteve kompjuterike te bazuara ne paketa, e cila eshte zhvilluar fillimisht per rrjetet e zonave lokale (lokal area networks -LAN). Ajo percakton nje set standartesh sinjalizimi dhe lidhjeve me tela per shtresen fizike per interkonektimin e sistemeve te hapura (OSI). Standartet e nderfaqeve Ethernet⁴ tashme jane adoptuar si metode per lidhjen e pajisjeve dhe rrjeteve me Wide Area Networks ("WANs"). Kapacitet mbi Ethernet mund te perdorin linja bakri ose fiber, keto te fundit me shpejtesi mbi 10 Mb/s duke arritur dhe ne 1 Gb/s. Skema e meposhtme paraqet ofrim produktesh Ethernet ne rrjet tradicional fiks duke kombinuar rrjet tradicional SDH/PDH me njesite e sherbimit Ethernet ("Ethernet Service Units-ESU) dhe teknologji standarte Ethernet. Lidhja me piken fundore mund te jete baker ose fiber optike.

⁴ Standard IEEE 802.3 ne OSI Model Layer 2 "Data Link Media Layer" or TCP/IP Model Layer 2, Data Link (Network Interface) layer.

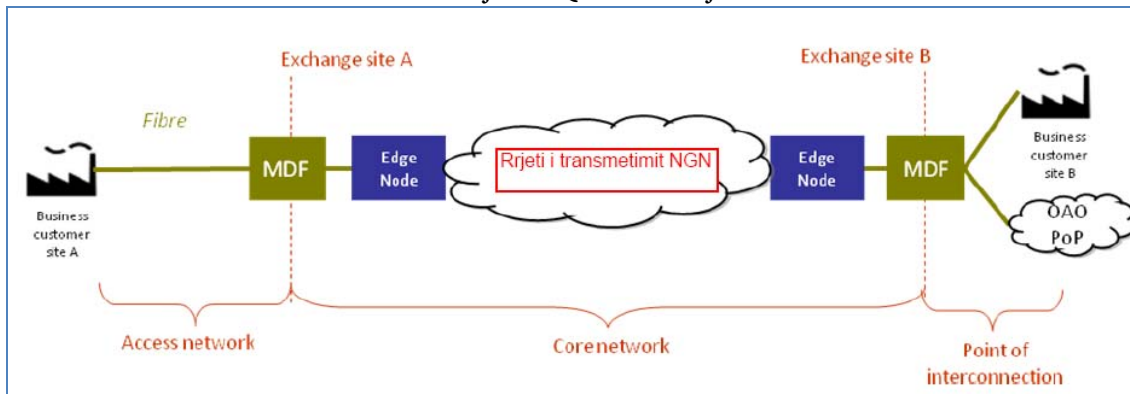
SKEMA III.6. LINJE ME QIRA ME ETHERNET NE RRJET FIKS TRADICIONAL

Burimi: ComReg

Me migrimin nga rrjet tradicional fikse ne rrjet NGN, tendenca e ofrimit te linjave me qira eshte drejt ofrimit te tyre mbi teknologjite Ethernet dhe NGN. Zgjerimi i rrjetit core dhe fibrave optike duke zvogeluar distancen e MDF me NTU ne NGN, krijon mundesine e ofrimit te kapaciteteve te dedikuara me shpejtesi shume me te larte se rrjetet tradicionale. Ne rrjetet NGN kapacitetet e dedikuara mund te ofrohen me teknologjine Ethernet, por me shpejtesi shume me te madhe.

SKEMA III.7. LINJE ME QIRA NE RRJET NGN

Burimi: ComReg

Nga skema e mesiperme vihet re se:

- ne vend te nyjeve SDH/PDH dhe ESU ne rrjet tradicional, ne rrjet NGN ka vetem nyje Agregimi ne Exchange;
- rrjeti i transmetimit/transportit NGN nuk ka detajim per transmetim dhe Ethernet si ne rrjet tradicional;

Sherbimet e ofrimit te kapaciteteve me Ethernet dhe Linja me Qira tradicionale jane te dyja transport ne layer 2, me standarde te mirepercaktuara te nderfaqeve. Linjat me qira SDH jane te perkufizuara sipas standartave nderkombetare. Etherneti mbi SDH ose fiber zakonisht eshte kapacitet me cilesi te larte dhe i dedikuar.

Etherneti mbi MPLS (NGN) perdor infrastructure te ndare me sherbime te tjera sic u shpjegua me lart per rrjetin NGN, dhe ne rast te mos-menaxhim te mire te rrjetit mund te kete

probleme ne cilesi. Ndryshimet ne kete rast jane te ngjashme me ndryshimet ne cilesi midis transportit me paketa dhe tradicional TDM. Megjithate, edhe ne rrjetet NGN te mire menaxhauara ofrohet cilesi e larte e ngjashme me rrjetet tradicionale, madje keto rrjete kane mundesi te ofrojne klasa/nivele te ndryshme cilesie dhe fleksibilitet edhe ne cmim. Njekohesisht ne rrjetet NGN mund te ofrohen sherbime te kapaciteteve me shpejtesi shume me te larta se ne rrjetet tradicionale. Megjithese kapaciteti ne NGN mund te jete i ndare me te tjere (ne rrjetin e transportit), operatori ka mundesi te garantoje ofrimin e kapacitetit te kerkuar, pa luhajte (shume afer 100% te kohes), dhe per perdoruesin ka rendesi sherbimi (qe kontrollohet ne nje nivel me te larte se transporti, dhe jo se si transportohet sherbimi).

Ethernet, megjithate ka disa avantazhe ndaj linjave tradicionale me qira:

- kostot e nderfaqeve Ethernet per kapacitetet te larta jane shume me te uleta se tradicionalet si STM-1 ne router;
- kapacitetet e ofruara jane lehtesisht te pershkallezueshme, ne dallim nga linjat tradicionale qe kane mundesi vetem shumfisha te kapaciteteve baze;
- menaxhimi nga ofruesi i Ethernet eshte me i lehte dhe fleksibel dhe Ethernet eshte shume me eficient nese kerkohet te lidhen me shume se dy pika;
- Ethernet lejon per Klasa Sherbimi te cilat mundesojne vendosjen e prioriteteve per trafikun e aplikacioneve, duke mundesuar shume aplikacione ne te njeten kohe dhe percaktuar gjeresi brezi per secili aplikacion (ne kete rast do te jete sherbim i menaxhuar dhe jashte fushes se linjave me qira);

III.3.Kufijte midis segmenteve trunk dhe segmenteve terminuese

Kufinjte midis segmenteve trunk dhe segmenteve terminuese jane percaktuar nga AKEP ne 2011 si centrali lokal, bazuar ne topologjine e atehershme te rrjetit Albtelecom dhe pasi keto mundesojne lidhjen e kapaciteteve te larta te rrjetit core me kapacitete te uleta ne rrjetin e aksesit. Ne kete logjike, ne rrjetin NGN, kufiri midis segmenteve trunk dhe terminuese duhet te jete MSAN. Megjithate, vlen te theksohet se nga pervoja ne vende te tjera dhe nga rekomandimet e KE, kufiri midis dy segmenteve duhet te bazohet me shume ne nyjet e rrjetit ku lidhen segmente me kapacitete trafiku shume te larte (trunk) dhe segmente me kapacitete me te uleta dhe me pak te agreguara (terminuese). MSAN jane nyjet ndarese midis rrjetit kryesor (core) dhe te aksesit, ku mund te merren linjat terminuese ne NTU ne nivel individual dhe te pa-agreguara. Megjithate nje kufi i tille do te ishte shume i larget per operatoret e tjere dhe do te duhet te shkojne deri ne kete pike per akses ne rrjetin Albtelecom per segmente terminuese. Fibrat optike qe perfundojne ne MSAN-et ne nje zone te caktuar lidhen se bashku ne nje nyje dhe keshtu me rradhe duke krijuar nje seri nyjesh ne rrjetin NGN, dhe nyjet e qyteteve kryesore lidhen me pikat/centralet qendrore te rrjetit Albtelecom me fibra optike/radiolink me kapacitetet shume me te medha. Nyjet e agregimit ne qytetet kryesore mund te sherbejne si pika lidhje te kapaciteteteve te Albtelecom me operatoret e tjere dhe

Albtelecom mund te ofroje sherbim te kapaciteteve nga keto pika deri ne NTU. Ne menyre te ngjashme kjo eshte e aplikueshme edhe per rrjetet e tjera. Pra lidhjet me kapacitete te larta midis qyteteve kryesore jane pjese e segmenteve trunk, dhe cdo lidhje tjeter perfshihet ne segmentet terminuese.

Perfundim:

AKEP gjykon qe te percaktoje si kufi te segmenteve kryesore (trunk) dhe segmenteve terminuese te linjave me qira ne rrjetin Albtelecom, nyjet agreguese ne qytetet kryesore ku bashkohen fibrat optike te disa MSAN-ve te Albtelecom.

Segment terminues do te konsiderohet cdo kapacitet qe ofrohet nga Albtelecom nje operatori tjeter nga kjo pike deri ne pike fundore ne rrjetin Albtelecom. Nje perkufizim me i plote i produkteve dhe sherbimeve te segmenteve terminuese te linjave me qira jepet ne kapitullin V te ketij dokumenti.

IV. TREGU ME PAKICE I LINJAVE ME QIRA

Ne analizen pararendese te tregut me pakice te linjave ne qira te mbajtur nga AKEP, eshte dhene perkufizimi i tregut me pakice te linjave me qira, i cili perfshin lloje te specifikuara te linjave me qira deri ne dhe perfshire 2Mbit/s.

Sjellim ne vemendje te lexuesit se ne analizen pararendese, u arsyetua se:

Meqenese ky treg eshte pjese e listes se tregjeve te Rregullores se analizes se tregut dhe per rrjedhoje edhe pjese e listes se tregjeve te Rekomandimit 2003 te KE-se, nuk ishte e nevojshme qe AKEP te kryente nje analize te testit te tre kritereve nese ky treg perkates eshte i justifikueshem per nderhyrje ex-ante.

Percaktimi i bere ne lidhje me dimensionin e produkteve/sherbimeve si dhe dimensionin gjeografik te tregut me pakice te linjave me qira, per te percaktuar sherbimet te cilat jane pjese e te njejtit treg perkates, ne analizen pararendese u perqendrua kryesisht:

- linjat me qira te kapaciteteve te ndryshme;
- linjat me qira analoge dhe dixhitale;
- linjat me qira kombetare dhe nderkombetare;
- linjat me qira tradicionale dhe sherbimet e menaxhuara apo transmetimi i te dhenave;

Duke mos u ndalur ne trajtimin e seciles nga kategorite e specifikuara me siper, pasi AKEP ka dhene detajime ne analizen pararendese (per reference fq.28-32) , vlen te theksohet fakti qe ne aspektin e zevendesueshmerise ne anen e kerkeses per linjat me qira te kapaciteteve te ndryshme, gjykimi mbi “kufizueshmerine”, eshte plotesisht i drejte, dhe kjo eshte e lidhur kryesisht me anen funksionale te linjave me qira.

Ndersa ne lidhje me sherbimet e menaxhuara te cilat mund te ofrojne sherbime me funksione te ngjashme apo te njejta me linjat me qira te trajtuara edhe ne analizen pararendese si:

- ATM VPN
- IP VPN
- Frame Relay
- Symmetric Digital Subscriber Line (SDSL)
- Akses i Internetit nepermjet kapacitetit asimetrik broadband

Keto sherbime mund te perdoren per kapacitete te larta ose te uleta. AKEP gjykon se sherbimet e menaxhuara nuk jane pjese e kesaj analize, por kapacitetet transmetuese nepermjet te cilave ofrohen keto sherbime te dedikuara jane te domdoshme per ofrimin e ketyre sherbimeve dhe jane pjese e kesaj analize.

Sherbimet e menaxhuara jane nje grup sherbimesh te cilat edhe pse nuk bejne pjese ne tregun e analizuar, ne kushtet e kalimit te rrjetit nga PSTN ne NGN, kane nje mbeshtetje akoma me te madhe duke sjelle gjithnje e me shume vemendjen e konsumatorit per keto sherbime.

Aktualisht ne treg gjenden kliente te ndryshem ne treg te cilet plotesojne kerkesat e tyre duke gjetur zgjidhje telekomunikimi te cilat bazohen ne nderturjen e rrjeteve NGN, infrastrukturës me akses te hapur, te mbeshtetura nga struktura te IT, dhe ne rrjetin kryesor backbone.

Sherbimet shtese si: (Webhosting; Email hosting; Server virtual i dedikuar;etj) kane ne baze te tyre interesin e konsumatorit per reduktim te shpenzimeve por edhe ne rritjen e efikasitetit per administrimin e informacionit (pasi bizneset nuk jane te detyruar t'i kenë ne pronësi

serverat e tyre, të paguajnë tarifa qiraje, si dhe të kërkojnë më pak burime IT për t'i administruar).

Por gjykohet e nevojshme që AKEP të konsiderojë faktin që linjat me qira tradicionale (kryesisht TDM), aktualisht kanë tendencën e kalimit pothuajse plotësisht në linja me qira Ethernet.

Linjat me qira tradicionale (TDM) dhe Linjat me qira Ethernet

Në Kapitullin III, AKEP ka bërë trajtimin e ofrimit të linjave me qira tradicionale në TDM dhe kapaciteteve të ofruara mbi Ethernet, duke vënë në dukje ngjashmeritë dhe ndryshimet midis tyre. “Linjat me qira”, nënkupton dy grupet e përdorura nga ofruesit si:

- Ethernet circuits;
- Linjat me qira tradicionale (TDM);

Diferenca ndërmjet tyre kryesisht është e kushtezuar nga pajisjet e vendosura dhe të përdorura në rrjetin e ofruesit, të cilat kanë ndikim në menyrën e tarifimit të tyre. Siç mund të vëhet re nga skemat në kapitullin III, kapacitetet e ofruara në Ethernet përdorin rrjetin tradicional të transmetimit por edhe pajisjet ESU dhe teknologjinë Ethernet.

“Ethernet” mund të konfigurohet për të ofruar një shërbim funksional ekuivalent me linjat tradicionale me qira mbi TDM, në kapacitete të ndryshme, dhe është shumë më i preferuar për kapacitete të larta.

Zhvillimet teknologjike kanë mundësuar përshtatjen dhe rritjen e kapaciteteve të ofrimit dhe plotësimin e kërkesave për produkte dhe shërbime me kapacitete specifike, dhe me kosto më të ulët për ofruesin e këtyre shërbimeve. Disa nga arsyt kryesore përse linjat me qira tradicionale kanë tendencën e zëvendësimit të tyre me Ethernet Leased Lines janë:

- Linjat me qira mbi Ethernet kanë një kosto të ulët për zëvendësim nga ATM (TDM) me Circuits/Leased Lines Ethernet;
- Kualitet dhe kapacitet të dedikuar të lartë;
- Ofron mundësinë e grupimit të disa “siteve” në një dhe më pas komunikimin me një pikë të vetëm (shumë pika në një – dhe më pas point-to-point);
- Mundësinë e ofrimit të një game të gjërë të kapaciteteve nga kapacitete të ulëta si p.sh. 1 Mb/ps deri në kapacitete të larta 100 Mb/s apo edhe 1 Gb/s në rastin e NGN apo fibrave optike, si dhe pershkallesime me të shumta midis nivelit minimal dhe maksimal sipas kërkesës;
- Transferimi i të dhënave në kapacitete të mëdha dhe klasifikimin sipas “zerit”, “data dhe video” në pikën tjetër të transmetimit (transport i cdo lloji trafiku);

Në trajtimin e bërë më sipër për linjat me qira mund të blihen nga përdoruesit fundorë por edhe nga operatorë të rrjeteve apo ofrues shërbimesh, të cilët i blejnë linjat me qira për

qëllime të ofrimit të mëtejshëm të linjave me qira me pakicë apo për ofrimin e shërbimeve tjera të komunikimeve elektronike.

Ne trajtimin e bere ne Kapitull III, si dhe ne segmentet terminuese te linjave me qira me shumice, konkludohet se kapacitetet apo linjat me qira te ofruara mbi Ethernet jane pjese e tregjeve perkatese me shumice. Edhe ne tregun me pakice kapacitetet mbi *Ethernet te ofruara midis dy pikave fundore ne rrjet (end-to-end)* janë funksionalisht ekuivalente me linjat tradicionale me qira.

Si perfundim, linjat me qira me pakice perfshijne si linjat tradicionale mbi TDM (SDH/PDH) ashtu edhe kapacitetet e ofruara mbi Etherenet.

Ky perfundim eshte ne linje edhe me rekomandimin e KE per tregjet perkatese te vitit 2007 si dhe zhvillimet ne tregun Shqiptar, ku shumica e linjave me qira te ofruara ne treg jane mbi Ethernet dhe operatoret nuk bejne dallim ne ofrimin e tyre.

Tregu me pakice i linjave me qira (grupi minimum), u analizua per here te pare nga AKEP ne ne periudhen 2010-2011, sipas te ciles Albtelecom u percaktua si operator me FNT ne kete treg.

Pavaresisht vleresimeve dhe arsytimit te perdorur ne analizen pararendese, duke u bazuar kryesisht:

- ne zhvillimet e ndodhura ne vendet e BE-se, ku tregu me pakice te linjave me qira (grupi minimum), eshte hequr nga lista e tregjeve sipas Rekomandimit te vitit 2007 te KE-se;
- faktit qe edhe ato vende qe e kane konsideruar kete treg me pare te justifikueshem per nderhyrje ex-ante, e kane hequr kete treg nga rregullimi ex-ante, si: France, Gjermani, Çeki, Danimark, Bullgari Finland...etj
- ne vete zhvillimet pozitive te tregut me pakice te linjave me qira (grupi minimum) ne Shqiperi;

AKEP gjykon se eshte e nevojshme qe ne kete analize te behet nje analize e testit te tre kritereve. Para se te zhvilloje testin e tre kritereve, AKEP ka bere nje permblledhje dhe perditesim te perfundimeve te analizes pararendese, si dhe nje vleresim te tregut me pakice te linjave me qira (grupi minimum), te cilat jane dhene me poshte ne seksion te vecante.

IV.1 Perditesim mbi perfundimet kryesore te Analize 2011 per tregun me pakice te linjave me qira

Gjate viteve 2011-2012 pjeset e tregut kane ndryshuar ndjeshem pasi ne tregun e linjave me qira, operatore te tjere kane treguar interes ne rritje ne kete sherbim, ndersa e kunderta ka ndodhur me Albtelecom. Sipas te dhenave qe AKEP ka per ofruesit e Linjave me Qira ne nivelin e pakices, ne numer linjash te ofruara si dhe sipas nivelit te te ardhurave qe vijne nga linjat me qira ne nivel pakice, rezultojne pjeset e tregut sipas tabelës se meposhtme:

TABELA IV.1 PJESET E TREGUT TE LINJAVE ME QIRA NE PAKICE 2012

Ofrues Linjash me qira me pakice	Pjese tregu (numer linjash) ne %	Pjese tregu (sipas te ardhurave) ne %
IT-Tirana	38	30
Communication Progress	11	9
Primo	9	12
Albtelecom	14	7
VF	6	23
AMC	3	15
ATU	4	3
Abcom	15	1

Sipas te dhenave te raportuara ne vitet 2010 -2012, nga Albtelecom dhe OA ne total, rezulton qe:

TABELA IV.2.LINJA ME QIRA NE TREGUN E PAKICES 2010-2012 (ALBTELECOM DHE OA)

	2010	2011	2012
Albtelecom	858	383	197
Te tjere (OA)	539	560	1194
Total	1397	943	1391
Pjesa e tregut Albtelecom per numrin e linjave (ne %)	61%	41%	14%

Vihet re qe konkurrenca ne ofrimin e linjave me qira me pakice, ka bere te mundur qe Albtelecom te reduktohet ne menyre te ndjeshme ne peshen e tij ne ofrimin e ketij sherbimi, krahasuar me periudhat e meparshme te analizuara.

Per sa i perket zbatimit te masave rregullatore:

- Albtelecom sh.a ka publikuar oferten reference te linjave me qira dhe specifikimet e tjera ne lidhje me SLA (termat e marreveshjes se nivelit te sherbimit) ;
- Albtelecom ka publikuar tarifat perkatese per linjat me qira ne nivel pakice, duke rregulluar deformimet e konstatuara nga analiza 2011 ndermjet tarifave te ofruara per nivelin e pakices si dhe ato qe ofroheshin per nivelin e shumices (referoju faqes zyrtare te Albtelecom, “tarifat per qarqet me qira” si dhe trajtimi i bere ne analize 2011 (fq. 28-43)..

IV.2 Aplikimi i testit të tre kritereve në tregun me pakice të linjave me qira

Sic është theksuar në fillim të këtij kapitulli, tregu me pakice i minimumit të linjave me qira, është pjesë e listës së tregjeve të Rekomandimit 2003 të KE-së, por nderkohe është hequr nga lista e tregjeve të Rekomandimit të vitit 2007 të KE.

Testi i tre kritereve është përshkruar në Rregulloren (pika 4 e nenit 3) dhe është i njëjte me testin e rekomanduar nga KE, dhe sipas këtij testi që një treg të përcaktohet nëse është treg i justifikueshem për nderhyrje ex-ante, për këtë treg duhet të plotësohen të tre kriteret e cituara si në vijim:

1. Prezenca e barrierave të larta dhe jo-kalimtare të hyrjes;
2. Një strukturë tregu e cila nuk ka tendencë për të shkuar në drejtimin e një konkurrence efektive brenda afatit kohor përkatës; dhe
3. Pamjaftueshmëria e ligjit të konkurrencës për të adresuar në mënyrë të përshtatshme dështimin e tregut të marre në shqyrtim;

Do të mjaftonte që njëri prej tre kritereve të mos plotësohej, gjë e cila do të përcaktonte që ky treg nuk është i nevojshëm për nderhyrje ex-ante, dhe nënkupton që nuk është e nevojshme të kryhet një analizë për FNT.

Kjo përcaktohet qartësisht edhe në direktivat dhe rekomandimet e KE-së, vecanërisht dokumenti COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, EXPLANATORY NOTE (Brussels, 13/11/2007 SEC(2007) 1483/2), që shoqëron Rekomandimin e KE të vitit 2007 për tregjet perkates, e bëjnë të qartë se që një treg të jetë i justifikueshem për nderhyrje ex-ante, duhet të realizohen të tre kushtet.

1. Prezenca e barrierave të larta dhe jo-kalimtare të hyrjes

Në aspektin ligjor dhe rregullator aktualisht nuk ka barrierë të larta dhe të pakalueshme për hyrjen në tregun e linjave me qira (ofrimi me pakice i minimumit të linjave me qira), në Shqipëri. Kjo argumentohet si më poshtë:

- Sipas përcaktimeve të Ligjit 9918 (i ndryshuar) regjimi me strikt i licensave në ofrimin e shërbimit të linjave me qira, u zëvendësua me një regjim të liberalizuar të autorizimeve;
- Mospresenca e Albtelecom në tërë territorin kombëtar, krijonte hapësirë të mundshme për t'u shfrytëzuar nga ofrues të tjerë alternativë të linjave me qira.
- Aktualisht, tregu i linjave me qira (ofrues me pakice të linjave me qira) në Shqipëri ka 9 operatore aktive dhe mbi 22 operatore të autorizuar në ofrimin e këtij shërbimi. Jo të gjithë ofruesit e linjave me qira, përse i përket termave të ofrimit në kapacitet dhe elemente të tjerë janë ekuivalent në aspektin e ofrimit të linjave me qira, por gjithësesi janë prezent në këtë treg, duke ndikuar mjaftueshem në ndarjet e tregut për këtë shërbim të ofruar.
- Aspekti i barrierave strukturore për hyrjen e ofruesve të rinj të linjave me qira në këtë treg është kryesisht me natyrë ekonomike, por potencialisht i mundshëm nëse ka ambicie serioze në këtë sektor.
- Kuadri rregullator konsiderohet stimulues në ofrimin e linjave me qira;

Për sa më sipër, AKEP gjykon se ***Kriteri 1 i testit nuk përmbushet***

2. Nje strukture tregu e cila nuk ka tendence per te shkuar ne drejtim te nje konkurrence efektive brenda afatit kohor perkates.

Bazuar ne metodologjine e perkufizimit te tregjeve perkates per nderhyrje ex-ante dhe ne analizimin e ketij tregu per te mos qene pjese e listes, eshte e rendesishme te theksohet qe tregu me pakice i ofrimit te minimumit te linjave me qira ka tendence te qarte drejt nje konkurrence efektive, pasi:

- Ne kushtet kur numri i ofruesve te linjave me qira ne nivel pakice eshte vazhdimisht ne rritje, gje e cila ka bere qe “market share” te kete tendence renie te dukshme per Albtelecom si dhe ka rritje te investimit nga operatoret alternative ne kete segment tregu;
- Prezenca ne rrjet core (backbone) e operatorëve te tjere alternative pervec Albtelecom, ka ofruar mundesine qe nisur edhe nga fakti i zhvillimit te teknologjive te ndryshme, jane rritur mundesite qe linjat me qira ne nivel pakice te ofrohen nga shume operatorë alternative;
- KE, ka propozuar qe tregu i pakices i ofrimit te minimumit te linjave me qira , duhet levizur nga tregjet e nevojshme per nderhyrje ex-ante, dhe arsyeja kryesore eshte pikerisht fakti qe eshte verejtur nje konkurrence efektive gjithnje ne rritje, por edhe nga fakti qe masat rregullatore qe mund te vendosen ne nivelin e shumices, perbejne garancite e duhura qe ky treg te jete konkurrues;
- Nder te tjera parashikohet qe ne dy vitet ne vijim, investimet e kryera dhe qe po vazhdojne te kryhen ne rrjetin “core”, do te nxisin edhe me tej zhvillimin e konkurrencës ne nivelin e pakices, per linja me qira te kapaciteteve te ndryshme, perfshire edhe setin minimum “*deri ne 2 Mbps*” te linjave me qira, dhe kjo do te sjelle ne menyre te natyrshme edhe reduktime te metejshme te tarifave per ofrimin e sherbimit te linjave me qira ne nivelin e pakices;

Per sa me siper, AKEP gjykon se ***Kriteri 2 i testit nuk permbushet***

3. Pamjaftuesheria e ligjit te konkurrencës per te adresuar ne menyre te pershtatshme deshtimin e tregut te marre ne shqyrtim

Prezenca e operatorëve Albtelecom si dhe disa operatorëve te tjere alternative ne tregun e linjave me qira, investimet ne rrjetin backbone si dhe fakti qe klientet e mundshem per linja me qira jane kryesisht biznese + institucione te ndryshme, prezence e cila mbeshtetet ne zona te shumta gjeografike me me shume se nje operator ofrues te linjave me qira, ben te mundur qe ne aspektin e konkurrencës shtysat te jene me te forta.

Por pavaresisht ketij arsyetimi, ne se do te shfaqen probleme ne tregje me pakice te linjave me qira, ne se ato nuk kane gjetur zgjidhje efikase nga nderhyrjet rregullatore ne nivelin e shumices, ka hapesira te mjaftueshme te cilat do te adresoheshin nga ligji i konkurrencës. Por fakti qe ne pothuajse te gjitha vendet e evidentuara nga KE, per kete treg eshte konkluduar se tenton drejt konkurrencës efektive dhe nuk eshte e nevojshme qe te jete ne listen e tregjeve perkates per nderhyrje ex-ante, duke vleresuar se cdo problem i mundshem i lindur ne kete treg mund te zgjidhet nepermjet ligjit te konkurrencës.

Per sa me siper, AKEP gjykon se ***Kriteri 3 i testit nuk permbushet***

Ne baze te analizes si me siper, arrijme ne perfundimin se tregu me pakice i ofrimit te linjave te qira, nuk permbush Kriteret 1, 2 dhe 3, keshtu qe ne baze te Rekomandimit te KE 2003 dhe 2007, ky treg nuk e justifikon regullimin ex-ante nga ana e AKEP, dmth, AKEP nuk duhet te analizoje per FTN kete treg.

IV.3 Perfundime mbi tregun me pakice te linjave me qira

Ne perputhje me nenin 3, pika 5 e Rregullores se Analizes se Tregut (miratuar me VKD nr. 747, date 17.07.2009 dhe ndryshuar me VKD nr.2342 date 31.07.2013, tregu me pakice i ofrimit te linjave me qira (seti minimum) nuk ka nevojte per analize per FNT, keshtu qe si i tille, hiqet nga lista e tregjeve perkates, te nevojshem per nderhyje ex-ante .

Atehere, bazuar ne perfundimin se tregu me pakice i ofrimit te linjave me qira (seti minimum), nuk ka nevojte per nderhyrje ex-ante, si dhe ne baze te nenit 34, pika 3 te ligjit 9918, i ndryshuar, AKEP vendos per heqjen e detyrimeve per FNT te Albtelecom te percaktuara me VKD nr.1564 , date 13.04.2011, sipas variantit te propozuar ne keshillim publik te ketij dokumenti, si dhe percaktimin qe qe te behet efektiv 6 muaj pas marrjes se vendimit perfundimtar per kete analize tregu nga AKEP.

V. ANALIZE E TREGJEVE ME SHUMICE: SEGMENTET TRUNK

Ne analizen pararendese te mbajtur nga AKEP per tregjet e nivelit te shumices te linjave me qira, segmentet terminuese dhe trunk, nder te tjera pervec perkufizimeve perkatese per secilin nga keto tregje, kufinjte ndares ndermjet tyre, nje nder konkluzionet kryesore per keto dy tregje ishte:

- Konsideroheshin si tregje jo te zhvilluara, dhe me mungese informacioni nga ofruesit e produkteve ne keto tregje respektive, dhe ne teresine e tyre koncepti i shitjes me shumice te linjave me qira nuk rezultonte te ishte i zhvilluar apo konsoliduar.

Nje gje e tille eshte vene re edhe ne kete faze te zhvillimit te kesaj analize, pasi AKEP pervec te dhenave periodike qe mbledh nga tregu, me qellim kryesor per analizen e linjave me qira, organizoi nje takim me ofruesit e linjave me qira, per te ndihmuar dhe rritur mundesite qe produktet e tregut te linjave me qira, si segmente terminues, trunk segmentet, LLPC (*leased line part circuit-LLPC*) apo PPC (*Partial Private Circuits-PPC*) te ishin me te qarta. Kjo u evidentua edhe nga plotesimi i formularit specifik te ndertuar per linjat me qira si dhe interpretimit te skemave dhe spjegimeve perkatese te detajuara nga AKEP, dhe konkretisht ne pjesen ku percaktoheshin segmentet terminuese dhe trunk segmentet. Kryesisht ne te gjitha deklarimet per te dhenat operatoret ishin fokusuar ne numrin e linjave me qira qe jepnin apo merrnin nga te tjeret si dhe ne kapacitetin e ketyre linjave.

Pikerisht per kete arsye u realizua takimi i dates 21.03.2013, ku qellimi kryesor ishte saktesimi i te dhenave statistikore periodike te derguara ne AKEP per Linjat me Qira si dhe plotesimi i tabelës specifike per nje gje te tille. Pothuajse shumica e ofruesve te linjave me qira, jane perpjekur dhe fokusuar ne evidentimin dhe pershkrimin e ketyre produkteve qe jane ne tregun e linjave me qira dhe kane sjelle tabelen perkatese te plotesuar, edhe pse nuk mund te pretendohet akoma se koncepti per keto produkte tashme eshte zhvilluar plotesisht.

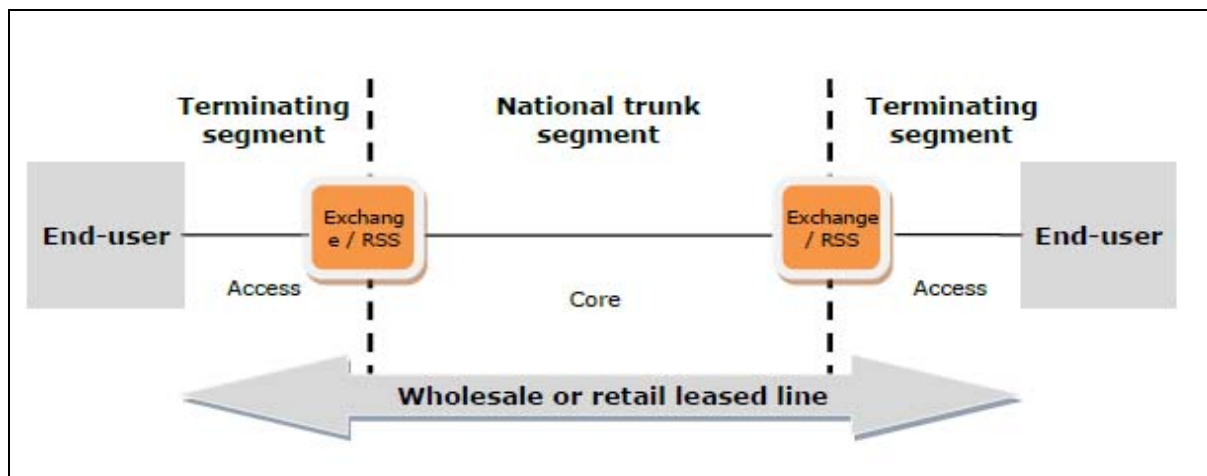
Ne teresi, koncepti i shitjes se linjave me qira me shumice ka njohur zhvillime kryesisht pas specifikimeve te bera nga KE dhe rekomandimeve perkatese per tregjet e nivelit te shumices edhe ne vende te tjera, perjashto vende te cilat operatoret incumbent zoterorin nje infrastrukture shume te shtriire dhe kerketat per linja me qira kishin bere te domosdoshme detajime te tyre ne varesi te kerketave dhe plotesimit te tyre nga ofruesit e ketyre linjave. Konkretisht kishin krijuar marredhenie te tilla qe mundesonin pjese te vecanta te infrastruktures se tyre kryesisht ne rrjetin core, segmente te ketij rrjeti te konsideruara ndryshe si trunk segmente qe lidhin zona kryesore ndermjet tyre. Ndersa koncepti i segmenteve terminuese, krijoi hapesiren e nevojshme ne varesi te kerketave per segmente lokale te ndertoheshin kryesisht nga ofruesit e trankeve, ose te ndertoheshin nga vete kerkuesit e ketyre segmenteve, duke ndertuar nje marredhenie te tille, trunk segment + segment terminues qe ne fund te fundit finalizonte plotesimin e kerketes per linjat me qira ne nivelin e pakices.

Ne vijim te detyrimeve te vendosura ne 2011, Albtelecom ka publikuar oferten reference te linjave me qira dhe specifikimet e tjera ne lidhje me SLA (termat e marreveshjes se nivelit te sherbimit) si dhe tarifat perkatese.

Ne aspektin e perkufizimit te ketyre tregjeve, gjykohet se ka ndryshime, pasi ne nivelin e shumices do te konsiderohet vetem tregu me shumice i segmenteve terminuese, ndersa per tregun me shumice te trunk segmenteve, do te aplikohet testi i tre kritereve ne se plotesohen kushtet qe ky treg duhet analizuar per FNT, si nje treg tashme i hequr nga lista e tregjeve i nevojshem per nderhyrje ex-ante (sipas rekomandimit 2007).

V.1 Aplikimi i testit të tre kritereve në tregun me shumice të linjave me qira: Trank segmentet

Pavaresisht përcaktimit të bërë nga KE, për tregjet e shumices të linjave me qira, duke konsideruar vetëm tregun e shumices për segmentet terminuese, si treg të nevojshëm për nderhyrje ex-ante, ndërsa tregu i trank segmenteve si një treg që nuk bën pjesë në listën e tregjeve sipas Rekomandimit të 2007, për rrjedhojë si një treg i panevojshëm për t'u analizuar për nderhyrje ex-ante, gjithësesi AKEP, gjykon të aplikojë testin e tre kritereve për këtë treg.

Skema V.1: Segmentet terminuese ‘end-to-end’, (ilustrim)

Në mënyrë analoge si për tregun e pakicës të linjave me qira, në të cilin u aplikua testi i tre kritereve edhe për tregun e shumices të trank segmenteve do të aplikojmë testin për:

1. Prezenca e barrierave të larta dhe jo-kalimtare të hyrjes;
2. Një strukturë tregu e cila nuk ka tendencë për të shkuar në drejtimin e një konkurrence efektive brenda afatit kohor përkatës; dhe
3. Pamjaftueshmëria e ligjit të konkurrences për të adresuar në mënyrë të përshtatshme dështimin e tregut të marre në shqyrtim;

1. Prezenca e barrierave të larta dhe jo-kalimtare të hyrjes

Në aspektin ligjor dhe rregullator aktualisht nuk ka barriera të larta dhe të pakalueshme për hyrjen në tregun e linjave me qira, për rrjedhojë edhe në ndërtimin e segmenteve trank të linjave me qira, pasi KE, përkrahë duke iu referuar faktit që ka dublime të linjave trank (segmente trank) ka gjykuar si arsye kryesore për të hequr këtë treg nga lista e tregjeve të nevojshme për nderhyrje ex-ante. Një gjë e tillë aktualisht në Shqipëri ka ndodhur, pasi aktualisht gjenden me shume se një operator që ka rrjet backbone kombëtar, apo rrjet core të zhvilluar në dimensionë të krahasueshme me Albtelecom, duke mundësuar ofrim kapacitetesh në segmente trank për të tjerët, pra ofruar në nivel me shumice. Duke

vleresuar te dhenat qe depozitohen ne AKEP, rezulton se Albtelecom aktualisht ne kete segment tregu eshte lehtesisht i konkurrueshem.

Thelbi kryesor ne kete arsyetim, prevalon me faktin qe se pothuajse shumica e operatoreve (ofrues ne kete pjese te tregut) me ambicie serioze ne kete segment tregu, nuk kane pengesa qe mund te konsideroheshin si defavorizuese deri ne deshtim te plote, dhe ketu eshte fjala per pengesa me natyre strukture, teknologjike apo ligjore per hyrjen ne kete treg dhe ofrimin e sherbimeve.

Per sa me siper, AKEP gjykon se ***Kriteri 1 i testit nuk permbushet***

2.Nje strukture tregu e cila nuk ka tendence per te shkuar ne drejtim te nje konkurrence efektive brenda afatit kohor perkates.

Nisur nga fakti qe ne kete segment tregu aktualisht ka me shume se nje ofrues, kjo krijon kushte dhe rrethana te mjaftueshme per t'u konsideruar si nje strukture tregu me hapesira te mjaftueshme per konkurrence dhe me tendence gjithnje e ne rritje. Nje gje e tille evidentohet edhe nga te dhenat statistikore te depozituara ne AKEP dhe per Atlasin e rrjeteve. Nga te dhenat e evdientuara ne Kapitullin III, vihet re se:

- 10 operatore kane investuar ne rrjete me fibra optike dhe jane present ne qytetet kryesore me keto infrastruktura;
- ATU ka investuar ne rrjet backbone me fibra optike dhe eshte prezent ne akset rrugore kombetare qe lidhin qytetet kryesore ku eshte prezent edhe Albtelecom;
- Nje numer i madh operatoresh kane lidhje me radiofrekuenca mikrovalore (MW) ne rrjetin e tyre backbone.

Bazuar ne metodologjine e perkufizimit te tregjeve perkates dhe kufijte ndares midis segmenteve trunk dhe segmneteve terminues ne Kapitull III, vihet re se tregu me shumice i segmenteve trunk, ka pasur zhvillime te rendsihme ne drejtim te investimeve te kryera ne infrastructure me fibra optike si dhe ka tendence te qarte drejt nje konkurrence efektive. Gjithashtu pritet qe ne dy vitet ne vijim, investimet e kryera dhe qe po vazhdojne te kryhen ne rrjetin core, do te nxisin edhe me tej zhvillimin e konkurrences ne kete segment tregu, gje e cila rrit premisat per te plotesuar nevojat e tregut me kapacitete te ndryshme, perfshire edhe kapacitete mjaft te larta.

Rrjedhimisht ne menyre te natyrshme si pasoje e mundesise per ofrues te ndryshem ne kete segment tregu, do te kete edhe reduktime te metejshme te tarifave per ofrimin e trunk segmenteve ne varesi te kerkesave te lindura ne treg.

Per sa me siper, AKEP gjykon se ***Kriteri 2 i testit nuk permbushet***

3.Pamjaftueshmeria e ligjit te konkurrences per te adresuar ne menyre te pershtatshme deshtimin e tregut te marre ne shqyrtim

Prezenca e operatoreve Albtelecom si dhe disa operatoreve te tjere alternative ne rrjet backbone, rritja e nivelit te investimeve ne rrjetin backbone, ben te mundur qe ne aspektin e konkurrences shtysat te jene me te forta.

Por pavaresisht ketij arsytimi te perdorur, arsyetim i cili eshte ne analogji edhe me arsyetimin e perdorur nga KE per heqjen e ketij tregu nga lista e tregjeve te nevojshme per nderhyrje ex-ante, eshte gjykuar se ne rast se vendosen masat e duhura rregullatore ne tregun e shumices per segmentet

terminuese, problemet e mundshme ne segmentet trunk do te marrin zgjidhje pikerisht nga segmentet terminuese te rregulluara.

Por gjithesesi AKEP vlereson, qe fakti qe ne pothuajse nga te gjitha vendet e evidentuara nga KE, eshte konkluduar se ky treg tenton drejt konkurrences efektive dhe nuk eshte e nevojshme qe te jete ne listen e tregjeve perkates per nderhyrje ex-ante, eshte gjykuar dhe vleresuar se cdo problem i mundshem i lindur ne kete treg mund te zgjidhet nepermjet ligjit te konkurrences.

Per sa me siper, AKEP gjykon se ***Kriteri 3 i testit nuk permbushet***

V.2 Perfundim mbi tregun me shumice te trunk segmenteve

Pas aplikimit te testit te tre kriterëve, arrijme ne perfundimin se tregu me shumice i trunk segmenteve per linjat me qira, nuk permbush Kriteret 1, 2 dhe 3, rrjedhimisht, ne baze te Rekomandimit te KE 2003 dhe 2007, ky treg nuk e justifikon rregullimin ex-ante, dmth., AKEP nuk duhet te analizoje kete treg per FTN.

VI. TREGU ME SHUMICE: SEGMENTET TERMINUESE

Tregu me shumice i linjave me qira: segmentet terminuese, ngelet tregu i vetem ne nivelin e shumices per t'u analizuar per FNT dhe i konsideruar nga KE, si treg i nevojshem per nderhyrje ex-ante ose jo, ne varesi te rezultateve te analizes per FNT.

KE ne arsyetimin e perdorur per te hequr tregun e trunk segmenteve nga lista e tregjeve, veren se ne rast se analizat e kryera per FNT ne tregun e linjave me qira identifikojne probleme, qe demtojne konkurrencen efektive ne tregun e linjave me qira, adresimi i duhur i masave rregullatore ne nivel shumice te segmenteve terminuese, do te krijonin hapesirat e duhura per nje mjedis konkurrues ne tregun e linjave me qira, si ne nivelin me shumice te segmenteve trunk dhe ne tregun me pakice te linjave me qira.

Gjykimi se nderhyrjet ne nivelin e shumices, krijojne premisa te mjaftueshme per konkurrence efektive ne tregjet e pakices, rezulton nga fakti qe kerkesat qe burojne nga tregu ne nivel pakice kane nje lidhje te logjishme me tregjet e te dy niveleve dhe per rrjedhoje transferojne konkurrencen efektive ne nivel hirearkik nga shumica ne pakice.

Ne Seksionin II.3, AKEP ka dhene perfundimet kryesore te analizes 2011 per linjat me qira, perfshire per segmentet terminuese te tyre.

Ndaj AKEP nuk gjykon si te nevojshme perseritje tjeter te perfundimeve te analize 2011 per tregun e shumices te segmenteve terminuese, pasi sic e theksuam edhe me siper keto dy tregje edhe ne analizen pararendese jane konsideruar ne aspektin teorik te trajtimit te tyre si te ndara, kjo edhe ne respekt te percaktimeve te bera nga KE per keto tregje ne 2003, por konceptimet per keto produkte ne tregun shqiptar u konsideruan si te pazhvilluara ndaj edhe masat rregullatore konsideroheshin ne nje linje unike per **“trunk segment + segment terminues”**.

Duke qene se tregu perkates me shumice i linjave me qira eshte pjese e rekomandimit te vitit 2007 te KE dhe Rregullores te Analizes se Tregut, te amenduar me 31.07.2013, AKEP nuk e gjykon t nevojshme kryerjen e testit te 3 kriterëve per kete treg. Analiza ne vijim fokusohet ne perkufizimin e produkteve dhe sherbimeve qe bejne pjese ne kete treg dhe analizen per FNT.

VI.1. Perkufizimi i tregut perkates me shumice te linjave me qira: Segmentet terminuese

Ne Kapitullin III, AKEP arriti ne perfundimin se si kufi te segmenteve kryesore (trunk) dhe segmenteve terminuese te linjave me qira ne rrjetin Albtelecom, te jene nyjet agreguese ne qytetet kryesore ku bashkohen fibrat optike te disa MSAN-ve te Albtelecom. Ne menyre te ngjashme, per cdo rrjet, lidhjet me kapacitete te larta midis qyteteve kryesore jane pjese e segmenteve trunk, ndersa cdo lidhje tjeter perfshihet ne segmentet terminuese.

Ne kete seksion, AKEP trajton dimensionin e produkteve dhe sherbimeve qe bejne pjese ne tregun perkates te te segmenteve terminuese te linjave me qira, duke u fokusuar ne llojet e teknologjive dhe qarqet e pjesshme te linjave me qira (PPC apo LLPC).

- *Eshte e nevojshme qe segmentet terminuese te diferencohen ne varesi te kapacitetit te bandwidth-it?*

Arsyetimi per kete, ne kushtet kur kerkesat per linja me qira jane kryesisht per kapacitete te larta, pasi vete keto kerkesa burojne nga kliente potenciale si banka apo institucione te ndryshme qe nevojat e tyre jane gjithnje e me te medha per kapacitete te larta ne transmetimin e te dhenave te tyre, per filiale apo destinacione te tjera. Bazuar ne perfundimet e Anlize 2011, ne rekomandimet e KE dhe pervojat ne vendet e tjera, AKEP gjykon qe **tregu perkates me shumice i segmenteve terminuese nuk ka nevojte te ndahet ne kapacitete te larta dhe te uleta, pra te perfshije te gjitha kapacitetet.**

- Qarqet private te pjesshme (*Partial Private Circuits-PPC*) apo qarqet e pjesshme te linjave me qira (*leased line part circuit-LLPC*)

Nevojat ne treg per PPC jane evidente, ndaj edhe ne analizen pararendes jane dhene detajime mbi mundesite e perdorimit te PPC-ve, te cilet mund te perdoren per te ofruar kapacitet simetrik midis dy pikave, njera prej te cilave eshte pika e dorezimit operatorit tjetër, dhe pika pika tjetër eshte pika fundore e rrjetit (*Network Termination Point-NTP*). Zakonisht nje PPC perfshin nje segment terminimi dhe nje segment trunk. PPC jane sherbime me shumice duke i lejuar nje operatori qe ka investuar ne infrastrukture te ofroje linja me qira ne nivel me pakice apo qarqe per perdorim te vet, me qellim ofrimin e sherbimeve te tjera. PPC jane te ngjashme me linjat me qira, pasi ofrojne kapacitet simetrik midis dy pikave. Ne vijim te detajimit te kufirit ndares midis segmenteve trunk dhe terminuese te dhene ne Kapitullin III, AKEP gjykon qe ***PPC (LLPC) jane pjese e tregut perkates me shumice te segmenteve terminuese te linjave me qira.***

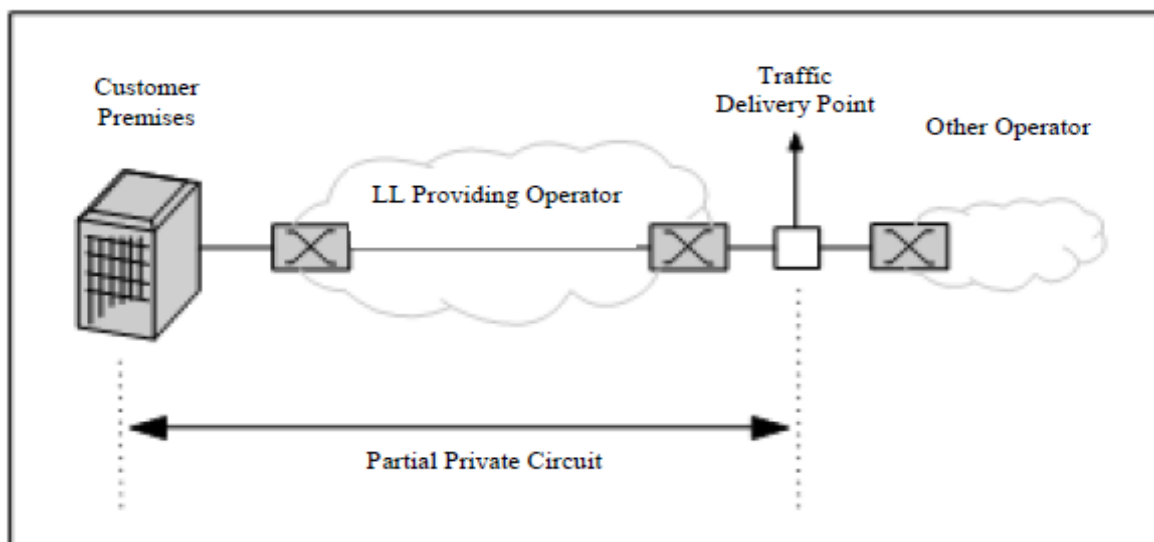

Figure 1 Partial Private Circuit

- **Teknologjia e ofrimit të linjave me qira apo kapaciteteve të dedikuara apo me qira**

Ne vijim të diskutimit në Kapitullin III për teknologjinë Ethernet dhe rrjetet NGN, AKEP gjykon që ***cdo linjë apo kapacitet me qira ose i dedikuar në segmentet terminuese, pavarësisht teknologjisë është pjesë e tregut përkatës me shumicë të segmenteve terminuese të linjave me qira.***

Perfshirja e të gjitha teknologjive është në linjë edhe me perkufizimin e tregut përkatës të segmenteve terminuese të linjave me qira të rekomandimit të vitit 2007 të KE, i cili perkufizon këtë treg si: ***Segmentet terminuese të linjave me qira me shumicë, pavarësisht teknologjisë të përdorur për ofrimin e kapaciteteve me qira apo të dedikuara***⁵

Nderkohe ofrimi i shërbimeve të kapaciteteve në rrjetin NGN është trajtuar në Kapitullin III, ku është bërë edhe përcaktimi i kufirit midis segmenteve trunk dhe terminuese të linjave me qira. Kështu që në trajtimin e NGN, diskutimi komplikohet në lidhje me përkatësinë e shërbimeve të dhëna për akses bitstream me shumicë dhe aksesit për kapacitete me qira bazuar në Ethernet mbi NGN.

BEREC në opinionin e dhënë për Konsultimin Publik të KE⁶ për tregjet përkatës është shprehur midis të tjerave se akoma ka nevojë që të këtë dy tregje të ndryshme me shumicë: tregu me shumicë i aksesit broadband (bitstream) dhe segmentet terminuese të linjave me qira, megjithatë KE mund të japë udhëzime për trajtimin e llojeve të reja të produkteve (kryesisht produktet e aksesit Ethernet), p.sh. duke dhënë kritere për tu marrë në konsideratë nga rregullatorët se në cilat tregje përkatëse bëjnë pjesë produktet e reja.⁷

Cështja vështirohet edhe nga fakti se Altelecom megjithëse ka realizuar migrimin në rrjetin NGN, nuk ka informacione për produkte në nivel me pakice për kapacitete Ethernet, përveç Internet me Ethernet, i cili është shërbim aksesit në Internet i dedikuar me teknologji Ethernet.

AKEP në miratimin e ofertes reference të aksesit në LLU (RUO) në 2012, në kuader të migrimit të rrjetit lokal të aksesit të Altelecom në NGA, ka vënë detyrimin që Altelecom të japë akses në infrastrukturën e tij pasive por edhe aktive për operatorët për lidhjen nga centralet aktuale apo pikat e interkoneksionit me operatorët e tjerë me MSAN-t e Altelecom ku merret akses për LLU. AKEP gjykon që ***aksesi i dhënë në infrastrukturë aktive në formën e kapacitetit simetrik të dedikuar/garantuar, pa shërbim Interneti, në segmentin nyja e agregimit të linjave të MSAN-ve (shiko përshkrimin për kufirin ndarës segmente trunk dhe terminuese) me MSAN të jetë pjesë e tregut përkatës të segmenteve terminuese të linjave me qira.*** Ndërsa kur aksesit në të njëjtin segment shoqërohet me akses në Internet ai të jetë pjesë e produkteve të aksesit me shumicë bitstream.

⁵ Wholesale terminating segments of leased lines, irrespective of the technology used to provide leased or dedicated capacity.

⁶ BoR (13) 22: BEREC's response to the European Commission's questionnaire for the public consultation on the revision of the Recommendation on Relevant Markets, March 2013

⁷ (86) BEREC considers that based on current experiences in Member States it will still be justified to have two different wholesale markets on the list of the revised Recommendation on Relevant Markets, although the EC could give some guidance to NRAs on how to deal with new types of products (mainly Ethernet access products), e.g. by giving criteria which could be taken into account by NRAs to determine to which markets these products belong.

Perfundim mbi perkufizimin e tregut te segmenteve terminuese te linjave me qira:

Per sa me lart AKEP gjykon qe ne tregun perkates me shumice te segmenteve terminuese te linjave me qira bejne pjese te gjitha kapacitetet e ofruara me qira apo te dedikuara:

- midis dy pikave fikse, dhe qe kane te pakten nje pike ne pike fundore rrjeti (NTU);
- kane kapacitete simetrik, te perhershem, te dedikuar apo te ndare (kapacitet i garantuar kur kerkohet)
- te cfaredo teknologjie (perfshire Ethernet dhe kapacitet e dhena ne NGN)
- te cfaredo lloj kapaciteti.

III. Dimensioni gjeografik i tregut

Per sa i perket dimensionit gjeografik ku shtrihet tregu me shumice i segmenteve terminuese, edhe ne kete analize nuk ka asnje ndryshim nga analiza 2011,

Ne lidhje me dimensionin gjeografik te tregut perkates, Udhezimini i KE, paragrafet 56, 59 dhe 60 citojne midis te tjerave se dimensionin gjeografik i tregut perkates perfshin zonen gjeografike ne te cilen operojne sipermarresit ofrues dhe kerkues te sherbimeve, zone e cila ka kushte te ngjashme te konkurrences, si dhe praktiken tradicionale te percaktimit te tregjeve te sherbimeve te komunikimeve elektronike ne baze te zonave te mbuluara nga rrjeti.

Ne kete menyre ruhet konkluzioni se:

Dimensioni gjeografik i sherbimeve me shumice, segmenteve terminuese te linjave me qira eshte kombetar, d.m.th territori i Republikes se Shqiperise.

VI.2 Analiza per FNT: tregu me shumice i segmenteve terminuese

Ne seksionin me siper rikujtuam faktin qe koncepti i segmenteve terminuese eshte i pazhvilluar ne tregun shqiptar, por pavaresisht ketij fakti ky treg egziston, ka kerkesa ne kete treg per kapacitete te ndryshme transmetuese, qofte edhe duke zhvilluar apo rritur kapacitetet egzistuese dhe per rrjedhoje ne pergjigje te ketyre kerkesave duhen konsideruar edhe ofertat e mundshme ne kete treg.

Ndaj, ky treg eshte percaktuar si treg ne nivel shumice per linjat me qira dhe, ne se nga rezultatet e analizes gjykohet se ka prezence dominuese ne kete treg nga nje apo me shume operatore, atehere vendosja e masave te duhura rregullatore ne propocion te drejte me natyren e problemit te identifikuar do te beje te mundur qe te jape efektet e duhura edhe ne tregjet e lidhura ne hirearki, per rrjedhoje edhe ne tregjet e pakices te linjave me qira.

Per sa siper, tregu me shumice i segmenteve terminuese te linjave me qira kerkon te analizohet per FNT.

Sipas nenit 33 , te ligjit 9918, i ndryshuar, jane te renditura nje sere kriteresh qe duhet te merren ne konsiderate ne nje treg qe analizohet per FNT, dhe midis te tjerave citohet:

2. Për të bërë vlerësimin e sipërmarrësve me fuqi të ndjeshme në treg, AKEP-i bazohet, ndërmjet të tjerave, në kriteret e mëposhtme:

- a) në madhësinë e sipërmarrësit, madhësinë e sipërmarrësit në raport me tregun përkatës, si edhe me ndryshimet në kohë, në pozicionin relativ të tij, ndaj lojtarëve të tregut;*
- b) në pengesat e larta për hyrje dhe zgjerimin e pritshëm, si rrjedhojë e konkurrencës së mundshme;*
- c) në fuqinë kundërvepruese të blerësve;*
- ç) në zhvillimin e elasticitetit të kërkesës dhe ofertës;*
- d) në fazën e tregut përkatës;*
- dh) në përparësitë teknologjike;*
- e) në përparësitë e rrjetit të shitjes dhe të shpërndarjes;*
- ë) në ekonomitë e shkallës, ekonomitë e sektorit dhe të dendësisë;*
- f) në shkallën e integritit vertikal;*
- g) në zhvillimin e produkteve të diferencuara;*
- gj) në aksesin në burimet financiare;*
- h) në kontrollin mbi infrastrukturën, që nuk mund të zëvendësohet lehtësisht;*
- i) në sjelljen e përgjithshme në treg, si tarifrat, paketat e shërbimeve dhe të produkteve ose vendosjen e pengesave.*

Lista e kriterëve nuk eshte liste kumulative apo perjashtuese e kriterëve/karakteristikave te tjera per dominance apo FNT.

Per vete natyren e ketij tregu, nje pjese e kriterëve te cituara ne nenin 33, konsiderohen te lidhuar ngushtesisht me dimensionin e rrjetit ofrues te ketyre produkteve te analizuara, per rrjedhoje , AKEP gjykon te nevojshme dhe te mjaftueshme te trajtoje kryesisht:

I. Pjeset e tregut

Pjeset e tregut per segmentet terminuese lokale, krijojne veshtiresi ne vleresimin e tyre, pasi koncepti i segmenteve terminuese ka veshtiresi ne te kuptuar ne treg, por duke qene se AKEP ka evidentuar te dhenat per linjat me qira te cilat kryesisht jane te evidentuara si:

- linja me qira te dhena per te tjeret;
- linja me qira te marra nga te tjeret;

do te sherbeje si nje option i mundshem per te vleresuar edhe “market share” ne kete treg.

Edhe ne analizen pararendese, AKEP ka dhene nje interpretim te detajuar per produktin “terminime lokale” apo “segmente terminuese”, pasi per te ofruar nje linje me qira ne nivelin me pakice, minimalisht duhen dy segmente terminuese, pa perjashtuar segmente trank apo PPC (*Partial Private Circuits-PPC*) qe konsiderohen si kapacitete ndihmese ne ofrimin e linjave me qira ne nivel pakice. Keshtu qofte edhe ne nje vleresim te perafert AKEP do te beje vleresimin e pjeseve te tregut te segmenteve terminuese lokale, vleresime te cilat nuk sjellin devijime ne konkluzionet kryesore qe do te arrihen per kete treg, duke konsideruar produktet qe jane pjese perberese ne tregun qe analizohet.

Per kete qellim AKEP do te ndaloje ne trajtimin se:

- kush eshte ofrues i linjes me qira;
- kush eshte bleres i linjes me qira;

ose, ndryshe “Ofruesi” dhe “Bleresi” dhe per kete bazuar ne te dhenat statistikore per “Linjat me Qira”, rezulton qe:

Tabela V.1. Numri i Linjave me qira me shumice per Albtelecom dhe OA (2010 dhe 2011)

	2010	2011
Albtelecom	350	383
te tjeret	75	78
Total	425	461
Pjesa e tregut Albtelecom ne %	82%	83%

Tabela Vi.1: Pjeset e Tregut te Linjave me Qira Me Shumice 2012 (Ne Total)

Ofrues Linjash me qira me shumice	Pjese tregu (numer linjash) ne %	Pjese tregu (sipas te ardhurave ne shumice) ne %
IT-Tirana	5	2
Albtelecom	78	85
ATU	16	8
Vodafone Albania	1	5

Nga vleresimi per pjeset e tregut per linjat me qira ne nivel shumice, rezulton qe:

Dy ofruesit kryesor ne kete nivel tregu jane Albtelecom dhe ATU, gjykuar si nga numri i linjave qe japin per operatoret e tjere (ne numer dhe kapacitet), por edhe nga ne aspektin e te ardhurave qe merren ne nivelin e shumices.

Sic vihet re edhe nga tabela e mesiperme, rezulton qe Albtelecom ka dominance ne tregun me shumice te linjave me qira, respektivisht ne tregun me shumice te segmenteve terminuese.

Por duhet sjelle ne vemendje qe:

Ne grupin e linjave me qira qe ofron Albtelecom per operatore te tjere, kapacitete transmetuese ne formen e linjave E1 me kapacitet 2 Mbit/s, Fiber optike apo linja bakri, me qellim lidhjen e pikes se interkoneksionit te Albtelecom me piken e prezences se operatorit tjetër, kur operatori tjetër nuk mund te siguroje vete apo nga te tjere kete lidhje.

Bazuar ne informacionin e derguar nga Albtelecom, per interkoneksionin e ndermjetem, rezulton se Albtelecom aktualisht ka ne dipsozicion te operatoreve te tjere kapacitete transmetimi si me poshte:

- 12 Fiber Optike;
- 15 E1;
- 9 kopje bakri;
- 2 qarqe OSHNA

Pervet kapaciteteve te transmetimit per qellime interkoneksionin e ndermjetem, Albtelecom ka nje numer te konsiderueshem linjash me qira qe ofrojne grup sherbimesh te menaxhuara, te cilat edhe ne perkufizimin e tregut jane konsideruar si nje grup linjash te cilat nuk do te merren ne konsiderate ne percaktimin e pjeseve te tregut.

Vleresimi i mesiperm per pjeset e tregut, eshte konsideruar duke marre te plota linjat me qira ne nivel shumice, si nga numri i tyre, por edhe nga te ardhurat qe sjellin. Por duke konsideruar dy ofruesit kryesore te linjave me qira ne nivel shumice, Albtelecom dhe ATU, sjellim ne vemendje qe ne tregun e segmenteve terminuese eshte vetem Albtelecom, pasi ATU eshte i pozicionuar kryesisht vetem ne ofrimin e segmenteve trunk, kjo edhe per faktin qe infrastruktura e ndertuar eshte kryesisht ne “backbone”. Por pavaresisht ketij specifikimi ne lidhje me vleresimin e pjeses se tregut te Albtelecom per te ardhurat qe merr vetem ne tregun e segmenteve terminuese, ne te gjitha rastet pjeset e tregut rezultojne ne nivelet mbi 75%. Por duke qene se sipas te dhenave qe kane sjelle operatoret, te adhurat jane ne nje vleresim me te drejte ne se do merreshin ne total ne nivel shumice.

Duke vleresuar pjeset e tregut per Albtelecom dhe ofrues te tjere (pasi ofruesi tjetër ATU ne nivelin e shumices per linjat me qira) eshte pothuajse vetem ofrues trunk segmentesh dhe jo segmente terminuese, keshtu qe Albtelecom rezulton qe te jete ne nivele te larta (pjesë tregu) mbi 85%, ne numer segmentesh terminuese, gjithashtu edhe ne te ardhurat nga segmentet terminuese. Pavaresisht vleresimit te pjeseve te tregut ne totalin e linjave me qira ne nivel shumice, apo vleresimi i pjeseve te tregut vetem per segmentet terminuese, Albtelecom rezulton te kete dominance individuale ne kete treg.

II. Pengesat per hyrje dhe konkurrenca e mundshme ne tregun me shumice te linjave me qira: segmentet terminuese

Duke vleresuar si pengesa te mundshme te klasifikuara ne pengesa strukture (perfshire ato ekonomike), si pengesa te kushtezuara nga teknologjia dhe parimi asnjanesise teknologjike, dhe se fundmi pengesa te natyres ligjore.

Ne arsyetimin e perdorur me siper per trunk segmentet , u vleresua se ne aspektin ligjor dhe rregullator aktualisht nuk ka barriera te larta dhe te pakalueshme per hyrjen ne tregun e linjave me qira, per rrjedhoje edhe ne ndertimin e segmenteve trunk te linjave me qira, apo segmenteve terminuese te linjave me qira.

Ne mbeshtetje te ketij arsytimi vlen te kujtohet fakti qe aktualisht ne Shqiperi gjenden me shume se nje operator qe ka rrjet backbone kombetar, apo rrjet core te zhvilluar ne dimensione te krahasueshme me Albtelecom, duke mundesuar ne nivel me shumice linja me qira, per rrjedhoje jane ofrues edhe te produktit te ketij tregu, “segmenteve terminuese”.

Duke vleresuar te dhenat qe depozitohen ne AKEP, rezulton se Albtelecom ne kete segment tregu eshte i ne konkurrence gjithnje e ne rritje nga ofrues te tjere te linjave me qira.

Thelbi kryesor ne kete arsytim, prevalon me faktin qe se pothuajse shumica e operatoreve (ofrues ne kete pjese te tregut) me ambicie serioze ne kete segment tregu, nuk kane pengesa qe mund te konsideroheshin si defavorizuese deri ne deshtim te plote, dhe ketu eshte fjala per pengesa me natyre strukture, teknologjike apo ligjore per hyrjen ne kete treg dhe ofrimin e sherbimeve.

Faktoret themelor te konsideruar per hyrjen ne kete treg

Pesha e faktoreve themelore te perdorur ne analizen pararendese 2011, si:

- Pengesat Strukture;
- Avantazhet ekonomike te lidhura me ekonomine e shkalles, te densitetit, apo te qenurit lojtar i pare ne treg, ne kushte e avancimit te teknologjive si dhe te rritjes se mundesive per ofrues te rinj, rezultojne me nje zbehje te dukshme per operatorin Albtelecom, i konsideruar ne analizen pararendese si perfitues i ketyre avantazheve.

Ndaj si konkluzion mund te thuhet qe ne aspektin konkurrues, per hyrjet e mundshme ne kete treg, rritjes se mundesive konkurruese te operatoreve alternative egzitues, apo edhe hyrjeve te reja te mundshme, duhen konsideruar si faktore te qenesishem dhe qe kane rezultuar ne nje mase te konsiderueshme ne zvoglimin e dominances se Albtelecom, per te gjithë faktoret e cituar me siper si dhe per arsyetimin e perdorur edhe per trunk segmentet, apo ne analogji edhe me konkluzione te arritura nga vende te tjera qe kane marre ne konsiderate avancimet e teknologjise (kryesisht 3G), si percaktuese edhe ne kete treg.

Konkluzioni eshte se:

Pavaresisht historikut te Albtelecom, si dhe konsiderimit te avantazheve ekonomike te lidhura me ekonomine e shkalles, te densitetit, apo te qenurit lojtar i pare ne treg, por edhe faktit te mungeses se prezences se plote te Albtelecom ne tere territorin e vendit, lejon

hapesirat e duhura edhe per ofrues te tjere, duke ndikuar ne renien e dominances se Albtelecom.

III. Fuqia kundervepruese e bleresve

Faktori Fuqi Kundervepruese per blerjen ne tregun me shumice te linjave me qira, eshte nje faktor qe duhet marre ne konsiderate, pasi prezenca e ofruesve te rinj si dhe mundesia e perdorimit te teknologjise 3G dhe ofrimit nepermjet saj, perben nje shtyese te konsiderueshme nga pala blerese per te rritur presionin ne negociatat e mundshme me Albtelecom.

Keshtu qe do duhet te konsiderohet fakti qe pozita e nje operatori, qe eshte dominant ne ofrimin e nje sherbimi, mund te jete me e dobet nese ekzistojne bleres te sherbimit, te cilet zoterojne fuqi te larte negociuese. Fuqia e larte negociuese eshte rezultat, kryesisht, i sasise se madhe te sherbimit te kerkuar nga pala blerese, dhe interesit te shitesit per te mos humbur kete klient, pasi mundesia per te gjetur zgjidhje tek ofrues te tjere, ekziston.

Fakti qe per nje periudhe kohore 2 vjecare, ne tregun me shumice te linjave me qira dhe kryesisht ne tregun e trunk segmenteve, ka ofrues te rinj me investime serioze, tregon qe faktori fuqi kundervepruese te bleresve ka nje peshe me te qenesishme krahasuar me analizen 2011, per te njejtin produkt te tregut te linjave me qira.

IV. Tarifimi i linjave me qira me shumice

Ne lidhje me tarifimin e linjave me qira me shumice, pas konstatimeve te analize 2011, si dhe detyrimeve rregullatore te vendosura ndaj Albtelecom, konstatohet qe jane implementuar percaktimet e bera nga AKEP, duke i publikuar tarifat ne faqen zyrtare te Albtelecom si dhe duke rregulluar tarifat e linjave me qira per operatoret e telekomunikacioneve si tarifa te sherbimit me shumice d.m.th me te uleta se tarifat me pakice, gje e cila rezulton te jete e publikuar nga Albtelecom;

Tarifat per Qarqe me Qera

QARQE NDERKOMBETARE ME QERA (QARQE DIXHITALE)

Destinacioni	Shpejtësia	Tarifa e Instalimit (Euro)	Pajtimi Mujor (Euro/muaj)	
			Pakicë	Shumicë
Vende Fqinje	64 Kbps	720	883	707
	2 Mbps	2084	10687	8550
	34 Mbps	3600	82519	74400
	155 Mbps	4800	147216	132000
Vende Jo-Fqinje Europe	64 Kbps		1286	1030
	2 Mbps		15017	12013
	34 Mbps	3600	120244	96194
	155 Mbps	4800	244879	195904

Tarifat e mësipërme përfshijnë TVSH

*** Shumicë janë konsideruar shitjet ndaj kompanive të telekomunikacionit*

**** Tarifat e mësipërme janë për qarqe të plota me pikën fundore të klientit.*

QARQE KOMBETARE ME QERA (QARQE DIXHITALE)

Sherbimi	Tarifat Fikse (ALL)		Tarifat Variabel (ALL/km)	
	Pakice	Shumice	Pakice	Shumice
Tarifa mujore				
64 Kbps	13.186	10.988	853	712
2 Mbps	19.778	16.482	1.282	1.068
34 Mbps	360.000	300.000	10.800	9.000
155 Mbps	720.000	600.000	21.600	18.000
Tarifa e Instalimit				
64 Kbps Trunk segment	2.354	1.962		
64 Kbps Termination segment	4.709	3.924		
2 Mbps Trunk segment	3.530	2.942		
2 Mbps Termination segment	7.063	5.886		
34 Mbps	554.400	462.000		
155 Mbps	619.200	516.000		

**Tarifat e mësipërme përfshijnë TVSH*

***Shitje me shumicë konsiderohen shitjet ndaj kompanive të telekomunikacionit.*

****Këto tarifa janë për qarqe të plota deri në vendndodhjen e Klientit në Shtetin Fqinj/Jo-Fqinj.*

V Perfundim per FNT

Nga sa a analizua me sipër në këtë seksion, AKEP gjykon se tregu me shumicë të linjave me qira, dhe saktësisht në tregun me shumicë të segmenteve terminuese, rezulton të ketë dominancë individuale nga Albtelecom.

Per rrjedhojë, sipërmarresi Albtelecom përmbush kriteret për FNT në **tregun me shumicë të segmenteve terminuese të linjave me qira.**

VII. MASAT RREGULLUESE NE TREGJET E LINJAVE QIRA

Ne perfundimet e analize 2011 si dhe pas identifikimit te problemeve kryesore te gjetura sipas analizes pararendese, AKEP percaktoi masat rregullatore, me qellim zgjidhjen e problemeve te identifikuar.

Masat rregullatore te vendosura, ne te dy nivelet e tregjeve (pakice dhe shumice), ne reference me parashikimet e Ligjit 9918, ishin:

1. Detyrimi i Mosdiskriminimit (neni 39)
2. Detyrimi i transparencës (Neni 40)
3. Detyrimi për ndarjen e llogarive (Neni 41)
4. Detyrimi për akses dhe përdorimi i përbashkët i faciliteteve të rrjetit (Neni 42)
5. Detyrimi per ofrimin e linjave me qira (neni 44)
6. Detyrimi për kontroll të tarifave dhe sistemin e mbajtjes së llogarive (Neni 45)

Ne percaktimin e masave rregullatore (llojin e tyre) per Linjat me qira ne analize 2011, eshte vleresuar fakti qe linjat me qira jane nje input i rendesishem per bizneset e mesme dhe te medha, si dhe per institucione te ndryshme, per komunikim te brendshem te te dhenave apo thirrjeve telefonike, si dhe nje nder gjykimet me me peshe, ishte konsiderimi i linjave me qira si nje input i rendesishem edhe per operatoret e rrjeteve apo te sherbimeve te komunikimeve elektronike, pasi i lejojne operatoret bleres te linjave (kapaciteve transmetuese) te ofrojne rrjete dhe sherbime te komunikimeve elektronike perdoruesve fundore, duke kontribuar ne nje konkurrence me efektive ne tregjet me pakice te sherbimeve te komunikimeve elektronike.

Ofrimi i linjave me qira ne kushtet e konkurrences efektive, apo i rregulluar ne menyre efektive, krijon kushtet per nje mundesi zgjedhjeje, si dhe per cmime dhe cilesi te favorshme per bizneset dhe institucionet e mesme dhe te medha si dhe per sipermarresit e rrjeteve/sherbimeve te komunikimeve elektronike, duke dhene nje kontribut te rendesishem ne ekonomine Shqiptare ne teresi.

Duke iu referuar gjetjeve te kesaj analize per:

4. Tregun me pakice te minimumit te linjave me qira (i cili perfshin lloje te specifikuar te linjave me qira deri ne dhe perfshire 2Mbit/s);
5. Tregun me shumice te linjave kryesore (trunk) te linjave me qira;
6. Tregun me shumice te segmenteve terminuese te linjave me qira,

rezulton qe tregjet (1) dhe (2) te cituara me siper, nuk plotesonin testin e tre kriterave per t'u analizuar per FNT, ndersa per tregun (3) nga analiza rezulton se Albtelecom ploteson kriteret per FNT ne kete treg.

AKEP, duke e vleresuar te drejte percaktimin e bere si dhe propozimin perkates, vendos qe heqja e detyrimeve rregullatore per te dy tregjet e vleresuara me siper te jete konform propozimit te bere ne dokumentin e keshilluar. AKEP vendos:

- Heqjen e detyrimeve aktuale per FNT te Albtelecom te percaktuara me VKD nr.1564 date 13.04.2011, ne lidhje me tregun me pakicë te Linjave me Qira (grupi minimal) dhe tregun me shumicë të segmenteve kryesore (trunk) të Linjave me Qira
- Heqja e detyrimeve te behet efektiv 6 muaj pas marrjes se vendimit final nga AKEP, sipas ketij dokumenti te analizes finale.

Masat rregulluese per segmentet terminuese te linjave me qira

AKEP, ne lidhje me masat rregulluese per kete treg, gjykon ruajtjen dhe vazhdimin e aplikimit te masave rregullatore aktuale te percaktuara sipas analize 2011.

- Detyrimi i Mosdiskriminimit (neni 39)
- Detyrimi i transparencës (Neni 40)
- Detyrimi për ndarjen e llogarive (Neni 41)
- Detyrimi për akses dhe përdorimi i përbashkët i faciliteteve të rrjetit (Neni 42)
- Detyrimi për kontroll të tarifave dhe sistemin e mbajtjes së llogarive (Neni 45)

Kjo eshte e rendesishme edhe per faktin qe, AKEP ne percaktimin e masave rregulluese sipas analizes pararendese, dhe perfundimeve te kesaj analize ka evidentuar probleme ne kete treg, te cilat jane konsideruar si te mundshme per t'u eliminuar nga implementimi i masave rregullatore.

Detyrimet e mesiperme midis te tjerave perfshijne:

- Publikimin e ofertes reference te aksesit ne rrjetin Albtelecom per segmentet terminuese te linjat me qira me shumice, per te gjitha produktet e perfshira ne kete treg perkates, perfshire PPC, dhe linjat me qira mbi Ethernet. Per kete pike Albtelecom do te duhet te zbatoje procedurat dhe rregullat per publikimin dhe permbajtjen e oferte reference jane parashikuar ne Ligj dhe ne rregulloren e Akses dhe Interkoneksionit. Oferta reference duhet te permbaje te gjithë termat dhe kushtet e aksesit ne rrjet, perfshire ato te sherbimeve ndihmese,⁸ termat dhe kushtet kryesore kontraktuale, perfshire:
 - Detyrimin per publikimin e Treguesve Kryesore te Performances (Key Performance Indicators -KPI) per ofrimin e segmenteve terminuese te linjave me qira. Nje nder keta tregues do te jete koha e sigurimit te linjes me qira, per te cilat do te zbatohet rekomandimi i KE (shiko me poshte);
 - Detyrimin per te bere te disponueshem inputet e nevojshme me shumice per produktet/ sherbimet e reja apo te permiresuara me pakice;
 - Detyrimi per te ofruar marrveshje te Nivelit te Sherbimit (service level agreement-SLA)
 - Karakteristikat/standartet teknike te nderfaqeve ne pikat e lidhjeve (fundore dhe me operatorin).
- Albtelecom do te duhet te jape akses per linja me qira me shumice ne rrjetin e vet, linja te cilat perfshijne:

⁸ Bashkevendosje, ajri i kodncionuar, energjia, qarqet e brendshme, multipleksimi i qarqeve, qarqet e interkoneksionit etj

- Linja me qira me shumice: linja te njejta si linjat e ofruara klienteve fundore, me ndryshimin se bleresi eshte nje kompani telekomunikacioni apo sipermarres i rrjeteve dhe/ose sherbimeve te komunikimeve elektronike (regjistruar ne AKEP);
- Qarqe te pjesshme me qira (Leased line partial Circuits): qarqe transmetimi qe lidhin nje klient fundor te operatorit tjeter me piken e interkoneksionit te Albtelecom me operatorin tjeter si dhe qarqet e transmetimit te ofruar nga Albtelecom operatoreve te tjere per tu perdorur ne interkoneksionin e ndermjetem apo ne anen e klientit.
- Kapaciteti i linjave te dhena nga Albtelecom do te jete ne varesi te kerkeses se bleresit, duke perfshire dhe qarqet 34 Mbit/s dhe 155 Mbit/s. Rastet e pamundesise teknike te ofrimit nga Albtelecom, do te duhet te justifikohen me shpjegime te plota, bazuar ne rregullat dhe procedurat e kuadrit ligjor dhe rregullator (Rregullorja e Akses dhe Interkoneksion);
- Linja me qira me shumice mbi Ethernet ne rrjet tradicional dhe/ose NGN;
- Akses ne linja me qira per lidhje te nyjes se agregimit te linjave lidhese te MSAN-ve me MSAN, si sherbim ndihmes per operatorin qe kerkon akses ne MSAN per LLU.

Duke marre ne konsiderate se produktet/sherbimet e linjave me qira ne rrjet tradicional fiks, nuk do te jene te disponueshme pas fazes se tranzicionit te bashkekzistences se rrjetit tradicional fiks me NGN, detyrimet per linja me qira tradicionale perfshire Ethernet ne rrjet tradicional te jene te perkoheshme deri ne perfundim te fazes tranzitore te bashkekzistences se dy rrjeteve dhe sipas mundesive teknike te Albtelecom. Albtelecom do te duhet te njoftoje palen tjeter 1 vit para nderprejes se aksesit ne linjat me qira tradicionale te dhena tashme. Njekohesisht Albtelecom per sherbimet ne rrjet tradicional qe do te nderprese duhet te jape alternativa te sherbimit ne rrjet NGN.

Per sherbimet e aksesit ne Ethernet ne rrjetin NGN, Albtelecom duhet te perditesoje oferten reference te aksesit ne cdo rast te ofrimit te sherbimeve me pakice te kapaciteteve te dedikuara apo me qira, per te mundesuar ofrimin e inputeve ekuivalente per operatoret e tjere me shumice, ne menyre qe keta operatore te kene mundesi ofrimin e sherbimeve qe ofron Albtelecom me pakice.

Afatet e ofrimit te linjave me qira

AKEP gjykon se nder detyrimet per Albtelecom, per ofrimin e Marreveshje te Nivelit te Sherbimit (Service Level Agreement SLA), te perfshije afatet maksimale te sigurimit te segmenteve terminuese te linjave me qira me shumice, ne perputhje me rekomandimin, COMMISSION RECOMMENDATION of 21 January 2005 “*on the provision of leased lines in the European Union (Part 1 — Major supply conditions for wholesale leased lines)*” (2005/57/EC), duke lejuar per nje afat me te gjate se ai dhene ne ketë rekomandim:

1. per linjat me qira te pastrukturuara (unstructured) **2 Mbit/s: 45** dite kalendarike
2. per linjat me qira te strukturuara (structured) **2 Mbit/s: 50** dite kalendarike
3. per linjat me qira te pastrukturuara (unstructured) **34 Mbit/s: 60** dite kalendarike

Afati i ofrimit eshte koha e sigurimit te linjes me qira nga operatori, nga data kur eshte bere nje kerkese e precize (firm request) nga perdoruesi.

Kontrolli i tarifave te linjave me qira dhe orientimi ne kosto

Per rregullimin e tarifave te segmenteve terminuese te linjave me qira, Albtelecom do te kete detyrimin te vazhdoje aplikimin e tarifave maksimale te percaktuara me Analizen e tregut 2011 dhe Vendimin 1364, date 13.04.2011, por duke u kufizuar vetem ne segmentet terminuese me shumice dhe jo per linjat me qira me pakice dhe segmentet trunk te tyre.

Tabela e meposhteme paraqet tarifat maksimale qe duhet te aplikojë Albtelecom per segmentet terminuese ne rrjet tradicional fiks mbi TDM (SDH/PDH), tarifa te orientuara ne kostot BULRAIC.

Tabela VII.1: tarifat maksimale per linjat me qira me shumice ne rrjete tradicionale mbi TDM (SDH/PDH)

Shërbimi	Tarifa (LEK)	Njësia
Pagesa mujore për Linjat me qira me shumicë		Paguhet çdo muaj
Linja me qira 2Mbit/s	13 735 lekë + 890 lekë/km	Cmimi fiks për linjë me qira + cmimi për km
Linja me qira 34Mbit/s	250.000 lekë+7.500 lekë/km	Cmimi fiks për linjë me qira + cmimi për km
Linja me qira 155Mbit/s	500.000 lekë+15.000 lekë/km	Cmimi fiks për linjë me qira + cmimi për km
Pagesa instalimi për Linjat me qira me shumicë		Paguhet vetëm një herë
Instalimi i segmentit të terminimit për linjat me qira (për lidhje deri 2 Mbit/s)	4,905	[për linjë me qira]
Instalimi për linjat me qira (për lidhje 34 Mbit/s)	385.000	[për linjë me qira]
Instalimi për linjat me qira (për lidhje 155 Mbit/s)	430.000	[për linjë me qira]

1. Tarifat e mësipërme nuk përfshijnë TVSH.

2. Tarifat e mësipërme i referohen produkteve/shërbimeve të kapaciteteve me qira ose të dedikuara në rrjet tradicional mbi TDM (SDH/PDH)

Tarifat për linjat me qira në rrjet tradicional fiks me teknologjinë Ethernet duhet të propozohen nga Albtelecom në ofertën reference të aksesit që do të publikojë dhe depozitojë në AKEP në vijim të vendimit për FNT sipas kësaj Analize.

Tarifat për shërbimet e aksesit në Ethernet në rrjetin NGN, duhet të propozohen nga Albtelecom në përditësimin e ofertes reference të aksesit që do të publikojë dhe depozitojë në

AKEP ne cdo rast te ofrimit te sherbimeve me pakice te kapaciteteve te dedikuara Ethernet ne NGN.

Tarifat e propozuara nga Albtelecom per kapacitetet me qira Ethernet ne rrjet tradicional dhe Ethernet ne NGN duhet:

- Te mos jene me te larta se tarifat e tabelës se mesiperme;
- Te jene te pakten 20% me te lira se tarifat sherbimeve respektive me pakice.

Zbatimi i detyrimit të ndarjes së llogarive dhe mbajtjes së llogarive (nenet 42 dhe 45) nga Albtelecom, do të kryhet në bazë të përcaktimeve të Rregullores “*Rregulla dhe Udhëzime për Ndarjen e Llogarive dhe Llogaritjen e Kostos për Sipërmarrësit me Fuqi të Ndjeshme në Treg (FNT) në Shqipëri*”, miratuar me Vendim te KD te AKEP Nr. 2406, datë 26.12.2013.

ANEKS 1. KOMENTET NE KESHILLIM PUBLIK DHE QENDRIMI I AKEP

Ne dokumentin per keshillim publik, AKEP kishte hartuar disa pyetje rreth te cilave kerkonte komente nga palet e interesuara, duke mos u kufizuar te drejten per t'u shprehur edhe jashte ketyre pyetjeve.

Ne perfundim te fazes se keshillimit per dokumentin e analizes, ne AKEP jane depozituar komente nga operatoret: Albanian Mobile Communication, Vodafone Albania, Eagle Mobile, Plus Communications, Albtelecom.

AKEP, falenderon operatoret e cituar me siper per perfshirjen me komentet e tyre per dokumentin e keshilluar.

Nga te gjithë operatorët e perfshire me komentet e tyre eshte ruajtur struktura e pergjigjeve sipas renditjes te pyetjeve te bera nga AKEP, duke i reflektuar ne komentet e tyre. Duke qene se komentet jane paraqitur edhe ne formen e nje sinteze te pergjithshme, por ne te njeiten kohe e njejta pergjigje gjendet edhe ne version te reduktuar tek lista e pyetjeve te shtruara nga AKEP, pjesen e arsytetimeve te perseritura nga dokumenti i konsultuar, gjykohet e arsyeshme te reduktohet, por duke ruajtur thelbin e komentit si ne rastin e dakortesise me qendrimet dhe konkluzionet e AKEP edhe ne rastin e kundershimeve apo argumenteve ilustruese qe mbeshtesin kundershimet sipas rastit.

Ndaj per orientim te lexuesit, ne vijim do te gjeni nje renditje te tille:

- pyetjen e hartuar nga AKEP ne keshillim publik;
- komentet/pergjigjet e secilit operator mbi kete pyetje, si dhe
- qendrimin e mbajtur nga AKEP per komentet perkatese

***1. A jeni dakort me perfundimin e e AKEP se tregu me pakice te linjave me qira (ofrimit te setit minimum) nuk eshte me treg i justifikueshem per nderhyrje ex-ante?
Cfare mendoni per arsyetimin e perdorur per testin e tre kritereve?***

Pergjigje e Albtelecom Sh.a:

Albtelecom gjykon se heqja e detyrimeve rregullatore të imponuara nga analiza pararendëse 2011 për shkak të mos përmbushjes së tre kritereve dhe gjetjes së këtyre tregjeve në konkurrencë efektive nga aktorët e këtij tregu është koherente dhe e argumentuar nga AKEP. Ndaj Albtelecom shprehet pozitivisht për derregullimin e këtij tregu. Mungesa e barrierave të sipërpërmendura që e bëjnë një treg të vështirë për të depërtuar, si dhe rritja e fuqise kundërvepruese të blerësve të këtij shërbimi deshmohet edhe nga lista e operatorëve që ofrojnë linja me qera me pakicë e publikuar në këtë analizë.

Pergjigje e AMC:

Pavaresisht se tregu me pakice i linjave me qera nuk ndodhet ne listen e tregjeve nen rregullim ne Rekomandimin e BE te vitit 2007, kontesti ne te cilin ky treg ndodhet ne

Shqiperi eshte i ndryshem, dhe nje nga faktoret kryesore eshte shtrirja gjeografike e rrjetit te operatorit inkumbent Albtelekom ne te gjithë territorin e vendit ne krahasim me ofruesit e tjere te ketij sherbimi. Operatoret alternative nuk e mbulojne te gjithë territorin e vendit me rrjetin e tyre, pasi jane perqendruar kryesisht ne zonat me te medha urbane dhe investimet e tyre ne rrjet i kane fokusuar keto zona, duke bere qe shume zona te tjera gjeografike te jene te mbuluara me rrjet vetem nga Albtelekom, nga i cili rrjedhin avantazhe te shumta ne keto zona si i vetmi ofrues i ketyre sherbimeve.

Tregu me pakice i linjave me qira ne Shqiperi ka pasur ndryshime te dukshme si ne numrin e operatoreve qe ofrojne sherbime ne kete treg, ne numrin e ofertave te sherbimeve per perdoruesit fundore, ne investimet e kryera nga operatoret ne rrjetet e tyre, etj. Por perseri zhvillimi i konkurrences ne kete treg eshte akoma ne nivele jo te mjaftueshme per te qene plotesisht efektiv per shkak te pozites dominante te Albtelekom.

Ne analizen e kryer nga AKEP ne lidhje me arsyetimin nese ky treg i ploteson kushtet per te qene i justifikueshem per nje nderhyrje rregullatore ex ante, AMC mendon qe te tre kriteret e ketij testi permbushen.

1- Prezenca e barrierave te larta dhe jo-kalimtare te hyrjes

Barrierat e hyrjes per nje operator ne treg jane te natyres ligjore ose strukture (ekonomike, teknologjike, etj).

Pavaresisht se kuadri rregullator nuk perben me nje barriere per hyrjen e mundshme te nje operatori ne kete treg, duke qene teper favorizues ne kete aspekt, problem ngelen barrierat strukture ne kete treg, te lidhura ngushte me poziten dominante dhe avantazhet qe gezon Albtelekom si operatori inkumbent ne tregun me pakice te linjave me qira. Nje nga keto avantazhe lidhet me mbulimin territorial te te gjithë vendit me rrjetin e tij, i cili i jep mundesi Albtelekom qe te operoje i vetem ne te gjitha ato zona gjeografike te cilat nuk mbulohen me rrjet nga operatoret e tjere alternative. Keta te fundit jane te detyruar te kerkojne akses ne rrjetin e Albtelekom per te ofruar me tej sherbimet e tyre per perdoruesin fundor, ndersa perdoruesit e ketyre zonave nuk kane shume mundesi zgjedhje per te kerkuar sherbimet e tyre pervecse ti drejtohen operatorit inkumbent (ne vecanti bizneset qe operojne aty).

Kjo ben qe keto barriera te jene te larta per nje operator te ri qe kerkon te hyje dhe ne keto zona, pasi kjo kerkon investime te konsiderueshme per te arritur mbulimin e tyre me rrjet, gje e cila kerkon nje afat kohor te gjate, derisa te kryhet nje mbulim i plote me rrjetet e tyre nga operatoret e tjere, dhe zgjidhja me e shpejte ngelet akoma kerkimi i aksesit ne rrjetin e Albtelekom, ne menyre qe operatoret alternative te ofrojne aty sherbimet e tyre.

Per kete arsye, AMC gjykon se vihet re akoma nje prezence e barrierave te tipit strukturor te cilat jane jo-kalimtare, ndaj dhe ky kriter mbetet akoma i evidentueshem ne kete treg.

2- Mungesa e tendences drejt nje konkurrence efektive

Duke qene se Albtelekom gezon akoma nje pozite dominante, kryesisht per shkak te mbulimit te territorit si nje avantazh i konsiderueshem kundrejt konkurrences, dhe pavaresisht se ka disa zhvillime positive ne lidhje me situaten konkurruese ne tregun me pakice te linjave me qera (rritja e numrit te operatoreve, rritja e ofertave dhe ulja e cmimeve per perdoruesit fundore, zhvillimet teknologjike si investimet ne teknologjine NGN, etj), tendenca drejt nje konkurrence efektive ne tregun me pakice te linjave me qira eshte akoma ne nivele jo te

mjaftueshme per te qene e tille, ndaj dhe ky kriter eshte akoma i evidentueshem duke bere qe ky treg te jete akoma subjekt i monitorimit rregullator nga ana e AKEP.

3- Pamjaftueshmeria e ligjit te konkurrences per te adresuar ne menyre te pershtatshme deshtimin e tregut

Duke qene se konkurrenca ne tregun me pakice te linjave qera ne vendin tone eshte akoma ne nivele jo te mjaftueshme dhe jo efektive, per shkak te avantazheve te konsiderueshme te operatorit inkumbent, te permendura pak me siper, dhe ligji i konkurrences nuk ka arritur qe te adresojte ne menyre te pershtatshme kete situatë, AMC mendon qe vetem ligji i konkurrences eshte i pamjaftueshem per te adresuar deshtimet ne kete treg.

Ne perfundim, AMC nuk eshte ne te njejten linje mendimi me arsyetimin e AKEP se tregu me pakice i linjave me qira nuk eshte me nje treg i justifikueshem per nderhyrje ex-ante, pasi testi i tre kriterëve i perdorur per kete qellim nuk e justifikon nje perfundim te tille te AKEP, sic dhe e eshte permendur ne paragrafet me siper, per shkak te prezences se barrierave te larta te natyres strukturore, te nje niveli konkurrence akoma larg karakteristikave te nje konkurrence efektive dhe te pamjaftueshmerise se ligjit te konkurrences per te adresuar keto problematika.

Pergjigje e Plus:

Jemi dakord me perfundimin qe tregu i linjave me qera nuk eshte treg i justifikueshem per nderhyrje ex-ante duke mare ne konsiderate ligjin ne fuqi dhe faktoret e permendur me siper per mos-pengesen per te hyre ne kete treg dhe trendin drejt zhvillimit te konkurrences nga operatore te ndryshem.

Pergjigje e VF:

Vodafone Albania shprehet dakord me perfundimet e arritura nga AKEP ne lidhje me konkurrenca e shtuar ne tregun e pakices te linjave me qera. Sa me lart e bazojme duke marre te mireqene dhe plotesisht te sakte informacionin e paraqitur nga operatorët dhe reflektuar ne dokument nga AKEP. Ne te kundert, kryerja e analizes se tregut, mbeshtetur mbi shifra jo te besueshme, do te perbente trajtim diskriminues per operatore qe e marrin procesin e analizes se tregut seriozisht dhe do ti penalizojte keta te fundit per transparencen e treguar ne procesin e paraqitjes se informacionit tek AKEP.

Vodafone Albania, bazuar ne informacionin tone te brendshem por edhe nga rezultatet e publikuara nga AKEP, konfirmon se niveli i ndikimit te Vodafone Albania ne tregun me pakice te linjave me qera eshte i paperfillshem. Nese i referohemi te dhenave te prezantuara nga AKEP, ku rezulton nje dobesim i pozites se Albtelecom ne 3 vitet e fundit dhe shperndarje e pjeseve te tregut mes disa operatoreve, kjo tregon se jemi ne kushtet e nje konkurrence me te shendetshme nga ajo qe eshte analizuar ne seksionin e meparshem te vitit 2010 ne tregun shqiptar. Vodafone shprehet se pjeset e tregut jane nje tregues i rendesishem por jo i vetmi qe nevojitet te shqyrtohet ne nje analize tregu, ndaj dhe pershendesim thellimin e AKEP ne verifikimin e 3 kriterëve perpara arritjes se perfundimeve paraprake. Rregullorja e

sapo rishikuar për analizen tregjeve dhe rregullimin ex-ante (Rregullore nr. 9 datë 17.07.2009 'Për Analizën e Tregut', rishikuar me VKD nr. 2342. Datë 31.07.2013) ka përjashtuar nga lista e tregjeve objekt i rregullimit ex-ante tregun e pakicës të linjave me qera, sidoqoftë, sic edhe jemi shprehur kaherazi, është e rëndësishme që AKEP të marrë një qëndrim të thelluar analitik dhe në çdo rast të kryejë me rigorozitet dhe paanshmeri testin e 3 kritereve për të vëzhguar karakteristikat e tregut dhe nëse ai ka nevojë për nderhyrje paraprake.

Gjithashtu Vodafone gjen rastin të perserisë qëndrimin e saj të përhershëm në lidhje me derregullimin e tregut të pakicës, pasi e shikon si zgjidhjen më të mirë për të garantuar konkurrencë efektive dhe frytëdhënese për pajtimtarët, duke gjeneruar produkte dhe shërbime më të leverdisshme, largi dhe çilesi.

Nga ana tjetër Vodafone i kërkon AKEP të monitorojë me kujdes tregun në vazhdimësi, pasi pjesët e tregut të operatorit inkumbent, qoftë në nivelin e pakicës por sidomos në nivelin e shumicës, infrastruktura e tij e zhvilluar dhe e padubleshme, shtrirja e gjërë e rrjetit fiber me permassa kombëtare dhe integrimi vertikal i garantojnë këtij lojtari një avantazh të dukshëm i cili bën diferencën në momentin e vertikalizimit të fuqisë në tregjet e pakicës. Eksperiencën e mëparshme ka treguar shembuj konkretë të praktikave të dënueshme të 'margin squeeze' ndaj sipërmarrjeve alternative, çka ka shtyrë AKEP më herët që të kerkonte dhe impononte rivlerësimin e tarifave të këtij shërbimi të operatorit inkumbent.

Qëndrimi AKEP:

AKEP vlerëson komentet e operatoreve për pyetjen e hartuar në keshillim publik, për të cilën është në dakortësi me konkluzionin e arritur në analize dhe të pranuar nga Albtelecom, Plus dhe Vodafone Albania. Mungesa e dakortësisë nga AMC dhe ilustrimi i paraqitur nëpërmjet testit të tre kritereve, duke i konsideruar si kritere që përmbushen në tregun e pakicës për linjat me qira për Albtelecom (nga AMC), nuk e bëjnë bindës dhe argumentues, duke qenë se AKEP ka paraqitur një detajim të mjaftueshëm të këtij tregu, ka marrë në konsideratë jo vetëm pjesët e tregut (dukshëm në rritje për Albtelecom në tregun e pakicës), por edhe arsyetimin të mjaftueshëm për mos përmbushje të testit të tre kritereve. Kështu që AKEP i qëndron konkluzionit të prezantuar në dokumentin e keshilluar me paletë e interesuara.

- 2. Cilat janë komentet tuaja për propozimin e AKEP, që heqja e detyrimeve për FNT të Albtelecom të percaktuara me VKD nr.1564, datë 13.04.2011, të bëhet efektive 6 muaj pas marrjes së vendimit përfundimtar të AKEP për këtë treg, sipas dokumentit të analizës finale që do të publikohet pas keshillimit publik?***

Përgjigje e Albtelecom Sh.a:

Albtelecom gjykon se periudha prej 2 muajsh e konsultimit publik deri në daljen e vendimit përfundimtar të AKEP është mëse e mjaftueshme për të gjitha palët e interesuara për t'u njohur me derregullimin e tregut me pakicë të linjave dhe marrjen e masave të mundshme prej tyre. Afati prej 6 muajsh pas marrjes së vendimit të AKEP vetëm do të rëndonte pozicionin e Albtelecom në treg, përderisa mbi të do të vazhdojnë të zbatohen masat rregullatore të deritanishme. Për më tepër sikurse është analizuar, kemi të bëjmë me tregje ku

konkurrenca është efektive dhe kjo zgjatje kohore nuk justifikon më qëllimin për të cilin janë vendosur paraprakisht detyrimet rregullatore.

Për sa më lart, Albtelecom propozon që këto masa të hiqen me publikimin e vendimit përfundimtar të AKEP.

Pergjigje e AMC:

Meqenese problematikat ne lidhje me mungesen e nje konkurrence efektive ne tregun me pakice te linjave me qira jane akoma te evidentueshme edhe pas analizes se tregut te kryer ne vitin 2011, AMC nuk eshte e te njejtit mendim me propozimin e AKEP per heqjen e detyrimeve per FNT te Albtelekom, duke u shprehur per vazhdimesine e tyre sic eshte percaktuar dhe ne analizen e meparshme, duke e mbajtur te monitoruar nga ana rregullatore tregun deri ne ne momentin kur do te kryhet nje analize tjeter kur te shihet qe ka disa sinjale qe konkurrenca te jete rritur dhe ne kete menyre te rishikohet dhe nevoja per nje nderhyrje rregullatore ose jo nga ana e AKEP.

Pergjigje e Plus:

Nuk kemi komente ne kete pike.

Pergjigje e VF:

Vodafone Albania, ne vijim te pergjigjes te dhene ne Pyetjen 1, mbeshtet qendrimin e AKEP per te mundesuar liberalizimin ne afate dhe kushte jo diskriminative me rastet e meparshme ne Analizat pararendese, kur eshte vendosur per ndryshimin e regjimit rregullues per tregje te tjera ne fushen e komunikimeve elektronike. Nga ana tjeter AKEP duhet te monitoroje me kujdes tregun ne vazhdimesi, per te evituar cdo praktike abuzive lidhur me integrimin vertikal te operatorit inkumbent apo ‘margin squeeze’ te aplikuar prej tij ndaj konkurrenteve ne treg.

Qendrimi AKEP:

Ne lidhje me terheqjen e masave rregullatore te vendosura ne analizen pararendese per tregun me pakice te linjave me qira per Albtelecom, si dhe konsiderimin e komenteve te bera nga palet, AKEP vlereson se ky afat te hyje ne fuqi sipas propozimit te bere ne dokumentin e analizes se keshilluar me palet.

3. A jeni dakort me përfundimin e AKEP se tregu me shumice të linjave me qira: segmentet trunk nuk është me treg i justifikueshem për nderhyrje ex-ante? Çfare mendoni për arsyetimin e perdorur për testin e tre kritereve?

Pergjigje e Albtelecom Sh.a:

Albtelecom është dakord me arsyetimin e AKEP për derregullimin e këtij tregu dhe përfundimet e arritura nga analiza e tre kritereve. Në lidhje me heqjen e masave rregullatore 6 muaj pas marrjes së vendimit përfundimtar Albtelecom mban të njëjtin opinion si për tregun

me pakicë të linjave me qera, pra shprehet kundër këtij afati dhe gjykon që këto masa të hiqen me publikimin e vendimit përfundimtar të AKEP mbi konsultimin publik.

Pergjigje e AMC:

AMC edhe në lidhje me segmentet trunk të linjave me qira nuk ndan të njëjtin mendim në lidhje me përfundimin e AKEP se tregu me shumicë të linjave me qira për segmentet trunk nuk është i justifikueshëm për nderhyrje rregullatore ex ante në vendin tone pasi edhe pse ky treg nuk është tashmë në listen e tregjeve nën rregullim sipas Rekomandimit të BE-së të vitit 2007, pasi është akoma e nevojshme që dhe ky treg të ngelet nën monitorimin e AKEP edhe për një periudhë kohore të metejshme deri në kryerjen e një analize tjetër në lidhje me tregjet me qira, pasi akoma niveli i konkurrencës nuk është i mjaftueshëm dhe operatori inkumbent gëzon akoma pozite favorizuese ndaj operatorëve të tjerë, për shkak të shtrirjes gjeografike të rrjetit që i sjell përparësi dhe avantazhe ndaj konkurrentëve të tjerë. Pjesa e rrjetit e përfshirë në tregun me shumicë të segmenteve trunk është rrjeti core i cili lidh centralet lokale me ata tranzit.

Ndaj duke qenë se operatorët e tjerë nuk arrijnë të mbulojnë dot të gjithë territorin e vendit me rrjetin e tyre, janë të detyruar për të kërkuar akoma akses tek rrjeti i Altelekom në mënyrë që të ofrojnë shërbimet e tyre tek përdoruesit fundorë në zonat gjeografike akoma të pambuluara me rrjet nga këta operatorë.

Gjithashtu, sipas raportit të *Cullen International Prill 2013, Aneksi- Report 3 (Parag.2, page 14, Analysis of relevant markets by NRAs)*, në disa vende të rajonit si: Kroacia, Islande, Maqedoni, Mali i Zi, ky treg ka operatorë me FNT, duke qenë akoma i kontrolluar nga ana e rregullatoreve përkatës të këtyre vendeve edhe pse nuk është i përfshirë në listen për rregullim të Rekomandimit të BE-së të 2007, për shkak të prezencës së statusit me FNT që disa operatorë kanë në këto vende në këtë treg.

AMC shpreh një tjetër mendim në lidhje me arsyetimin e bërë nga AKEP për testin e tre kriterëve për tregun me shumicë të segmenteve trunk të linjave me qera.

Të tre kriteret (barrierat e larta dhe jo kalimtare të hyrjes në treg, mungesa e tendencës së tregut drejt një konkurrence efektive, pamjaftueshmëria e ligjit të konkurrencës për adresimin e deshtimit të tregut) përmbushen, pasi dhe sic u theksua dhe më sipër, operatori inkumbent gëzon avantazhe në lidhje me operatorët e tjerë alternative për shkak të shtrirjes së rrjetit dhe pozitës financiare. Edhe pse janë bërë investime të konsiderueshme nga shumë operatorë në rrjetet e tyre dhe në teknologji, dhe të fokusuara kryesisht në zonat me të mëdha urbane, duke lënë të pambuluara shumë zona të tjera, mbulimi i të cilave me rrjet kërkon shumë kohë dhe investime sinjifikative larg mundësive të tanishme të operatorëve alternative.

Për këtë arsye barrierat e hyrjes (të natyrës strukturore dhe financiare) janë akoma të larta, dhe duke qenë se Altelekom gëzon akoma një pozite favorizuese ndaj operatorëve të tjerë, konkurrenca në këtë treg nuk shfaq akoma tendencë në rritje drejt asaj efektive, pa përmendur këtu edhe pamundësinë e ligjit të konkurrencës për të adresuar mungesën e konkurrencës efektive dhe deshtimeve në treg.

Për sa më sipër, AMC është e mendimit që testi i tre kriterëve përmbushet duke mos qenë dakort me arsyetimin e dhënë nga AKEP në lidhje me mos-përmbushjen e tre kriterëve të këtij testi.

Pergjigje e Plus:

Jemi dakord me perfundimin qe tregu me shumice i linjave me qera nuk eshte treg i justifikueshem per nderhyrje ex-ante duke mare ne konsiderate ligjin ne fuqi dhe faktoret e permendur me siper per mos-pengesen per te hyre ne kete treg dhe trendin drejt zhvillimit te konkurences.

Pergjigje e VF:

Vodafone me keqardhje veren se mungon transparenca e informacionit mbi tregun e shumices ne segmentet trunk. Ne kete kuader nuk jemi dakord me kete perfundim, pasi e kemi pothuajse te pamundur te thellojme analizen tone per te vleresuar nese operatori inkumbent vazhdon te ruaje pozicionin e tij dominant dhe per rrjedhoje duhet te jete i rregulluar si Operator me Fuqi te ndjeshme ne kete treg, apo jo. Mungon gjithashtu informacioni per dublimet e rrjetit te pretenduara nga AKEP nepermjet kapaciteteve te operatoreve te tjere kundrejt infrastruktures se operatorit inkumbent. AKEP shprehet ne Analize (faqja 44) se ekzistojne operatore te tjere me rrjet backbone (qendror), por pa dhene asnje detaj mbi numrin e ketyre sipermarresve, pjesen e tregut qe ata gezojne, etj. E njejta gje mund te haset edhe ne analizen e kriterit te dyte kur AKEP mjaftohet me faktin qe “ka me shume se nje ofrues ne treg te sherbimit per te arritur ne perfundimin se tregu ka konkurrence”(?) Nese do te aplikonim te njejten logjike, atehere ne rastin e duopolit hipotetik ku ekzistojne vertet me shume se nje ofrues (dy te tille), por te dy sipermarresit kane 50% - 50% apo 40% - 60% te pjeseve te tregut, pavaresisht numrit te lojtareve nuk jemi aspak ne kushtet e nje konkurrence efektive. Vodafone u shpreh dhe me lart se pershendet perqasjen me kuadrin rregullator te KE (Rekomandimi i vitit 2007) dhe perditessimin *mot a mot* te Rregullores perkatese nga AKEP, por testi i 3 kriterave ne menyre rigoroze mbetet thelbesor dhe nuk duhet anashkaluar apo nenvleresuar ne analize per asnje cast nga AKEP.

Per gjithë sa me lart, Vodafone e gjykon analizen e AKEP ne kete treg si te paplote dhe ne mungese transparence, dhe si e tille nuk mund te mbeshtesim perfundimin e arritur, ndaj kerkojme rivleresimin e saj dhe vendosjen ne dispozicion te paleve te interesit nje informacion me te gjere analitik, qe te mund te japim kendveshtrimin tone mbi kete treg. Kujtojmë AKEP se deri para 2 vjetesh ky ka qene nje treg i gjetur ne dominance te theksuar nga operatori inkumbent, prandaj, ndryshimi i ketij statusi duhet mire-argumentuar nga organi rregullator, per te mos rrezikuar nje qasje te nxituar dhe te gabuar me pasoje jo vetem ne tregun e shumices per segmentet trunk, por padiskutim dhe ne tregjet e pakices, per shkak te pozites se fuqishme te operatorit inkumbent dhe integritit te tij vertikal ne te dy tregjet e ketyre niveleve. Operatori inkumbent, sic edhe AKEP vete ka konkluduar, ka mbajtur nje market share prej rreth 80% dhe per me teper ka abuzuar me poziten dominuese duke diskriminuar per cmimet ofruar ndaj kompanive te telekomunikacioneve dhe aplikuar nje ‘margin squeeze’, cka e ka detyruar AKEP te marre masa ne kunderveprim para pak kohesh. Ndaj cdo perfundim i arritur krejtesisht i ndryshem nga ai para 2 vjetesh, duhet te jete transparent, i qarte dhe i mirejustifikuar ne ligj, fakte dhe analiza ekonomike, ne te kundert le hapesire per dyshime ne vendim-marrje arbitrare me qellime perfitimi te njehanshme ne kurriz te konkurrences se ndershme. Kjo behet dhe me e paqarte dhe e dyshimte kur verejme se ne analizen e tregut te rradhes (tregu i shumices per segmentet terminuese), AKEP jo vetem qe

ofron shifra pjesesh tregu, por mbi të gjitha operatori inkumbent shenon serish nivelet e 80% (në rritje krahasuar me vitin 2010) i pashqetësuar aspak nga konkurrentët e tjerë.

Qendrimi AKEP:

Nga komentet e derguara nga AMC dhe VF, vihet re mosdakortesi për konkluzionin e AKEP sipas të cilit tregu me shumicë i trunk segmenteve nuk është me treg i justifikueshëm për nderhyrje ex-ante, duke aplikuar edhe testin e tre kritereve, sipas të cilit rezultoi që ky test nuk përmbushet. AMC në të njëjtin arsyetim të përdorur edhe për tregun e pakicës të linjave me qira, i qëndron mendimit se operatori Albtelecom vazhdon të jetë dominues edhe në tregun me shumicë të trunk segmenteve, duke e vlerësuar atë si ofrues të mundshëm në territorin kombëtar. Pothuajse në të njëjtin linjë arsyetimi është edhe komentit i VF, duke i dhënë rendesi kryesisht mungesës së informacionit mbi prezencën e infrastruktures për operatorët e tjerë, të konsideruar në dokumentin e analizës si dublues në zonat shumë të gjeografike dhe me presencë të konsiderueshme (kryesisht në zonat me densitet urban), gjë e cila maksimizon edhe investimin e tyre si dhe rrit efikasitetin e këtij investimi.

AKEP, jo vetëm ka qenë në koherencë të plotë e me përcaktimet e bera nga KE si dhe me faktorët themelore që janë konsideruar në heqjen e këtij tregu nga lista e tregjeve të justifikueshme për nderhyrje ex-ante, por edhe në aplikimin e testit të tre kritereve si dhe konkuzioneve të arritura në analizen pararendëse, është evidentuar fakti që vihet re një rritje e investimit të operatorëve alternativë kryesisht në dy vitet e fundit (rrjetet backbone si dhe rrjetet shpërndarje në zonat ndryshe lokale).

Por duke konsideruar komentet e VF por edhe AMC, referuar të dhënat e sjella nga operatorët për ndërtimin e Atlasit (në të cilin janë të specifikuar teknologjitë dhe kapaciteti si dhe zona gjeografike ku ndodhet prezenti i operatorit për fibren optike si dhe kabellin). Referuar këtyre të dhënave, vihet re që përveç Albtelecom (i cili ka rreth 1400 km fibra optike dhe rreth 2150 km kabell bakri), i cili është prezenti në të gjitha akset kryesore me rrjetet transmetimi, edhe operatori ATU ka një shtrirje në akset kryesore rrugore si: Tirane – Vlorë, Rrogozhinë – Korce, Tirane – Kukës, Tirane – Shkoder-Hani Hotit etj (rrjetet fiber optike) në kapacitet të shtrirje afërsisht sa gjysma e rrjetit me fiber të Albtelecom (rreth 752 km fiber optike). Përveç kësaj konsiderohen edhe rrjetet me fiber optike me prezencë në qytetet Tirane, Durrës, Shkoder, Vlorë, Lushnjë të Abcom (me një shtrirje rreth 239 km fiber optike), në qytetet Tirane, Durrës, Shkoder, Kavajë, Lushnjë, Fier etj të Abissnet (me një shtrirje rreth 152 km fiber optike dhe rreth 338 km kabell bakri), në qytetet Tirane, Durrës, Shkoder të Primo (me një shtrirje rreth 230 km fiber optike dhe rreth 51 km kabell bakri), si dhe me një prezencë lokale të disa operatorëve të tjerë kryesisht në Tirane, etj.

Për investimi në rrjetin backbone i cituar më sipër (kryesisht nga Albtelecom dhe ATU), si dhe arsyetimi i përdorur edhe në dokumentin në keshillim publik, se vendosja e masave rregullatore në tregun e shumicës për segmentet terminuese, përben një shtypje të mjaftueshme për të orientuar në konkurrencë efektive edhe tregun e trunk segmenteve. Përkundrazi ky është edhe argument kryesor i përdorur nga KE për heqjen e këtij tregu nga lista e tregjeve të justifikueshme për nderhyrje ex-ante.

Si përfundim, AKEP gjykon se zgjerimi i këtij arsyetimi në përgjigje të komenteve të AMC dhe VF si dhe të dhënave të referuara janë të mjaftueshme për të provuar që testi i tre kritereve nuk përmbushet dhe për rrjedhojë tregu me shumicë i trunk segmenteve nuk është i nevojshëm për nderhyrje ex-ante.

4. A jeni dakort me përfundimin e e AKEP se nga analiza per FNT e kryer ne tregjet shumice te linjave me qira per segmentet terminuese rezulton te kete dominance nga Albtelecom?

Cfare mendoni per arsyetimin dhe argumentet e perdorur ne analizen per FNT ne kete treg?

Pergjigje e Albtelecom Sh.a:

Në lidhje me përfundimet e arritura nga AKEP lidhur me segmentet terminuese, Albtelecom gjykon se implementimi i masave rregullatore të propozuara nuk e justifikon arsyen për të cilën janë vendosur.

Sikurse kemi referuar më lart, bazuar dhe në Rekomandimet e BE 2007 ku shprehet se implementimi i këtyre masave në nivel shumice bëhet për të arritur konkurrencën në tregjet me pakicë, përderisa këto të fundit rezultojnë të jenë konkurruese, çka ka ardhur jo si rezultat i detyrimeve ndaj Albtelecom, por i hapjes së tregut dhe i rritjes së konkurrencës, i kapërcimit të barrierave të natyrës strukturore, ligjore, ekonomike apo teknike, atëherë rezulton se rrjedhimisht dhe tregjet në nivel shumice nuk janë të justifikuar për ndërhyrje *ex- ante*.

AKEP shprehet në analizë se tregu me pakicë i linjave me qera është në konkurrencë efektive dhe se janë kapërcyer barrierat me natyrë strukturore, ligjore, ekonomike apo teknike që kanë penguar hyrjen e aktorëve të rinj deri tani. Për më tepër, nga të dhënat që AKEP i referohet rezulton që pjesët e tregut të Albtelecom në nivel pakice janë reduktuar ndjeshëm dhe lehtësisht mund të gjykohej se jo vetëm nuk është më operator lider por me përqindje të vogël të pjesëve të tregut të pakicës dhe trunk segmenteve. Ky realitet është detyrimisht i lidhur dhe me tregun me shumicë të segmenteve terminuese pasi janë tregje që nuk mund të kuptohen të ndara por si plotësuese të njëri tjetrit.

Interesi për të shfrytëzuar këto pjesë të infrastrukturës së Albtelecom është gjithnjë e në rënie, sikurse referohet në tabelën më poshtë:

**Segment
terminues
national**

Kapaciteti	128 Kbps	512 Kbps	768 Kbps	1 MB	2 MB
Primo	3	1	1		3
Itirana				10	1
Total linja	3	1	1	10	4

Çmimet e ofruara nga Albtelecom për segmentet terminuese kombëtare janë gjithnjë në zbritje si rezultat i procesit negociues dhe presionit të rritje të konkurrencës si dhe është ngushtuar ndjeshëm diferenca e cmimeve sipas kapaciteteve (tab. më poshtë):

Kapaciteti	128 Kbps	512 Kbps	768 Kbps	1 MB	2 MB
Dec-12	18,000	25,000	25,000	35,000	40,000
Mar-13	15,000	22,000	25,000	35,000	40,000
Jun-13	12,000	15,000	18,000	20,000	25,000

Ndërsa të dhënat më poshtë paraqesin situatën e segmenteve terminuese ndërkombëtare, nga e cila rezulton edhe një herë mungesa e interesit për të lidhur marrëveshje nga operatorët e interesuar.

Segment Terminues International	64 kb/s	E1	STM1	Ethernet
E1		8		
Eth.				1 G
Eth.				14 Mb
Eth.				10 Mb
Total		8		1024 MB

Gjithashtu Albtelecom kërkon t'i bëjë me dije AKEP se, gjatë raportimeve të të dhënave të tregut për vitin 2012 dhe në korrespondencën në rrugë elektronike me specialistët përkatës të AKEP, ka përfshirë edhe shërbimet LAN në segmentet terminuese duke ndikuar kjo në panoramën reale të këtij tregu të ofruar nga Albtelecom e madje kjo ka ndikuar edhe në konkluzionet e nxjerra nga AKEP duke propozuar të vazhdojë statusi FNT për Albtelecom për tregun me shumicë të segmenteve terminuese.

Analiza e tre kriterëve:

1. Prezenca e barrierave të larta dhe jo-kalimtare të hyrjes

Në analizë shprehet se në tregun me shumicë të segmenteve terminuese vihet re një konkurrencë gjithnjë e në rritje (fq. 52), si dhe ekziston një shprehje interesi jo vetëm nga operatorët alternativë ekzistues por edhe nga hyrje të reja që zvogëlojnë dominancën e Albtelecom. Madje, shprehet se këta operatorë kanë ambicie serioze për këtë treg. Rritja e interesit për këtë shërbim dhe ekzistenca e një ambienti të përshtatshëm rregullator dhe ekonomik, i cili gjithnjë e më tepër ka mundësuar zbehjen e dominancës së Albtelecom, janë faktore që duhet të konsiderohen gjatë analizës.

Zvogëlimi i pjesëve të tregut të Albtelecom si edhe iniciativat e reja gjithnjë e në rritje nga operatorët për të investuar në këtë treg deshmojnë se barrierat me natyrë strukturore, ekonomike apo ligjore/rregullatore nuk ekzistojnë. Gjithashtu, nëse do të analizonim fuqinë kundërvepruese të blerësve rezulton se ofrimi i shërbimit nga operatorët e rinj dhe implementimi i teknologjisë 3G nga Vodafone dhe AMC janë faktorë që rrisin presionin negociues ndaj Albtelecom. Rritja e numrit të operatorëve që ofrojnë këtë shërbim do të thotë më tepër mundësi zgjedhjeje për blerësit, rritje e presionit ndaj Albtelecom për uljen e tarifave të shumicës. Në përfundim, kjo analizë në mënyrë të logjikshme mund të përmbyllet me arsyetimin se të gjithë këta faktorë kanë ndikuar dhe ndikojnë në rritjen e konkurrencës. Për më tepër, struktura dhe funksionimi i segmenteve terminuese nuk mund të kuptohen të shkëputur nga tregu i segmenteve trunk dhe tregu me pakicë të linjave me qera. Gjetja në konkurrencë e dy tregjeve të fundit detyrimisht dhe në mënyrë të logjikshme do të reflektohet edhe në tregun e segmenteve terminuese. Duke qënë se tre tregjet e analizuara në këtë dokument nuk mund të kuptohen si të ndarë nga njëri tjetri por si plotësues të njëri tjetrit rrjedhimisht AKEP duhet të mbajë të njëjtin qëndrim edhe për segmentet terminuese.

2. Një strukturë tregu e cila nuk ka tendencë për të shkuar në drejtim të një konkurrence efektive brenda afatit kohor përkatës.

Nga të dhënat e tregut rezulton që numri i operatorëve në tregun me shumicë të segmenteve terminuese të linjave me qera është gjithnjë në rritje. Kjo ka sjelle që kërkesat për të lidhur marrëveshje me Albtelecom të paraqiten në një kurbë rënieje. Kete fakt AKEP e ka shprehur në faqen 52 të dokumentit të analizës ku theksohet se futja në treg e operatorëve të rinj të interesuar, rritja e konkurrencës nga operatorët alternativë ekzistues duhet të konsiderohen si faktorë të qënësishëm që kanë ndikuar në zvogëlimin e dominancës së Albtelecom. Madje, AKEP gjatë analizimit të këtij kriteri për analogji referon në arsyetimin e përdorur për trunk segmentet për të cilat propozon të jenë jashtë rregullimit.

Gjithashtu, zhvillimet e teknologjisë dhe përdorimi gjithnjë e më tepër të teknologjise 3G janë një faktor tjetër që i krijon mundësinë operatorëve Vodafone dhe AMC të operojnë në këtë treg. Pra, elementi i zëvendësueshmërisë së shërbimit nga ana e ofertës është tashmë plotësisht i arritshëm. Në konkluzion të ketyre zhvillimeve është po AKEP që shprehet, se: *“Pavarësisht historikut të Albtelecom, si dhe konsiderimit të avantazheve ekonomike të lidhura me ekonomine e shkallës, të densitetit, apo të qenurit lojtar i parë në treg, por edhe faktit të mungesës së prezencës së plotë të Albtelecom në tërë territorin e vendit, lejon hapësirat e duhura edhe për ofrues të tjerë, duke ndikuar në rënien e dominancës së Albtelecom (fq.52)”*.

Në lidhje me rekomandimin e KE 2007 është e vërtetë që ai e përfshin këtë treg për ndërhyrje ex ante po aq sa është e vërtetë që të gjitha tregjet e listuara në të do të gjykohen si të tillë varësisht të kushteteve të vendit ku implementohen. Në paragrafin 3 të këtij rekomandimi thuhet qartë, se *“në përputhje me Direktivën 2002/21/EC, është për t’u vendosur nga autoritetet rregullatore kombëtare se cilat janë tregjet relevante, kjo në përputhje me kushtet e secilit shtet, në veçanti të tregjeve relevante gjeografike në territorin e tyre”*.

Një tregues tjetër që AKEP duhet të konsiderojë është që deri tani Albtelecom e ka ofruar këtë shërbim me tarifa shumë më të ulta nga tarifat maksimale të shumicës të miratuara, për të cilat është në dijeni nga raportimet e herëpashershme që janë bërë. Për shkak të kushteve aktuale të këtij tregu ku presioni nga fuqia kundërvepruese e blerësve dhe ofrimi i ketyre shërbimeve nga operatorë të tjerë kanë rritur ndjeshëm efektin negociues, e kanë drejtuar këtë treg drejt tarifave shumë më të ulta nga ato të miratuara. Pra, Albtelecom nuk gëzon më “privilegjin” e përcaktimit të çmimit, por e ofron atë në nivele konkurruese me operatorët e tjerë.

Pozicionimi i Albtelecom në kete treg është mese i qarte për AKEP nga raportimet e bëra gjatë vitit 2013, nga të cilat rezulton se jo vetëm tarifimi i shërbimit është në nivele negociuese mes paleve por që edhe trendi i kërkesave për të lidhur marrëveshje me Albtelecom është drejt uljes.

Fakti që dominanca e Albtelecom është gjithnjë drejt rënies për një sërë faktoresh, të cilat janë analizuar gjerësisht edhe në draft dokumentin për keshillim publik, i bën të panevojshme masat rregullatore mbi Albtelecom që propozon AKEP.

3. Pamjaftueshmëria e ligjit të konkurrencës për të adresuar në mënyrë të përshtatshme dështimin e tregut të marrë në shqyrtim.

Për sa lidhet me kriterin e tretë sikurse kemi argumentuar deri tani, Albtelecom gjykon se ekziston një lidhje e drejtpërdrejtë mes tre tregjeve që analizohen dhe pasojat në secilin prej tyre janë të ndjeshme në dy tregjet e tjera. Prezenca në treg e operatorëve të tjerë është tregues se tendenca e këtij tregu shkon drejt hapjes së tij dhe konkurrenca është gjithnjë e më efektive me rritjen e numrit të ofruesve të këtij shërbimi.

Për sa më lart Albtelecom gjykon se nuk përmbush tre kriteret për përcaktimin e statusit FNT si dhe kërkon heqjen e detyrimeve të përcaktuara me VKD nr.1564, 13.4.2111 më poshtë:

- Detyrimi i Mosdiskriminimit (neni 39)
- Detyrimi i transparencës (Neni 40)
- Detyrimi për ndarjen e llogarive (Neni 41)
- Detyrimi për akses dhe përdorimi i përbashkët i faciliteteve të rrjetit (Neni 42)
- Detyrimi për kontroll të tarifave dhe sistemin e mbajtjes së llogarive (Neni 45).

Pergjigje e AMC:

Nga praktika e vendeve të rajonit në lidhje me segmentet terminuese të linjave me qira, siç evidentohet dhe nga raporti i Cullen International Prill 2013, rezulton se në pothuaj të gjitha vendet e rajonit (Kroaci, Turqi, Maqedoni, Serbi, etj) janë identifikuar sipërmarres me FNT në tregun me shumicë të linjave me qira për segmentet terminuese (*Par.2: Analysis of relevant markets by NRAs, page 147 – Cullen International Report, April 2013*).

Një situatë e ngjashme evidentohet dhe në shumë vende të BE-së për prezencën e operatorëve me FNT në tregun me shumicë të linjave me qira për segmentet terminuese.

Gjithashtu, nga Rekomandimi i BE-së i 2007, ky treg ndodhet në listen e tregjeve të justifikueshme për ndërhyrje ex-ante, lene si i tillë dhe në rregulloren e re për analizën e tregjeve të miratuar së fundmi nga AKEP me anë të Vendimit nr.2342, datë 31.07.2013.

Prezenca me FNT në këtë treg nga ana e operatorit inkumbent evidentohet dhe në vendin tone, duke marrë për bazë disa faktore siç janë: madësia relative e sipërmarresit në treg, fuqia kundërvepruese e blerësve në treg, barrierat e ndryshme për të hyrë në treg, avantazhet që ka operatori inkumbent në krahasim me operatorët e tjerë në lidhje me këtë pjesë të tregut të linjave me qira. Prandaj dhe analiza për FNT e bërë nga AKEP në vijë të përgjithshme për segmentet terminuese është e sakte, duke evidentuar një dominancë dhe influencë të ndjeshme që ka ky operator ndaj konkurrentëve të tjerë.

Pavaresisht se situata gjatë dy tre viteve të fundit ka ndryshuar ndjeshëm që nga analiza e fundit e kryer për tregjet e linjave me qira për sa i përket zhvillimeve teknologjike, uljes së cmimeve me shumicë dhe pakice, rritjes së numrit të konkurrentëve në treg, uljes së cmimeve me shumicë në krahasim me cmimet retail, etj, perseri vijojnë të mbeten probleme të theksuara të mungesës së konkurrencës efektive në këtë pjesë të tregut, për shkak të pozitës dominuese të Albtelekom.

Prandaj, AMC është dakort me përfundimin e AKEP në lidhje me prezencën e dominancës nga AKEP dhe për arsyetimin dhe argumentet e përdorur në analizën e FNT.

Pergjigje e Plus:

Pavaresisht se tregu me shumice i linjave me qera per segmentet terminuese ka nje konkurrence ne rritje nga operatore te tjere, Albtelecom vazhdon te kete dominance me mbi 75% ne treg per segmentet terminuese duke pasur mbulim rrjeti ne territorin kombetar.

Pergjigje e VF:

Vodafone Albania mbeshket perfundimin e AKEP se operatori inkumbent eshte operator me fuqi te ndjeshme ne tregun me shumice te segmenteve terminuese per linjat me qira, dhe si tille duhet ti nenshtrohet te gjithë detyrimeve rregullatore qe parashikon Ligji 9918.

Duke gjykuar nga pozita ne treg e operatorit inkumbent, me nje market share prej rreth 80 %, qofte ne kapacitete por edhe ne te ardhura, Vodafone Albania shprehet se testi i 3 kritereve duhet kryer nga AKEP per nevojë analize te sakte dhe te detajuar, por pavaresisht rezultatit te tij, pjeset e tregut nuk lene vend per ekuivok apo trajtim alternativ; operatori inkumbent eshte plotesisht ne kushtet e nje dominance te theksuar ne kete treg dhe si I tille duhet medoemos te rregullohet nga AKEP dhe te jete subjekt i te gjithë detyrimeve perkates qe percakton rigorozisht Ligji 9918.

Ne keto kushte Vodafone i kerkon AKEP qe te nderhyje menjehere ne treg qe te marre masa me konkrete per te garantuar konkurrence te shtuar dhe per te ndihmuar frymemarrjen e operatoreve te tjere dhe 'cmontimin' e pozites dominuese ekzistuese qe eshte ne dem te konsumatorit fundor. Eshte e papranueshme qe AKEP te vezhgoje qetesisht te njejten dinamike te vagullt tregu ne 3 vjet kohe dhe te vendose te mbaje ne fuqi te njejtat tarifa te rregulluara dhe te njejtat kushte aksesit, pa i dhene asnje incentive apo shtyese operatoreve te tjere per te aksesuar rrjetin e operatorit inkumbent e per te rritur keshtu konkurrencen ne treg. Per rrjedhoje Vodafone sugjeron dhe kerkon qe: 1) Tarifat duhen zbritur duke e bere keshtu tregun me te aksesueshem per lojtarët e tjere; 2) aksesit duhet mundesuar ne nje kuader te rregulluar oferte reference me kushte transparente dhe jo diskriminative; 3) SLA duhet implementuar dhe duhet te garantoje trajtim te shpejte te kerkeses se operatoreve dhe penalitete ne rast te moszbatimit te saj nga operatori inkumbent.

Vertet AKEP paraqet ne dokument shifrat e aksesit ne rrjetin e operatorit inkumbent, por per asnje cast nuk gjen aty shifra krahasimore me operatoret ne nivel BE, nivel rajoni apo nga praktikat me te mira ekzistuese, cka konfirmon pamjaftueshmerine e kesaj analize, qasjen jo eficiente ne hartimin e saj dhe nuk justifikon tarfiat ekzistuese.

Vodafone mbetet ne pritje te nje reagimi te shpejte nga AKEP ne kete drejtim, pasi beson qe organi rregullator nuk diskriminon ne standarte, tregje dhe operatore, por garanton trajtim te barabarte per te gjithë sipërmarrësit perpara ligjit sic edhe parashikohet qartesisht ne ligjin 9918 (objektivat rregullatore, neni 7).

Qendrimi AKEP:

Ne lidhje me komentet e ardhura per percaktimet e bera per tregun me shumice te segmenteve terminuese te linjave me qira, komentet e bera nga AMC, Plus dhe VF shprehin dakortesine me perfundimet e arritura ne kete dokument analize, duke e konsideruar te drejta arsyetimet e bera per vazhdimesine e masave rregullatore te vendosura ne kete treg, ne lidhje

me argumentimin e bere nga Albtelecom si dhe vleresimin e tij se: se tre tregjet e analizuara në këtë dokument nuk mund të kuptohen si të ndarë nga njëri tjetri por si plotësues të njëri tjetrit, AKEP gjykon se vetem arsyetimet e perdorura si dhe vleresimet e bera per market share prej rreth 75 %, qofte ne kapacitete dhe ne te ardhura, por edhe faktin qe KE ne arsyetimin e perdorur per te hequr tregun e trunk segmenteve nga lista e tregjeve te nevojshme per nderhyrje ex-ante, nen kendveshtrimin qe perputhet edhe me arsyetimin e Albtelecom se tregu segmenteve terminuese dhe tregu i trunk segmenteve (kane natyre plotesuese) per njeri tjetrin, ka mbizoteruar arsyetimi se vendosja e masave te duhura rregullatore ne tregun e segmenteve terminuese, krijon hapesirat e duhura qe te jete konkurrues edhe tregu i trunk segmenteve edhe ne se ky treg nuk eshte i konsideruar i nevojshem per nderhyrje ex-ante.

Te gjithë faktoret e vleresuar ne analizen e bere, krijojne bindjen e nevojshme se tregu me shumice i segmenteve terminuese eshte i nevojshem per nderhyrje ex-ante dhe se Albtelecom ka dominance ne kete treg.

5. A jeni dakort me perfundimin e e AKEP se:

Bazuar ne gjetjet e analizes 2013 per tregjet e linjave me qira (pakice + shumice), AKEP propozon heqjen e detyrimeve aktuale per FNT te Albtelecom te percaktuara me VKD nr.1564 date 13.04.2011 “ Për përcaktimin e sipërmarrësit Albtelcom sh.a me Fuqi të Ndjeshme në Treg dhe vendosjen e masave rregulluese: Tregu me pakicë i Linjave me Qira (grupi minimal) dhe tregjet me shumicë të segmenteve terminuese dhe trunk të Linjave me Qira”, per dy tregjet:

1. tregu i pakices te linjave me qira (seti minimum);
2. tregu me shumice i trankeve (segmentet trunk);

dhe kjo te behet efektive 6 muaj pas marrjes se vendimit final nga AKEP, sipas dokumentit te analizes finale qe do te publikohet pas konsultimit publik.

3. Ne lidhje me tregun me shumice te segmenteve terminuese lokale, lenien ne fuqi te masave rregullatore te vendosura sipas analize 2011, per monitorim te vazhdueshem nga AKEP, deri ne arritjen e konkurrences efektive ne kete treg.

Pergjigje e Albtelecom Sh.a:

Për sa më lart Albtelecom gjykon se nuk përmbush tre kriteret për përcaktimin e statusit FNT si dhe kërkon heqjen e detyrimeve të percaktuara me VKD nr.1564, 13.4.2111 më poshtë:

- Detyrimi i Mosdiskriminimit (neni 39)
- Detyrimi i transparencës (Neni 40)
- Detyrimi për ndarjen e llogarive (Neni 41)
- Detyrimi për akses dhe përdorimi i përbashkët i faciliteteve të rrjetit (Neni 42)
- Detyrimi për kontroll të tarifave dhe sistemin e mbajtjes së llogarive (Neni 45).

Albtelecom propozon që këto detyrime të hiqen me publikimin e vendimit final të AKEP mbi analizën e linjave me qera.

Pergjigje e AMC:

Ne vijim te sa permedur edhe ne pergjigjet dhe komentet te pyetjeve te mesiperme ne lidhje me tregjet e linjave me qira, AMC shprehet si me poshte:

- 1- Vazhdimesine e masave rregullatore ndaj Albtelecom ne tregun me pakice te linjave me qira sic eshte vendosur qe nga analiza pararendese e 2011;
- 2- Vazhdimesine e masave rregullatore per FNT per Albtelecom dhe ne segmentet trunk te linjave me qira;
- 3- Lenien ne fuqi te detyrimeve rregullatore per FNT ne segmentet terminuese per Albtelecom sipas analize 2011 per linjat me qira.

Pergjigje e Plus:

Duke mare ne konsiderate analizen e AKEP per tregun me pakice dhe shumice te linjave me qera dhe faktoret qe perbejne nje FNT, jemi dakort ne perfundimin e AKEP per heqjen e detyrimit per FNT te Albtelecom per tregjet 1) dhe 2) dhe per monitorim te vazhdueshem nga AKEP per nje konkurrence efektive per tregun me shumice te segmenteve terminuese duke mare parasysh faktoret ndikues ne treg.

Pergjigje e VF:

Ne permbledhje te sa me lart analizuar, Vodafone arrin ne konkluzionet se:

- Tregu i pakices, referuar te dhenave publikuar nga AKEP rezulton te jete me premisa konkurruese. Vodafone gjithmone eshte shprehur se rregullimi ne nivel pakice duhet te jete masa e fundit rregullatore e aplikuar nga organi monitorues, pasi nuk garanton perfitime maksimale per konsumatorin per sa kohe kufizohet liria komerciale e sipermarresve. Heqja e detyrimeve rregullatore ne tregun e pakices duhet kryer ne menyre jo diskriminative dhe ne kushte e afate te ngjashme me ato qe ka pasur ne raste analoge te liberalizimit te tregut. Sidoqofte nevojitet nje monitorim konstant dhe i kujdesshem pasi operatori inkumbent ruan ende pozita shume te forta ne tregun e shumices, ndaj dhe perben rrezik potencial per abuzim me sjellje diskriminative apo aplikimin e 'margin squeeze' fale integritetit te tij vertikal ne te dy nivelet e tregut.
- Vodafone Albania nuk eshte dakord me perfundimin e arritur nga AKEP ne tregun me shumice te segmenteve trunk, pasi analiza eshte jo transparente dhe e paplote dhe si e tille duhet rishikuar dhe rivleresuar nga AKEP dhe operatoret, pasi te jete vendosur ne dispozicion i gjithe informacioni i munguar mbi gjendjen e ketij tregu.
- Vodafone shprehet plotesisht dakord me perfundimin e arritur nga AKEP se operatori inkumbent eshte dominant ne tregun me shumice te segmenteve terminuese pasi nje pjese tregu prej rreth 80% nuk le vend per asnje lloj diskutimi apo analize tjeter. Ne kete kuader, AKEP duhet te vendose mbi kete operator te gjithe detyrimet qe percakton Ligji 9918. Por nga ana tjeter nevojiten hapa te shpejte dhe konkrete nga AKEP per rishikimin e standarteve te ofrimit te aksesit nga operatori inkumbent ne kete treg, ku ka nevojte immediate per ulje te tarifave te shumices, permiresimin e SLA dhe qartesimin, transparencen dhe mbi te gjithe lehtesimin e kushteve te aksesit ne favor te operatorëve perfitues.

Qendrimi AKEP:

Duke vleresuar komentet e bera nga palet e interesuara per dokumentin e analizes ne keshillim publik, AKEP vlereson se konkluzionet e arritura ne secilin nga tregjet perkatese qendrojne, gjenden te argumentuara ne menyre te mjaftueshme dhe bindese per secilin nga tregjet. Kjo eshte jo vetem ne vijimesi te zhvillimit te konkurrences ne keto tregje por edhe ne analogji me paraktikat e ndjekura ne keto tregje nga KE por edhe ne analogji me vendet e rajonit.

Keshtu qe ne lidhje me masat rregullatore, AKEP gjykon te qendroje ne te njejtin linje me ate qe eshte propozuar ne dokumentin per keshillim publik, duke dhene detaje eksplicite per trajtimin e teknologjise Ethernet dhe rrjetit NGN dhe formalizuar kete qendrim ne vendimarrjen qe shoqeron dokumentin perfundimtar te analizes.